

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETO

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

MODESTA BANYTĖ

EKOLOGINIO TURIZMO VALDYMO, VYSTYMO GALIMYBĖS

IR JŲ VERTINIMAS KURTUVĖNŲ REGIONINIAME PARKE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

doc. dr. Pranas Mierauskas

VILNIUS

2013

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. EKOLOGINIS TURIZMO SAMPRATA.....	7
1.1. Masinis turizmas – ekologinio turizmo atsiradimo priežastis.....	7
1.2. Ekologinio turizmo raida ir bruožai.....	8
1.3. Tarptautinių organizacijų ekoturizmo skatinimo ir rėmimo programos.....	14
1.4. Pirmojo skyriaus apibendrinimas.....	19
2. EKOLOGINIS TURIZMO PLĖTROS PRIELAIDOS LIETUVOJE.....	20
2.1. Turizmas ir jo reglamentavimas Lietuvoje.....	20
2.2. Ekologinio turizmo vystymo galimybės Lietuvoje.....	23
2.3. Ekologinis turizmas Lietuvos saugomų teritorijų kontekste.....	26
2.4. Darnaus vystymosi ir ekoturizmo santykis Lietuvoje.....	32
2.5. Antrojo skyriaus apibendrinimas.....	35
3. KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO TURIZMO PASLAUGŲ IR TEISINĖS SISTEMOS APŽVALGA.....	37
3.1. Kurtuvėnų regioninio parko charakteristika.....	37
3.2. Teisės aktai, reglamentuojantys KRP apsaugos tvarką ir ūkinę veiklą.....	38
3.3. Ekologinio turizmo vystymo galimybių KRP vertinimas.....	40
3.4. Trečiojo skyriaus apibendrinimas.....	54
4. EKOTURIZMO VYSTYMO IR VALDYMO GALIMYBIŲ KURTUVĖNŲ REGIONINIAME PARKE VERTINIMAS.....	58
4.1. Tyrimo metodika.....	58
4.2. Respondentų atsakymų sisteminimas ir vertinimas, SSGG analizė.....	60
4.3. Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir problemų sprendimas.....	77
IŠVADOS.....	81
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI.....	83
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	84
SANTRAUKA.....	88
SUMMARY.....	89
PRIEDAI.....	90

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav. Ekoturizmo galimybės
- 2 pav. Ekoturizmas darnaus vystymosi koncepcijoje
- 3 pav. Saugomų teritorijų sistemos administravimo schema
- 4 pav. Ekoturizmo valdymas ir planavimas
- 5 pav. Valstybės biudžeto ir kitos gautos lėšos
- 6 pav. Saugomos teritorijos lankymo apkrova

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 *lentelė* Ekoturizmo sąvokų autoriai ir jų pagrindiniai akcentai
- 2 *lentelė* ST direkcijos bendradarbiavimas
- 3 *lentelė* Finansavimo sumų likučiai
- 4 *lentelė* KRP direkcijos darbuotojų pareigybės, skaičius ir darbo užmokestis 2012-2013 m.
- 5 *lentelė* KRP pareigybės (Pateikiami ataskaitinių metų gruodžio 31 d. duomenys)
- 6 *lentelė* Savanoriavimą skatinantys renginiai
- 7 *lentelė* Bendravimo su žiniasklaida rodikliai

PRIEDŲ SĄRAŠAS

- 1 priedas Kurtuvėnų regioninio parko - gamtos paveldo objektai\
- 2 priedas Kurtuvėnų regioninio parko žemėlapis
- 3 priedas Ekoturizmo vystymo ir valdymo galimybių tyrimo anketos forma

SUTRUMPINIMAI

ES – Europos sąjunga

IUCN – Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga

TIES – Pasaulio ekoturizmo draugija

UNEP – Jungtinių Tautų aplinkos apsaugos programa

KRP – Kurtuvėnų regioninis parkas

LR – Lietuvos Respublika

UNWTO – Jungtinių Tautų pasaulio turizmo organizacija

PTO – Pasaulio turizmo organizacija

ST – Saugomos teritorijos

VSTT – Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba

IVADAS

Bendroji temos charakteristika ir aktualumas. Lietuva pakankamai turtinga gamtiniais ir kultūriniais turizmo ištekliais. Ypač turizmo potencialu gali pasigirti Lietuvos nacionaliniai bei regioniniai parkai. Gamtinis turizmas gali būti ir kultūrinis ir aktyvusis. Ekologinis turizmas (ekoturizmas) priskirtinas aktyviojo turizmo grupei. Tai pakankamai nauja turizmo šaka, labiau suprantama tausojančio turizmo kontekste. Ekoturizmas – nepakankamai Lietuvoje nagrinėtas. Jis atsirado kaip priešprieša intensyviai, masiniam turizmui. Pasitelkiant ekologinį turizmą galima ugdyti turistų savimonę keliauti ir pažinti aplinką taip, kad būtų kuo mažiau pažeidžiama gamtos natūrali būklė. Tinkamai apibrėžiant šį terminą (ar net reglamentuojant) ir numatant ekoturizmo taikymo galimybes galima pasiekti tam tikrų tikslų: išlaikyti nepakitusių kraštovaizdį, drauge ir biologinę įvairovę, užtikrinti vietos bendruomenės gerovę, apsaugoti kultūrinį paveldą, plėtoti ilgalaikį darnų vystymąsi, atlikti edukacinę funkciją, stebėti gamtą nesuardant jos tvarkos ir nepaliekant buvimo pėdsakų. Ekologinio turizmo vystymas turi tapti prioritetine kiekvienos valstybės turizmo sektoriaus rūšis. Jungtinių Tautų pasaulio turizmo organizacija prognozuoja, kad XXI a. ekologinio turizmo vystymosi tempai dar labiau didės, o šios turizmo rūšies vystymasis skatins regionų socialinį ir ekonominį augimą. Šis prognozuojamas augimas parodo, kad tai aktualus ir jau nesustabdomas procesas.

Temos ištirtumas ir naujumas. Ekologinio turizmo sampratą ir principus nagrinėjo K. Miller (1978), H. Ceballos – Lascurain (1991), D. Fennel (1999), M. Honey (1999). Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M. yra parengę taikomąjį mokslo tiriamąjį darbą *Ekoturizmo metodinės rekomendacijos* (2008). Apie gamtinio turizmo valdymą yra rašę: A. Astromskienė ir R. Sirusienė (2007), A. Armaitienė (1999), I. Vainiene (2001). Saugomas teritorijas analizavo R. Baškyte (2006). Ekologinio turizmo vystymo galimybes saugomoje teritorijoje aprašė A. Birgelytė (2012), užsienio autoriai: A. Drumm ir A. Moore (2005).

Darbo tikslas: išanalizuoti ir įvertinti ekologinio turizmo vystymo galimybes Kurtuvėnų regioniniame parke.

Tyrimo objektas: ekoturizmas ir jo valdymas Kurtuvėnų regioniniame parke.

Tikslui įgyvendinti yra iškelti šie **uždaviniai:**

1. Apžvelgti ekologinio turizmo sampratą.
2. Išanalizuoti ekologinio turizmo galimybes Lietuvoje.
3. Išsiaiškinti esamą ekologinio turizmo potencialą Kurtuvėnų regioniniame parke.
4. Ištirti ekologinio turizmo vystymo ir valdymo galimybes bendrame Lietuvos kontekste ir konkrečiai Kurtuvėnų regioniniame parke.

Hipotezė – Kurtuvėnų regioniniame parke yra tinkamos sąlygos vystyti ekologinį turizmą.

Mokslinės problemos:

1. ekologinio turizmo samprata Lietuvoje iki galo neišsiaiškinta. Ši sritis egzistuoja tik teoriniame, programiniame lygmenyje. Praktikoje įgyvendinti tik pavieniai projektai. Trūksta rinkodaros, švietimo ir informacinės sklaidos.
2. ekoturizmo teisiško reglamentavimo, ekologiškų produktų sertifikavimo unifikotos sistemos nebuvimas, žemas pragyvenimo lygis, netinkama infrastruktūra, investicijų stygius - stabdo ekologinio turizmo plėtrą šalies gamtinėse teritorijose.

Tyrimo metodai. Iškeltiems darbo uždaviniams įgyvendinti, tyrimo metu kompleksiskai panaudoti įvairūs teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Teorinei daliai - *mokslinės literatūros analizės metodas*. Taip pat *deskriptyvinis* ir *sisteminimo metodai*. Taikytas empirinis tyrimo metodas – *teisinių dokumentų analizė*. Naudojant šį metodą, darbe tiriami Lietuvos Respublikos teisės aktai. Rengiant mokslinį darbą remtasi empirine medžiaga, *anketinės apklausos metodu*. Taikytas *SSGG analizės metodas*. *Apibendrinimo metodas* tyrime panaudotas surinktai ir išanalizuotai medžiagai apibendrinti, išvados ir pasiūlymams suformuluoti.

Darbo struktūra – magistrinis darbas, susidedantis iš keturių pagrindinių dalių: vienos teorinės bei trijų analitinių dalių. Darbo pabaigoje suformuluojamos išvados ir pateikiamos rekomendacijos.

1. EKOLOGINIO TURIZMO SAMPRATA

1.1. Masinis turizmas – ekologinio turizmo atsiradimo priežastis

XX a. intensyvėjant masiniam turizmui išryškėjo neigiami padariniai gamtai bei vietos bendruomenėms. Tai paskatino ieškoti alternatyvių turizmo krypčių. 7–8 dešimtmečiai sukūrė daug alternatyvaus turizmo koncepcijų, terminų, tokių kaip „minkštasis turizmas“, „vietos gyventojų integruotasis turizmas“, „integruotasis kaimo turizmas“ ir pan.¹ Pabrėžtas vietos bendruomenių įtraukimas derinamas su aplinkos išsaugojimu. Atsirado naujas požiūris pasitelkti turizmą kaip instrumentą aktyviai saugoti biologinę įvairovę. Konkretus to pavyzdys – 1966 m. sėkmingos aplinkosaugininkų organizuotos iniciatyvos, siekiant išsaugoti kuprotuosius banginius.² „*Nuo XXa. pab. vis labiau suvokiama atsiradusio masinio turizmo grėsmė augalų bei gyvūnų rūšių išnykimui, natūralių buveinių niokojimui. Daromas neigiamas poveikis gamtai privertė ieškoti tokios turizmo veiklos srities, kuri kuo mažiau kenktų mūsų žemės „turtui“. Aplinkosaugininkai akcentuoja, kad šiandien Pasaulis yra neatpažįstamai pasikeitęs, o gamta netekusi švelnumo ir magiškos galios, virtusi objektu, priemone, resursų šaltiniu, mechanizmu. Dėl gamtos universalių principų nepaisymo iškilo ekologinė grėsmė*“.³ Gamtos apsaugojimas daugeliui šalių tapo prioritetu. Pažeista ekologinė pusiausvyra. Masinis turistavimas, jo neprižiūrint ir neapribojant gali pridaryti negrįžtamų padarinių. Drauge su visuomenės sąmoningumu ir noru mažinti neigiamą turizmo poveikį aplinkai, atsirado ir individualusis turizmas, orientuotas į individualų patyrimą. Visi šie veiksniai sudarė prielaidas ekologinio turizmo susiformavimui.⁴ Išorinius keliauti motyvuojančius veiksnius, tokius kaip demografija ar klimatas pakeičia vidiniai dalykai – saviugda bei saviraiška. Daugejant turizmo teikiamoms paslaugoms, pastebimas ir patirčių poreikis. Siekiama prasingesnių patirčių, ryšio užmezgimo bendruomenėse, kuriose lankomasi. Keičiasi priimančiojo ir besisvečiuojančiojo santykiai.

---

¹ Diamantis, D. The concept of ecotourism. Evolution and trends iš Williams, S. *Tourism – Critical Concepts in the Social Sciences*, 206. , 2004.

² Hundloe, T. *Linking Green Productivity to Ecotourism. Experiences in the Asia–Pacific Region*. University of Queensland, Australia, 2002.

³ Laužadis Š. *Ekologija ir etnologija*, Utena, 2000, p. 4

⁴ Diamantis, D. *op.cit.*

Pastebimas „savanoriškasis turizmas“, kai įsitraukiama į talkas. Taip pat „kūrybinis turizmas“, kai naujoje aplinkoje ir kuriama ir mokomasi.⁵

1.2. Ekologinio turizmo raida ir bruožai

Suvokus masinio turizmo daromą žalą ir siekiant išsaugoti gamtą kuo mažiau pakitusią ateities kartoms, kaip visa to atsvara, ėmė populiarėti ekologinis turizmas. Paties ekoturizmo raida neatsiejama nuo ekoturizmo termino raidos. Kai kurių šaltinių teigimu, ekoturizmo terminą vienas pirmųjų 1978 m. panaudojo K. Miller, kalbėdamas apie nacionalinių parkų planavimą susiejant tai su ekologine plėtra.⁶ Bet visuotinai 1983 m. laikomi ekoturizmo gimimo metais, kuomet H. Ceballos-Lascurain suformulavo pirmąją ekoturizmo sąvoką: *Tai toks turizmas kai mažai paliestas ir neužterštas teritorijas siekiama pažinti, pasidžiaugti vietovaidžiais su laukiniais augalais ir gyvūnais bei visomis ten sutinkamomis (tiek praeities, tiek ir dabarties) kultūros apraiškomis.*⁷ Pirmasis H. Ceballos – Lascurain apibrėžimas nebuvo labai tikslus. Iš jo nebuvo galima spręsti apie daromą neigiamą poveikį gamtinei aplinkai. Gerai tai, kad ekologinis turizmas jau buvo laikomas visiškai priešingybe masiniam turizmui. Ekoturizmo sąvoka po kurio laiko buvo performuluota ir papildyta. Taigi H. Ceballos – Lascurain paskelbė naują sąvoką, kurioje pabrėžiama, kad tai tausojantis keliavimas, norint išsaugoti gamtą, pasigrožėti laukiniais augalais, gyvūnais, mažinant neigiamą poveikį gamtai ir t.t.⁸ Šis terminas tapo bene plačiausiai naudojamas.

1996 metais šį ekoturizmo terminą priėmė ir Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga (IUCN). Taip buvo patvirtinta, kad šis naujas reiškinys gali būti tikrai efektyvus sprendimas, tenkinantis keliautojus, bet neskriaudžiantis gamtos bei vietinių gyventojų.⁹ Hector Ceballos-Lascurain patobulinta ir IUCN 1996 m. įteisinta formuluotė dažniausiai vartojama aplinkosauginėse organizacijose. Šis apibrėžimas yra pakankamai populiarus, bet toli gražu ne vienintelis. Kurtos ir kitokios ekologinio turizmo sampratos.

---

⁵ European Travel Commission. Tourism trends for Europe. [interaktyvus], September 2006, prieiga per internetą: <<http://www.etc-corporate.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=100&ac=5>>

⁶ Ashton R., Ashton P. *An Introduction to Sustainable Tourism (ecotourism) in Central America*. Wildlife Conservation International, 1991. p. 25

⁷ Ceballos-Lascurain, H. Tourism, eco-tourism and protected areas. Iš Kusler, *Eco-tourism and Resource Conservation*. Vol. 1., 1991.

⁸ *Ibid.*

⁹ Ekologiškas kultūros gidas Ozonas (2009/7 (23) ISSN 1822-6191 Aplinką tausojantis turizmas [interaktyvus], p. 3, prieiga per internetą: <http://www.ozonas.lt/uploads/block7/Ozonas_Nr23.pdf>

Pasak D. Fennell (1999) *Ekologinis turizmas – tai turizmo forma, tausojanti gamtinius išteklius, orientuota į gamtos pažinimą ir patyrimą, etiškai organizuojamą, siekiant mažai veikti aplinką, nevirtotojišką ir lokaliai orientuotą (kontrolės, gaunamos naudos ir apimties požiūriu). Ekoturizmas paprastai vyksta mažai paliestose gamtinėse teritorijose ir prisideda prie jų išsaugojimo.*¹⁰ Atsiranda tokie sudedamieji sąvokos elementai kaip: etiškumas, nevirtotojiškumas ir lokalumas.

Anot M. Honey (1999), *Ekologinis turizmas – tai turizmas į jautrias, mažai ūkinės veiklos paliestas, dažniausiai saugomas gamtines teritorijas, kuris siekia sumažinti savo neigiamą poveikį aplinkai bei teikia tiesioginę paramą jos išsaugojimui. Jis dažniausiai orientuotas į nedideles grupes ar pavienius asmenis, supažindina su gamtos bei kultūros vertybėmis, prisideda prie vietos bendruomenių ekonominės ir socialinės gerbūvės, ugdo pagarbą skirtingoms kultūroms bei žmogaus teisėms.*¹¹ Įžvelgiamas saugomų teritorijų jautrumas, individualus keliavimas bei tiesioginės paramos teikimas. M. Honey labiau akcentuoja bendruomenės vaidmenį, galimą socialinę bei ekonominę naudą jai. Taip pat ne tik gamtinį, bet ir kultūrinį pažinimą. Siekdamas tiksliau apibrėžti ekologinio turizmo turinį, M. Honey (1999) pats išskyrė jo nuomone, pagrindinius principus:

- Kelionės į natūralias gamtines zonas;
- Minimalus poveikis;
- Ekologinis sąmoningumas;
- Finansinės pajamos ir vietinių gyventojų dalyvavimas ekoturizmo plėtroje;
- Kultūrinio sąmoningumo skatinimas ir pagarba vietinei kultūrai.¹²

Pereinant nuo mokslininkų pasiūlytų ekologinio turizmo apibrėžimų į nūdieną, tam tikrose organizacijose yra priimta vartoti vienokias ar kitokias ekologinio turizmo sąvokos atmainas. Akivaizdu, kad nėra vieningo, tarptautiško apibrėžimo, taip pat tai ne visur reglamentuojama. Vienur ekologinis turizmas yra šalies prioritetuose ar strategijose, kitur tik siauresnės srities programose.

---

¹⁰ Fennell, D.A. *Ecotourism: An Introduction*. New York: Routledge.,1999, p. 43

¹¹ Honey, M. *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Washington D.C. Island Press. 1999, p. 25

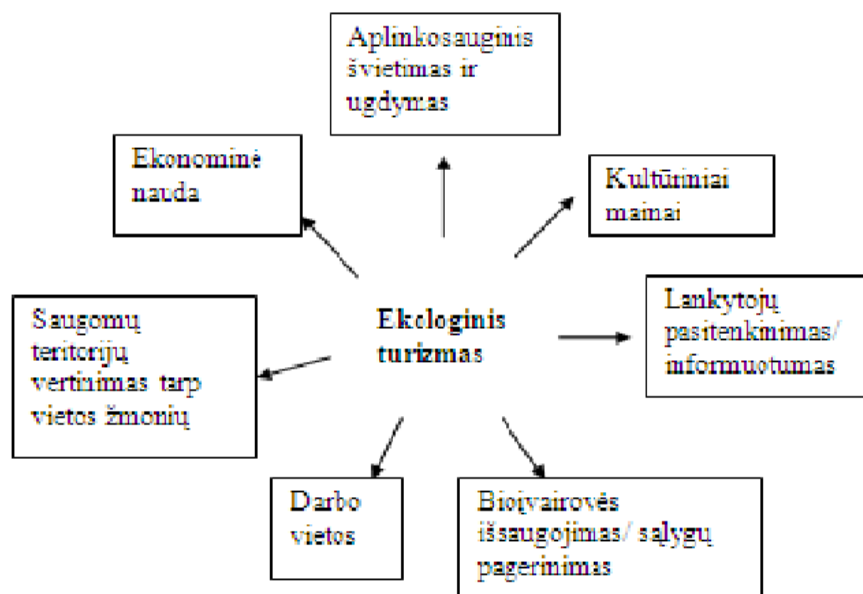
¹² *Ibid.*

Plačiausiai pripažintas, suformuluotas dar 1990 m. Pasaulio ekoturizmo asociacijos TIES: *Tai atsakingas keliavimas gamtinėse teritorijose, prisidedantis prie aplinkos apsaugos ir vietos žmonių gerovės ("Responsible travel to natural areas that conserves the environment and improves the well-being of local people").*¹³

Remiantis ES Struktūrinės paramos informacinio internetinio puslapio teikiama medžiaga, priimta manyti, kad ekologinis turizmas tas pats kas pažintinis turizmas. Šie žodžiai vartojami kaip sinonimai. „*Ekologinio (pažintinio) turizmo veikla taikoma visuomeniniams santykiams, susijusiems su saugomomis teritorijomis ir veikla jose.*“¹⁴ Sąvokoje aiškiai užkoduota, kad ekologinis turizmas neatsiejamas nuo saugomų teritorijų. Finansavimas iš fondų taip pat suvokiamas per saugomų teritorijų prizmę.

Gilinantis į ekologinio turizmo esmę naudinga pasinaudoti A. Drumm ir A. Moore sukurta schema, iš kurios matyti pagrindinė galima tokio turizmo nauda ir galimybės:

1 pav. Ekoturizmo galimybės¹⁵

¹³ The international ecotourism society/ What is ecotourism/ Definition, [interaktyvus], prieiga per internetą: <<https://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>>

¹⁴ ES Struktūrinė parama, DUK, [interaktyvus], 2010-03-04, prieiga per internetą: < http://www.esparama.lt/duk-perziura?faq_id=090bdd53800b1580 >

¹⁵ Drumm, A., Moore, A. *Ecotourism Development. A manual for conservation planners and managers*. Vol 1. Introduction to ecotourism planning. Second edition, 2005.

Vienas svarbesnių minimų elementų – saugomos teritorijos, kurios vertinimas tarp vietos gyventojų. Vertina ne tik tie, kurie lankosi, bet tie, kurie šalia gyvena. Nauda ir atvykstantiems, ir priimantiesiems. Kalbama apie galimą turistautojų ir vietos bendruomenės santykio užmezgimą.

Gamtos prižiūrėtojai dažnai pabrėžia, kad ekologinis turizmas yra tausojančio turizmo sudedamoji dalis. Pagal UNWTO apibrėžimą (2004 m.), tausojantis turizmas – tai turizmas, kuris:

- 1. Sudaro sąlygas optimaliam gamtos resursų naudojimui bei užtikrina svarbiausių ekologinių procesų, gamtos paveldo ir biologinės įvairovės apsaugą;*
- 2. Gerbia socialinį bei kultūrinį autentiškumą, puoselėja kultūros paveldą bei tradicines vertybes ir prisideda prie tolerancijos ir supratimo tarp kultūrų ugdymo;*
- 3. Užtikrina ilgalaikį ekonominį gyvybingumą, teikia socialinę ir ekonominę naudą visoms dalyvaujančioms interesų grupėms bei užtikrina teisingą jos paskirstymą taip prisidedamas prie skurdo mažinimo.*¹⁶

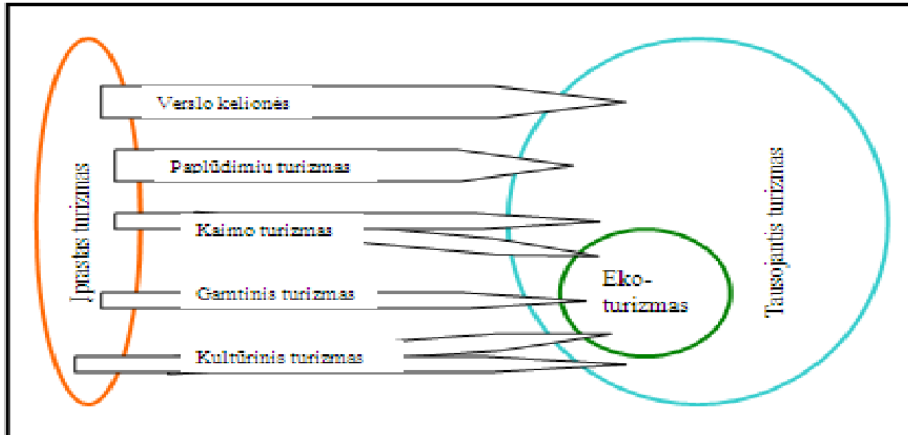
World Tourism Organization Network (UNWTO) pateikia tokią schemą apie skirtingų turizmo rūšių tarpusavio ryšį ir priklausomybę (žr. 2 pav.) Analogiškai matyti kad vaizduojamas perėjimas nuo įprasto turizmo link tausojančio, kurio viena iš sudedamųjų dalių – ekologinis turizmas. Skaidant smulkiau, kaimo turizmas ir kultūrinis turizmas dalinai į eina į ekologinį turizmą, o gamtinis turizmas pagrindinai. Paplūdimių ir verslo kelionės gali būti suprantamos tvaraus turizmo kontekste, bet tai nėra ekoturizmo dalis.

2 pav. Ekoturizmas darnaus vystymosi koncepcijoje¹⁷

---

¹⁶ The UNWTO World Tourism Organization/ The Sustainable development of tourism/ Definition, (*Reference: Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers, UNEP and UNWTO, 2005, p.11-12*) [interaktyvus], prieiga per internetą: <<http://sdt.unwto.org/en/content/about-us-5>>

¹⁷ World Tourism Organization Network, prieiga per internetą: <<http://www2.unwto.org/>>

„Ekoturizmo sąvoka yra neatsiejama ir gali būti pilnai suvokiama tik darnaus vystymosi kontekste. Pastarasis paskutinius dešimtmečius yra traktuojamas kaip modelis, galintis užtikrinti ilgalaikį žmonijos išlikimą, o jame apibrėžti siekiai ir principai sudaro Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos bei daugelio šalių nacionalinių strateginių dokumentų ašį.“¹⁸

Apibendrinat visas pateiktas sąvokas ir išskiriant sąvokų pagrindinius elementus, pateikiama susisteminta lentelė:

1 lentelė Ekoturizmo sąvokų autoriai ir jų pagrindiniai akcentai

SĄVOKŲ AUTORIAI (chronologinė seka)	PAGRINDINIAI AKCENTAI, (Sąvokos elementai)
K. Miller 1978 m.	<ul style="list-style-type: none"> • nacionalinių parkų planavimą susieti su ekologine plėtra
H.Ceballos-Lascurain 1983 m. (Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga patvirtino 1996m.)	<ul style="list-style-type: none"> • pažinti nepažeistas vietas, gyvūnus, kultūras, mažinti neigiamą poveikį • naujas reiškiny, gali būti tikrai efektyvus sprendimas, tenkinantis keliautojus, bet neskriaudžiantis gamtos bei vietinių gyventojų
Pasaulio ekoturizmo asociacijos TIES 1990 m.	<ul style="list-style-type: none"> • atsakingas keliavimas gamtinėse teritorijose • aplinkos apsauga

¹⁸ Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M. Taikomasis mokslo tiriamasis darbas *Ekoturizmo metodinės rekomendacijos*. - Vilnius: 2008.

	<ul style="list-style-type: none"> • vietos žmonių gerovė
D. Fennell 1999 m.	<ul style="list-style-type: none"> • etiškai organizuojama, • nevirtotojiška, • lokaliai orientuota
M. Honey 1999 m.	<ul style="list-style-type: none"> • dažniausiai saugomos teritorijos teikia tiesioginę paramą • Orientuota į nedideles grupes, pavienius asmenis, • prisideda prie bendruomenės gerbūvio
ES, (Struktūrinės paramos fondo kontekste)	<ul style="list-style-type: none"> • Sinonimas pažintiniam turizmui, • Sąsaja su saugoma teritorija

*Sudaryta autorės

Viską apibendrinant galima daryti išvadą, kad ekologinio turizmo esminiai elementai tokie:

- *Aktyviai prisideda prie gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimo;*
- *Itraukia vietos bendruomenes į veiklos planavimą ir įgyvendinimą bei prisideda prie jų gerovės kūrimo;*
- *Atlieka edukacinę funkciją, padeda lankytojui pažinti gamtos ir kultūros paveldą;*
- *Geriausiai tinka nepriklausomiems pavieniams keliautojams ar nedidelėms organizuotoms grupėms.*¹⁹

Dar vienas čia neįvardintas elementas, kurį svarbu paminėti, kad geriausias ekologinio turizmo realizavimas saugomų teritorijų kontekste. Į tai atkreipė dėmesį ne visi, bet dalis autorių išskyrė kaip svarbų požymį. Dar atkreiptinas dėmesys, kad ekologinis turizmas yra tausojančio turizmo dalis.

¹⁹ Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M. *supra* note 18

1.3. Tarptautinių organizacijų ekoturizmo skatinimo ir rėmimo programos

Kad įprastas ir intensyvus turizmas nėra naudingas gamtai, buvo suprasta ne vienoje pasaulio šalyje. Pradėjus mąstyti apie kitokią, aplinkai draugiškesnę turizmą imta kalbėti apie ekologinio turizmo naudą ir galimybes. Tam plėtoti atsirado įvairių programų bei tokių turizmą reglamentuojančių teisės aktų. Jungtinių Tautų Organizacija čia turi ne mažą įtaką. Ji atsakinga už ekologinio turizmo plėtojimą ir skatinimą tarptautiniu lygiu. Pradžiai užsiimta švietėjiška veikla. Siekiama, kad kuo daugiau šalių sužinotų apie ekoturizmą, domėtusi ir skatintų tai savo šalyje. Svarbiausia, kad būtų suvoktas tikslas ir nauda.

„UNESCO – JTO Švietimo, mokslo ir kultūros programa. Egzistuoja nuo 1946m. Sukurta taikai ir tarptautiniam saugumui palaikyti, tarpvalstybinio bendradarbiavimo švietimo, mokslo ir kultūros srityse plėtrai skatinti. UNESCO programa „ŽMOGUS ir biosfera“ sukurta 1971m. Ji jungė 110 valstybių UNESCO narių. Programos tikslas – vykdyti įvairių sričių tyrimus; rengti gamtos išteklių valdymo specialistus; išaiškinti neigiamus aplinkai veiksnius, įtraukti mokslininkus į racionalaus išteklių naudojimo metodologijos rengimą; teikti pagalbą planuojant ir įgyvendinant mokslinius projektus bei mokymo programas. Svarbiausias „Žmogus ir biosfera“ tikslas – įrodyti, jog gamtosauginė veikla nestabdo regiono raidos“²⁰

Vienos JTO programos švietėjiškos, kitos - apima konkretesnes sritis:

„Viena iš jų yra UNEP – JTO Aplinkos programa, sukurta 1972 m. (programos būstinė yra Kenojoje). Jos dalyvės – 58 valstybės JTO narės. Programos tikslas – pateikti naujausius duomenis apie biosferos išteklius, padėti sudaryti bendruosius plėtros valdymo planus, duodančius daugiausia socialinės ir ekonominės naudos. Pagrindinė veikla: aplinkos valdymo programų įgyvendinimas, antžeminių ekologinių sistemų išsaugojimas, kova su dykumų plėtimusi, su dirvų degradacija, jūrų teršimu, klimato pokyčiais“²¹

Bet kokių atveju, akivaizdu, kad imantis priemonių tarptautiniu mastu galima nuveikti kur kas daugiau. Prieš tai minėtos programos yra tik dalinai susijusios su ekologiniu turizmu. Buvo reikalinga konkrečiau į ekologinį turizmą orientuota programa, kuri apimtų ekoturizmo paslaugų plėtotę, įvertintų gamtines sąlygas ir kiekvienos šalies unikalias galimybes. JTO apjungė bendramintės šalis, kurias vienija tas pats tikslas – saugoti gamtą nuo žalingo turizmo.

²⁰ Sirusienė R. *Ekologinis turizmas*, Kaunas, 2005, p. 76

²¹ *Ibid.*, p. 77

„UNDP – JTO Plėtros programa, sukurta 1965 m. (programos būstinė yra JAV). Joje dalyvauja 189 valstybės. Programos tikslas – pagalba besivystančioms šalims kuriant efektyvesnius ekonomikos pagrindus ir racionaliai naudojant gamtos išteklius. Svarbiausia veikla – gamtos išteklių tyrinėjimai, mokymo įstaigų steigimas ir materialinės-techninės bazės kūrimas vietose, kad būtų galima atlikti taikomuosius tyrimus”²²

Pasaulio turizmo organizacija atkreipė valstybių dėmesį, ką ir kokioje srityje dar galima nuveikti. Pagrindiniai akcentai atiteko kultūriniais dalykams ir vietos bendruomenės įtraukimui.

„• gerinti gamtos ir kultūros paveldo apsaugą;

• kelti vietos bendruomenių gyvenimo lygį kaimo vietovėse ir zonose, esančiose šalia saugomų teritorijų;

• skatinti gamtos pažinimą ir jos išteklių tausojimą, vietinių tautų kultūrą bei biologinę ir kultūrinę įvairovę“²³

PTO skatina šalis plėtoti darnųjį vystymąsi, todėl atlieka nemažai tyrimų siekdama įvertinti kuriose šalyse tai geriausiai plėtojama. Ši organizacija atliko ne mažai specialiai pritaikytų tyrimų, norėdama nustatyti įvairių šalių: „<..> Vokietijos, JAV, Didžiosios Britanijos, Kanados, Ispanijos, Prancūzijos, t.y. šalių, kurios yra išvažiuojamojo turizmo kelionių srauto formavimo lyderės, ekologinio turizmo rinkos potencialą. Bene reprezentatyviausi duomenys gauti vertinant Vokietijos turizmo operatoriaus ekologinio turizmo segmentą. Tyrimo rezultatai publikuoti specialiame PTO pranešime „Vokietijos ekologinio turizmo rinka” (2001)“²⁴

Dar viena tarptautinė organizacija - Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga – Pasaulinė gamtos apsaugos Sąjunga (IUCN). „Įkurta 1948 m., šiuo metu vienija 952 narius iš 139 pasaulio šalių. Sąjungos įkūrimo tikslas – palaikyti ir remti pasaulio organizacijas, siekiančias išsaugoti gamtos vientisumą ir įvairovę; užtikrinti protingą ir ekologiškai stabilų gamtos išteklių naudojimą. Organizacijos Būstinė yra Šveicarijoje“²⁵

Šios minimos organizacijos ir jų sukurtos programos stengiasi ugdyti valstybių savimone. Jos apjungia daugybę šalių į globalią, holistiškai dirbančią organizaciją. Programos remia ekologinio turizmo vystymąsi. Tausojančio turizmo skatinimas ir per programas siūlomas

---

²² Sirusienė R. *supra* note 20, p. 77

²³ *Ibid.*, p. 80

²⁴ *Ibid.*, p. 21

²⁵ *Ibid.*, p. 77

įgyvendinimas reikalauja tam tikrų resursų. Specializuotos ekologinio turizmo organizacijos teikia finansinę pagalbą, taip dar labiau skatindama ekologinio turizmo įgyvendinimą.

Kita vertus, ekologinio turizmo vystymuisi labiau reikalingos pradinės investicijos į infrastruktūrą ir marketingą, siekiant pritraukti ir sudominti kuo daugiau žmonių. Iš pačių poilsiautojų nereikalaujama didelių investicijų, nes visa, kas siūloma yra asketiška: ramus poilsis gamtoje, paukščių ir gyvūnų stebėjimas, vaikščiojimas pažintiniais takais. „*Taip pat žmonės vis dažniau renkasi dar vieną ekologinio turizmo rūšį – tai trekingą arba pėsčiųjų turizmą. Pėsčiųjų žygiams nereikia specialios įrangos ir specialaus pasirengimo; jie suteikia galimybę pajusti reikiamą fizinę krūvį, atsipalaiduoti emociškai, patirti malonumą nuo sąlyčio su gamta. Tad pėsčiųjų maršrutai ne tik nepraranda populiarumo – juos kaip poilsio rūšį vis mieliau renkasi aukšto pramonės ir urbanizacijos lygio šalių gyventojai. Tai patvirtina vis didesnis pėsčiųjų turizmo populiarumas tokiose šalyse kaip JAV ir Vokietija. Šių šalių didžiųjų miestų gyventojai „suskaido“ atostogų laiką į keletą dalių ir leidžiasi į trumpesnius ar ilgesnius pėsčiųjų žygius“.*²⁶

Kiekviena šalis pakankamai individualiai gali taikyti ekologinio turizmo vystymą. Visa tai priklauso nuo jos gamtinių resursų ir jau padarytos intensyvaus turizmo žalos masto. Kiekviena valstybė gali turėti savo viziją ir tam tikrą strategiją. Žinoma, ta strategija neturi būti itin kardinali nuo pasaulinės ekologinio turizmo plėtros strategijos. „*Kasmetinis tarptautinis simpoziumas „Annual World Congress on Adventure Travel & Ecotourism“*, <..> parengia ir koreguoja pasaulinę ekologinio turizmo plėtros strategiją.“²⁷

Dar yra kelios iniciatyvinės organizacijos iš Jungtinių Amerikos Valstijų. Jos taip pat prisideda prie ekologinio turizmo populiarinimo. „*Visuomeninės organizacijos Nature Conservancy, žymaus amerikiečių natūralisto Džono Džeimso Odiubono (1785 – 1851) draugija, kurios dalyvauja rengiant ekologinius turus į sunkiai pasiekiamus planetos kampelius. Šios organizacijos planuoja savo darbą taip, kad dalis iš turistų gautų lėšų būtų panaudota gamtosaugos programoms tose šalyse, kuriose rengiami šie turai.*“²⁸ Kita organizacija iš JAV, Alabamos valstijos Birmingemo, kuri taip pat turi atitinkamus finansavimo fondus: „<..> „*Tarptautinės ekspedicijos*“ <..> suformavusi gamtos apsaugos fondą *Manu biosferos draustinyje Peru.*“²⁹ Taip pat, pakankamai žymi Ekologinio turizmo draugija, kuri įkūrusi savo

---

²⁶ Sirusienė R. *supra* note 20, p. 32

²⁷ *Ibid.*, p. 79

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Sirusienė R. *supra* note 20, p. 79

būstinę Kolumbijos apygardoje, Vašingtone. „Ši draugija yra tiriamosios, informacinės ir strateginės veiklos plėtojimo centras; joje formuojama politika ir rengiamos programos, siekiant užmegzti regioninius ryšius ir įtraukti į veiklą regionines struktūras. Viena iš planavimo programų sudėtinių dalių – sričių, kuriose ekologinio turizmo plėtra galėtų prisidėti prie gamtosaugos programų finansavimo, paieška.“³⁰

Ne vien tiktai organizacijos apjungiančios daugybę šalių siekia ekologinio turizmo plėtros, ne vien tiktai tokia didelė šalis kaip Amerika. Yra ir vienos šalies iniciatyvų, remiančių šalis, kurioms reikia pagalbos, tiek informacinės, tiek finansinės. „Aktyviai veikia tarptautinės rėmimo agentūros, tokios kaip Vokietijos kooperacijos agentūra (GTZ) <..> Danijos ir Norvegijos vyriausybės pagalbos agentūros (DANIJA ir NORAD), Didžiosios Britanijos tarptautinės plėtros departamentas (DFID).“³¹

Australijoje ekoturizmas taip pat neatsiejamas keliavimo ir gamtos pažinimo būdas. Ten priimtas bei vartotinas toks terminas: *Ekoturizmas – ekologiškai tvarus turizmas, kurio prioritetas gamtos pažinimas, kuris paskatintų aplinkos ir kultūros supratimą, vertinimą ir apsaugą.* („*Ecotourism is ecologically sustainable tourism with a primary focus on experiencing natural areas that fosters environmental and cultural understanding, appreciation and conservation.*“)³² Ši šalis pirmoji pasaulyje sukūrė ekoturizmo programos sertifikavimą, subūrė narius, kurie dalijasi ekoturizmo praktika ir geba išlaikyti aukštus paslaugų standartus.

Pasitelkiant tą sertifikavimą daug aiškiau išgryninti skirtumai tarp gamtinio ir ekologinio turizmo.

- Gamtinis turizmas, tai turizmas gamtos plotuose paliekant minimalų poveikį aplinkai.
- Ekoturizmas, tai turizmas gamtos plotuose, kuris siūlo įdomių būdų gamtos pažinimui drauge su tarpininkaujanciuoju (turinčiu sertifikata). Pastarasis naudoja išteklius išmintingai, prisideda prie aplinkos išsaugojimo ir padeda vietos bendruomenėms.³³

„Standarto principais siekiama apimti visa, kas būdinga ekoturizmo apibrėžimui. Apgyvendinimo paslaugų teikėjai gali būti ženklinami Žaliąja žvaigžde. Šis ženklas reiškia, kad jo turėtojas įrodė, jog pasiektas energetinis efektyvumas, teisingai rūpinamasi atliekomis,

---

³⁰ *Ibid.*, p. 78

³¹ *Ibid.*

³² Welcome to ecotourism Australia, [interaktyvus], prieiga per internetą: <<http://www.ecotourism.org.au/>>

³³ Ecotourism Australia – Eco Certification, prieiga per internetą: <http://www.ecotourism.org.au/eco_certification.asp>

taupomas vanduo, vykdoma lankytojų edukacija.“³⁴ Šis sertifikatas yra tarptautiškai pripažintas, bet ne vienintelis. „*Didžiojoje Britanijoje bei Škotijoje veikia Žaliojo turizmo verslo schema (GTBS). Griežtus reikalavimus atitinkančios kompanijos įvertinamos bronziniais, sidabriniais ar auksiniais apdovanojimais. Europos Sąjungoje ekologinio turizmo plėtrą koordinuoja ir palaiko Savanoriška tausojamojo turizmo plėtros iniciatyva (VISIT). Ji jungia keletą ES veikiančių ekoturizmo ženklų (tarpe jų ir minėtąjį GTBS, Italijos gulbę, Šveicarijos ožį bei kitus).*“³⁵ Yra įvairūs ekologiniai ženkliniai, galbūt ir ne itin gerai, kad nėra unifikuotos sistemos, o taikomi įvairūs sertifikatai, diplomai, medaliai. Dar vienas populiariesnis ekologinis ES ženklas „Gėlė“ – *žymi gaminius, kurie atitinka aukštus kokybės ir aplinkos apsaugos reikalavimus. Gamintojams ir pardavėjams šis ženklas (gėlė) naudingas tuo, kad padidina prekių vertę ir suteikia konkurencinį pranašumą augančioje ekologiškų gaminių ir paslaugų rinkoje. Pirkėjams gėlė yra patikimas rūpinimosi aplinka ženklas.*“³⁶ Atostogautojų apgyvendinimas yra viena iš sričių, kuri taip pat gali gauti ekologinį ES ženklą – gėlę. Apimamos stovyklavimo ir turistų apgyvendinimo paslaugos.

Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos duomenimis, ekologinis (pažintinis) turizmas per ateinančius 10 metų turėtų būti viena sparčiausiai augančių ir perspektyviausių turizmo rūšių, o ES jau šiuo metu labai trūksta natūralių arba mažai pakeistų gamtinių teritorijų.³⁷

Galima daryti išvadas, kad visame pasaulyje ekoturizmas įgyja vis didesnę reikšmę ir jis jau plėtojamas 20 metų. Įvairiose šalyse ekoturizmo išvystymo lygis yra ne vienodas. Tai lemia: skirtingas turizmo išvystymas, gamtinės sąlygos, socialinė situacija. Didžiosios pasaulio šalys siūlo daugybę programų, padedančių suprasti ekologinio turizmo reikšmę, užsiimama švietėjiška veikla. Taip pat yra įsteigti fondai, kurie lengvina ekoturizmo plėtojimąsi ir vystymąsi. Taip pat populiarėja ekologinio turizmo sertifikavimas, kuris užtikrina aukštą paslaugų lygį ir patikimą ekologiškumą.

---

³⁴ Ekologiškas kultūros gidas Ozonas, *supra* note 9

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Europos Bendrijos, 2006 Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras brošiūra Europos ekologinis ženklas, [interaktyvus], Geriau gamtai ir Jums, prieiga per internetą: <
<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/brochures/consumers/lt/general.pdf>>

³⁷ LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas, Nr. 944 „Dėl Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2008, Nr. 82-3253.

1.4. Pirmojo skyriaus apibendrinimas

XX a. intensyvėjant masiniam turizmui išryškėjo neigiami padariniai gamtai bei vietos bendruomenėms. Tai paskatino ieškoti alternatyvių turizmo krypčių. Atsirado naujas požiūris pasitelkti turizmą kaip instrumentą, aktyviai saugoti biologinę įvairovę. Visi šie veiksniai sudarė prielaidas ekologinio turizmo susiformavimui. Paties ekoturizmo raida neatsiejama nuo ekoturizmo termino raidos. Kai kurių šaltinių teigimu, ekoturizmo terminą vienas pirmųjų 1978 m. panaudojo K. Miller, kalbėdamas apie nacionalinių parkų planavimą susiejant tai su ekologine plėtra, bet visuotinai 1983 m. laikomi ekoturizmo gimimo metais, kuomet H. Ceballos-Lascurain suformulavo pirmąją ekoturizmo sąvoką. 1996 metais šį ekoturizmo terminą priėmė ir Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga (IUCN). H. Ceballos-Lascurain patobulinta ir IUCN 1996 m. įteisinta formuluotė dažniausiai vartojama aplinkosauginėse organizacijose. Šis apibrėžimas yra pakankamai populiarus, bet toli gražu ne vienintelis. Esminiai ekoturizmo bruožai dėl kurių sutaria dauguma autorių: aktyvus prisidėjimas prie gamtos ir kultūros paveldo saugojimo, įtraukia vietos bendruomenes, užsiima edukacija, orientuota į pavienius keliautojus. Kurtos ir kitokios ekologinio turizmo sampratos, papildant jas naujomis išvalgomis. Atsiranda tokie sudedamieji sąvokos elementai kaip: etiškumas, nevertotojiškumas ir lokalumas, saugomų teritorijų jautrumas, individualus keliavimas bei tiesioginės paramos teikimas. Didelė dalis mokslininkų akcentuoja tai, kad ekoturizmas neatsiejamas nuo saugomų teritorijų ir turėtų būti realizuojamas ten. Pereinant nuo mokslininkų pasiūlytų ekologinio turizmo apibrėžimų į nūdieną, tam tikrose organizacijose yra priimta vartoti vienokias ar kitokias ekologinio turizmo sąvokas. Akivaizdu, kad nėra vieningo, tarptautiško apibrėžimo, taip pat tai ne visur reglamentuojama. Vienur ekologinis turizmas yra šalies prioritetuose ar strategijose, kitur tik siauresnės srities programose. Svarbu tai, kad gamtos prižiūrėtojai dažnai pabrėžia, jog ekologinis turizmas turi būti suprantamas tik tausojančio turizmo kontekste.

Kad įprastas ir intensyvus turizmas nėra naudingas gamtai, buvo suprasta ne vienoje pasaulio šalyje. Pradėjus mąstyti apie kitokį, aplinkai draugiškesnį turizmą imta kalbėti apie ekologinio turizmo naudą ir galimybes. Tam plėtoti atsirado įvairių programų bei tokį turizmą reglamentuojančių teisės aktų. Jungtinių Tautų Organizacija yra viena iš aktyviausių, atsakinga

už ekologinio turizmo plėtojimą ir skatinimą tarptautiniu lygiu. Didžiosios pasaulio šalys siūlo daugybę programų, padedančių suprasti ekologinio turizmo reikšmę, užsiimama švietėjiška veikla. Taip pat yra įsteigti fondai, kurie lengvina ekoturizmo plėtojimąsi ir vystymąsi. Kitos specializuotos ekologinio turizmo organizacijos teikia finansinę pagalbą, taip dar labiau skatindama ekologinio turizmo įgyvendinimą. Savaimė suprantama, kad įvairiose šalyse ekoturizmo išvystymo lygis yra ne vienodas. Tai lemia: skirtingas turizmo išvystymas, gamtinės sąlygos, socialinė situacija. Taip pat populiarėja ekologinio turizmo sertifikavimas, kuris užtikrina aukštą paslaugų lygį ir patikimą ekologiškumą. Australija pirmoji pasaulyje sukūrė ekoturizmo programos sertifikavimą, subūrė narius, kurie dalijasi ekoturizmo praktika ir geba išlaikyti aukštus paslaugų standartus. Dabar populiarus ir Ekologinis ES ženklas, kuris taip pat sertifikuoja aukštą teikiamų paslaugų lygį. Kiekviena šalis pakankamai individualiai gali taikyti ekologinio turizmo vystymą. Visa tai priklauso nuo jos gamtinių resursų ir jau padarytos intensyvaus turizmo žalos masto. Kiekviena valstybė gali turėti savo viziją ir tam tikrą strategiją. Žinoma, ta strategija neturi būti itin kardinali nuo pasaulinės ekologinio turizmo plėtros strategijos.

2. EKOLOGINIS TURIZMO PLĖTROS PRIELAIDOS LIETUVOJE

2.1. Turizmas ir jo reglamentavimas Lietuvoje

Remiantis pirmuoju Lietuvos turizmo terminų aiškinamuoju žodynu (neaprobuotu), kuris buvo inicijuotas Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos, turizmą galime apibrėžti taip: *”turizmas / tourism, 1. sporto, laisvalaikio ar aktyvaus poilsio viena veiklų – kelionė, išvyka, žygis pavieniui arba grupėmis sveikatai stiprinti, fizinėms ir asmenybės ypatybėms ugdyti, pramogai ar šviečiamuoju tikslu; 2. kelionių organizavimo, apgyvendinimo, maitinimo, kultūros paslaugų turistams teikimo verslas; 3. veikla, susijusi su kelionėmis ir jų tikslų įgyvendinimu.“*³⁸ Tarptautinis žodžių žodynas bei Dabartinės lietuvių kalbos žodynas turizmo sąvoką apibūdina kaip pramoginį, pažintinį ar sportinį keliavimą.³⁹

---

³⁸ Armantienė A., Grecevičius P., Kalėdaitė V. ir kt. Turizmo terminų žodynas – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009. ISBN 978-5-420-01644-2

³⁹ Tarptautinių žodžių žodynas, ©Vyriausioji enciklopedijų redakcija, [interaktyvus], 1985, prieiga per internetą: <<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=turizmas&wid=20284>; <<http://dz.lki.lt/search/>>

Buvimas už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų gali būti suprantamas, kaip keliavimas atitinkamos šalies viduje arba sietinas su šalies sienos kirtimu, trumpai tariant arba vidinis arba tarptautinis. Pagal Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymą yra dar ir tokios rūšys:

- „Atvykstamasis turizmas – užsienio valstybių gyventojų kelionės po Lietuvos Respubliką.
- Išvykstamasis turizmas – turistų kelionės po užsienio valstybes.“⁴⁰

Svarbiausi prioritetai Lietuvai yra vietinio (vidinio) turizmo plėtotė ir atvykstamasis turizmas. Savaime suprantama, kad išvykstamasis turizmas neatneša ekonominės naudos Lietuvai.

Pagrindiniai ištekliai bei paslaugos, darančios įtaką turizmo plėtotei yra:

1) gamtiniai ir rekreaciniai turizmo ištekliai; kultūriniai turizmo ištekliai; žmogiškieji ištekliai;

2) apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos; transportas bei ryšiai; laisvalaikio praleidimo bei pramogų galimybės; kitos paslaugos (finansinis tarpininkavimas, medicininis aptarnavimas ir pan.).⁴¹

Be pagrindinio LR Turizmo įstatymo yra ir kitų teisės aktų susijusių su turizmo reglamentavimu:

- Apgyvendinimo paslaugų teikimo ir apgyvendinimo įmonių klasifikavimo teisinis reguliavimas
- Kelionių organizatorių ir kelionių agentūrų veiklos teisinis reguliavimas
- Gidų veiklos teisinis reguliavimas
- Kurortų ir kurortinių teritorijų teisinis reguliavimas
- Turizmo ir rekreacijos schemų ir planų (projektų) rengimo teisinis reguliavimas
- Valstybinio turizmo departamento leidinių paskirstymo tvarka
- Kitų turizmo sričių teisinis reguliavimas
- Europos Sąjungos teisės aktai⁴²

---

⁴⁰ Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas// *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 85-413

⁴¹ Vengrauskas P. V. Ir kt. *Turizmo plėtotės strategijos projektas* ilgalaikės Lietuvos ūkio (ekonominės) plėtotės iki 2015 m. strategijos, rengiamos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 30 d. nutarimą Nr. 1274 „Dėl ilgalaikės Lietuvos ūkio (ekonominės) plėtotės strategijos projekto rengimo“, sudedamoji dalis.

⁴² Valstybinis Turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos/Teisinė informacija/Atskirų turizmo sričių reguliavimas, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.tourism.lt/teisine_informacija/teises_aktai/atskiru_turizmo_sriciu_teis_regul/>

Turizmo paslaugų plėtotei turi įtakos ir kiti teisės aktai: <..> Žemės skyrimo, kelionių apmokestinimo, pasienio kontrolės punktų ir vizų išdavimo taisyklės. Turizmo įstatymas ir poįstatyminiai aktai yra pažangūs, nes orientuoti į vartotojų teises (LR civilinis kodeksas reglamentuoja turizmo paslaugų teikimą). Tačiau šiandieniniuose turizmą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatytas turizmo verslo atstovų veiklos registracijos kontroliavimo mechanizmas; valstybės institucijų įgaliojimai sprendžiant tarpžinybinius klausimus; nepakankamai planuojamas turizmo veiklos koordinavimas, įskaitant informacijos teikimą turistinėms rinkoms, bei skiriamas minimalus finansavimas kaip prioritetinei valstybės šakai. Nepakankamai suderinti Valstybinio turizmo departamento ir kitų ministerijų bei departamentų priimami teisės aktai.⁴³

Lietuvoje turizmo politikos įgyvendinimu užsiima Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos. Departamento paskirtis – dalyvauti formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką ūkio ministrui pavestose turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų plėtros srityse ir aptarnauti šios politikos formavimą ir įgyvendinimą.⁴⁴

Įvertinus turizmo konkurencinius pranašumus ir atsižvelgiant į Lietuvos specifinių turizmo produktų diferenciaciją bei turizmo išteklių specializaciją Lietuvoje, integruojantis į ES bei įgyvendinant numatytus Lietuvos turizmo plėtotės strateginius tikslus ir uždavinius, išryškėja tokių prioritetinių turizmo rūšių plėtotė:

- Kultūrinis ir pažintinis turizmas.
- Verslo ir dalykinis turizmas.
- Kurortinis turizmas.
- Vandens (jūrų ir upių) turizmas.
- Ekologinis ir kaimo turizmas

Atkreiptinas dėmesys, pagal šį prioritetinį skirstymą matyti, kad minimas ekologinis turizmas.

---

⁴³ Vengrauskas P. V. Ir kt. *supra* note 41

⁴⁴ LR ūkio ministro 2011 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 4-951 „Dėl Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos nuostatų patvirtinimo // *Valstybės žinios*, Nr. 161-7653.

2.2. Ekologinio turizmo vystymo galimybės Lietuvoje

Lietuva turtinga savo gamta. Gamtiniai ir rekreaciniai turizmo ištekčiai, šalies gamtinės sąlygos bei atskirų zonų landšafto kompleksai yra palankūs rekreaciniam turizmui. Miškai, parkai, jūra, kiti vandens telkiniai, geomorfologinės struktūros, estetiškai vertingi kraštovaizdžio kompleksai Lietuvoje sudaro per trečdalį ploto. Tinkančių turizmui ir poilsiui vietovių bendras lankomumas vertinamas per 60 mln. žmogaus dienų per metus. Tokio tipo vietovės suskirstytos pagal savo visuomeninę svarbą ir aplinkosaugos problemų pobūdį.⁴⁵

Pasak Vainienės (2001), „*gamtinis turizmas – tai kelionės į žmogaus nepakeistas gamtos teritorijas, norint stebėti ir pažinti jas, užsiimti tose teritorijose galima rekreacine veikla. Šiam turizmui yra būdinga silpna infrastruktūra ir paslaugos*“.⁴⁶ Anot Armaitienės ir kt. (1999), „*gamtinis turizmas – tai toks turizmas, kai siekiama pabūti gamtoje (žvejoti, grybauti ir pan.), susipažinti su gamtos įdomybėmis – augalais, medžiais, gyvūnais, juos stebėti, fotografuoti*“.⁴⁷ I. Vainienės paruoštoje mokymo priemonėje „*Kaimo turizmo organizavimas*“ turizmas apibrėžiamas kaip „*tikslinga žmonių veikla, susijusi su kelione ar laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų ne ilgiau kaip vienerius metus, jei ši veikla nėra mokymas ar mokamas darbas lankomoje vietovėje*“.⁴⁸ Gamtinis turizmas yra turizmo rūšis, kurios idėjos artimiausios ekologiniam turizmui. Galima teigti, kad tai labai susiję, tik ekologinis turizmas konkrečiau apibrėžia, kaip tą gamtą reikėtų pažinti.

Lietuvoje apie ekologinį turizmą kalbama gana mažai. Natūralu, kad Lietuva, siekdama geriau integruotis į Europos kontekstą, turi išsigrnyinti ekologinio turizmo terminiją ir išsiaiškinti jo taikymo bei vystymo kryptis. Šiai turizmo rūšiai nėra tikslinio įstatymo, tačiau dalį jau anksčiau minėtų bendrai su turizmu susijusių aktų galima pritaikyti. Taip pat nėra reglamentuotos ekologinio turizmo sąvokos. Remiantis pirmuoju Lietuvos Turizmo terminų aiškinamuoju žodynu (neaprobuotu), kuris buvo inicijuotas Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos, galima rasti tokį preliminarų apibrėžimą: „*ekològinis turizmas / ecotourism, turizmo rūšis, kai keliaujama į saugomas gamtines teritorijas norint jose apsistoti,*

⁴⁵ Vengrauskas P. V. Ir kt., *supra* note 41

⁴⁶ Vainienė I. *Kaimo turizmo organizavimas*: mokymo priemonė. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 19.

⁴⁷ Armaitienė A. ir kt. *Kaimo turizmas*: mokymo priemonė. – Vilnius: UAB „Valstiečių laikraštis“, 1999. ISBN 9986-847-24-9. P. 33, 35, 37

⁴⁸ Vainienė I., *op. cit.*, p. 411

studijuoti, stebėti augalus, gyvūnus bei vietos kultūrą ir nekenkti aplinkai, o vietiniams gyventojams suteikti socialinių ekonominės veiklos galimybių.“⁴⁹ Šiame apibrėžime atskleidžiamas ryšys su saugomomis gamtinėmis teritorijomis ir vietiniais gyventojais. Pasak Sirusienės (2008), „*Ekologinis turizmas – tai lankymasis unikaliuose gamtos teritorijose, mažai tepaliojose ūkinės veiklos, išsaugojusiose tradicinę vietos gyventojų gyvenimą; tai visų turistinės veiklos dalyvių ekologinės kultūros kėlimas ir vietos gyventojų gyvenimo lygio gerinimas, gamtosauginių normų ir technologijų laikymasis rengiant ekologinius turus ir programas*“⁵⁰ Šis apibrėžimas specifinis, išskiriantis gamtas teritorijas kaip unikalias, neaišku ar tai saugomos teritorijos, naujai sutinkamas ekologinio turizmo elementas – ekologinis kultūros kėlimas. Tai gali apimti tiek saviugdą, tiek požiūrį į kitą kultūrą.

Anot Astromskienės ir Sirusienės (2007), svarbiausi ekoturizmo principai yra šie:

- „*Rekreacinių gamtos teritorijų biologinės įvairovės išsaugojimas;*
- *Į ekologinio turizmo veiklą įtrauktų regionų ekonominio stabilumo gerinimas;*
- *Ekologinio turizmo veiklos dalyvių ekologinės kultūros kėlimas;*
- *Rekreacinių teritorijų etnografinio statuso išsaugojimas*“.⁵¹

Pagal Nacionalinės turizmo plėtros 2010-2013 metų programą, galima suprasti, kad ekologinis turizmas yra aktyvaus poilsio turizmo dalis. „<..> *Aktyvaus poilsio turizmo, kurį sudaro dviračių, vandens, žygių, žvejybos, medžioklės bei ekologinio (pažintinio) turizmo rūšys.*<..>“⁵² Tad be Astromskienės ir Sirusienės išskirtų ekologinio turizmo principų dar reikėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad ekologinis turizmas turi būti pakankamai aktyvus, savo turiny apimti įvairias veiklas.

Šiuo metu ekologinis turizmas susilaukia vis daugiau dėmesio. Teikiama ES struktūrinė parama „*pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ 3 priemonių grupės „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ priemones: Ekologinio (pažintinio) turizmo,*

⁴⁹ Armantienė A., Grecevičius P., Kalėdaitė V. ir kt., *supra* note 38

⁵⁰ Sirusienė R. *Kaimo turizmas*. – Kaunas, 2008. ISBN 978-9955-755-56-2. P. 231.

⁵¹ Astromskienė A., Sirusienė R. *Kaimo turizmas*: leidinys pradedantiems verslų. – Kaunas, 2007. ISBN 9955-638-74-5. P. 174, 233.

⁵² LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas, *supra* note 37

aktyvaus poilsio ir sveikatos gerinimo infrastruktūros kūrimas ir plėtra (pagal priemonę planuojama paskirstyti 170 mln. Lt struktūrinių fondų ir 16,5 mln. Lt bendrojo finansavimo lėšų).“⁵³

Dar yra sukurta Leonardo Da Vinci ekoturizmo plėtotės programa. 2013 m. spalio 8-9 dienomis vyko Leonardo da Vinci programos naujovių perkėlimo projekto „ECOTOUR“ baigiamoji konferencija Kipre. *„Vis didėjantis susidomėjimas ekoturizmu sukuria naujas verslo ir regioninės plėtros galimybes, tačiau reikalauja naujų žinių ir įgūdžių visuose lygiuose - nuo politikos formuotojų iki smulkiųjų verslininkų. Užpildant šią spragą ekoturizmo plėtros srityje ir buvo parengtas Leonardo da Vinci programos naujovių perkėlimo projektas „Ekoturizmas: naujos žinios per inovacijas, naujos darbo vietos per žinių panaudą“ (ECOTOUR), siekiant pritaikyti ir išbandyti naują ekoturizmo mokymo programą Lietuvoje, Kipre, Estijoje ir Ispanijoje.“⁵⁴*

Baigiamojoje konferencijoje pristatyti projekto rezultatai, partnerių pranešimai apie įtaką bei aktualijas. *„<..>projekto partneriai mato jo valorizacijos perspektyvą visose Europos šalyse. Taip pat buvo aptarta galima ECOTOUR projekto sinergija su „Ekologinio ES ženklo“ ir „Nemokami Kipro GPS žemėlapiai“ projektais.“⁵⁵*

Lietuvoje yra „Žaliojo rakto“ sertifikavimo programa. Bėda ta, kad apie šį sertifikatą žino per mažai organizacijų, ką jau bekalbėti apie tokio sertifikatų turėjimą. Šis sertifikatas taikomas apgyvendinimą siūlančioms įmonėms, bet tai yra ribota, nes turizmo paslaugoms ir produktams nėra parengtos sertifikavimo sistemos, kaip kitose Pasaulio valstybėse (pvz.: Australijoje).

„Žaliojo raktas – tarptautinė Aplinkosauginio švietimo fondo (Foundation for Environmental Education - FEE) programa skirta viešbučiams, svečių namams, konferencijų ir poilsio centrums, kempingams, vasarnamiams, kurie laikosi nustatytų aplinkosauginių reikalavimų. Žaliojo raktas programa apima turistams suprantamus bei turizmo sektoriaus verslininkams įvykdomus aplinkosauginius reikalavimus. Šis sertifikatas yra iš dalies ES ekologinio ženklo atitikmuo. Šį sertifikatą nėra lengva gauti, privaloma atitikti tam tikrus reikalavimus. Žaliojo raktas programa siekiama diegti darnaus vystymosi principus šiame sektoriuje bei skatinti

---

⁵³ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos/ Turizmas/ Europos Sąjungos parama turizmo plėtrai, [interaktyvus], 2012-03-16, prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/web/lt/turizmas/es_parama_turizmo_pletrai>

⁵⁴ Leonardo Da Vinci ekoturizmo plėtotės programa, [interaktyvus], 2013-10-18, prieiga per internetą: <<http://www.kaupa.lt/Naujienos/Leonardo-da-Vinci-programos-naujoviu-perkelimo-projekto-Ekoturizmas-naujos-zinios-per-naujoves-naujos-darbo-vietos-per-ziniu-panauda-baigiamoji-konferencija-Kipre>>

⁵⁵ *Ibid.*

*aplinkosaugines iniciatyvas. <..> Žaliojo raktų diplomai yra suteikiami vieneriems metams, todėl programos dalyviai kasmet turi iš naujo aplikuoti bei įrodyti, jog atitinka jiems keliamus reikalavimus.*⁵⁶

Deja šis sertifikatas neturi didelio populiarumo ir dažniausiai jį turi ne stovyklos ar kempingo vietos, bet viešbučiai.

Lietuvos apgyvendinimo įstaigos gali pretenduoti ir į universalų ES ekologinio ženklo „ES Gėlė“ gavimą. *Gėlės ženklą gauna tik tie produktai, kurie yra kruopščiai patikrinami, prižiūrint nepriklausomai, visuomenei atskaitingai institucijai*.⁵⁷

Tokie sertifikatai padėtų pritraukti vietinius ir užsienio šalių turistus, nes sertifikuoti produktai visada patrauklesni ir patikimesi. Kalbama apie unifikuotos sistemos įvedimą, bendrųjų standartų palaikymą, ženklo atpažįstamumą.

2.3. Ekologinis turizmas saugomų teritorijų kontekste

Lietuva turtinga gamta. Čia daugybė ežerų, o vietovės pakankamai miškingos. Tam tikri gamtiniai objektai yra reti ir unikalūs, tad prižiūrimi saugomose teritorijose. Būtent ten užtikrinamas gamtinis ir kultūrinis paveldo saugumas. Pasak Astromskienės ir Sirusienės (2007), *„Saugomos teritorijos – sausumos ir (ar) vandens plotai nustatytais aiškiais ribomis, turintys pripažintą mokslinę, ekologinę, kultūrinę ir kitokią vertę, ir kuriems teisės aktais nustatytas specialus apsaugos ir naudojimo režimas.“* Saugomose teritorijose ribojama ūkinė veikla, nes siekiama kuo labiau išsaugoti gamtos natūralumą ir būvį. Žmogus gali negrįžtamai pakenkti gamtai, tad to stengiamasi išvengti.

Pagal Baltrėną ir kt. (2008), Lietuvos saugomos teritorijos kuriamos siekiant:

- *Išsaugoti ne tik gamtos, bet ir kultūros paveldo teritorinius objektus, kraštovaizdžio, biologinę bei genetinę įvairovę;*

---

⁵⁶Lietuvos Žaliųjų judėjimas, „Žaliojo raktų“ programa, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.zalieji.lt/lt/aplinkosauginisvietimas/zaliojoraktoprograma>

⁵⁷ Europos Bendrijos, 2006 Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras brošiūra Europos ekologinis ženklas, *supra* note 36

- *Užtikrinti ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtos ir aplinkos darnų išteklių naudojimą ir atkūrimą;*
- *Sudaryti ne tik geras ir palankias sąlygas pažintinio turizmo plėtrai, tačiau ir visas galimybes moksliniams tyrimams ir gamtinės aplinkos būklės stebėjimams;*
- *Propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius objektus, kraštovaizdžio apsaugą bei etnokultūrinius papročius.*⁵⁸

Paskutiniai du įvardinti tikslai pabrėžia, kad saugomos teritorijos nėra saugomos tam, kad saugoti. Norima į jas įsileisti ir lankytojus, kuriems būtų suteikiama galimybė susipažinti su unikaliais gamtos objektais. Siekiama skatinti domėjimąsi tuo bei etnokultūros populiarinimą. Saugomos teritorijos turi savo reglamentavimą. Tvarką kuria ir sistemą nustato LR Saugomų teritorijų įstatymas. Pagal LR saugomų teritorijų įstatymą (2001), sistemą sudaro šios saugomų teritorijų kategorijos:

1. Konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos. Šiai kategorijai priklauso draustiniai, rezervatai bei paveldo objektai;
2. Atkuriamosios apsaugos prioriteto teritorijos. Joms priskiriami genetiniai ir atkuriamieji sklypai;
3. Ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos. Šioms teritorijoms priskiriamos ekologinės apsaugos zonos;
4. Kompleksinės saugomos teritorijos – priklauso valstybiniai parkai (nacionaliniai ir regioniniai) bei biosferos stebėsenos teritorijos (biosferos rezervatai ir biosferos poligonai).⁵⁹

Be šio pagrindinio įstatymo yra ir kitų teisės aktų, kurie daugiau ar mažiau susiję su saugomomis teritorijomis:

- LR aplinkos apsaugos įstatymas
- LR žemės įstatymas

⁵⁸ Baltrėnas P. ir kt. *Aplinkos apsauga*. – Vilnius: Technika, 2008. ISBN 978-9955-28-365-2. P. 68.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas// Valstybės žinios. 2001, Nr. 108-3902.

- LR miškų įstatymas
- LR vandens įstatymas
- LR teritorijų planavimo įstatymas
- LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas
- Gamtotvarkos planai
- Nacionalinių ir regioninių parkų bei Parkų direktorių nuostatai

Lietuvoje saugomų teritorijų tinklas užima apie 15,3 proc. šalies ploto. Jį sudaro 5 nacionaliniai parkai, 6 valstybiniai rezervatai, 30 regioninių parkų, daugiau kaip 450 saugomų gamtos paveldo objektų, 372 draustiniai.⁶⁰

„Regioniniai parkai – saugomos teritorijos, steigiamos gamtiniu, kultūriniu ir rekreaciniu požiūriu regioninės svarbos kraštovaizdžio kompleksams ir ekosistemoms saugoti, jų rekreaciniam bei ūkiniam naudojimui reguliuoti. Net 30 regioninių parkų užima daugiau kaip pusę visų saugomų teritorijų ploto, visi jie turi direkcijas, kai kurie – informacijos centrus, gamtos mokyklas. Kiekvieno parko teritorija yra suskirstyta į funkcines zonas – išsaugančiąją (rezervatai ir draustiniai), apsauginę, rekreacinę bei ūkinę. <..> Regioniniai parkai pavaldūs Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos, išskyrus Pavilnių bei Verkių regioninius parkus, priklausančius Vilniaus miesto savivaldybei.“⁶¹

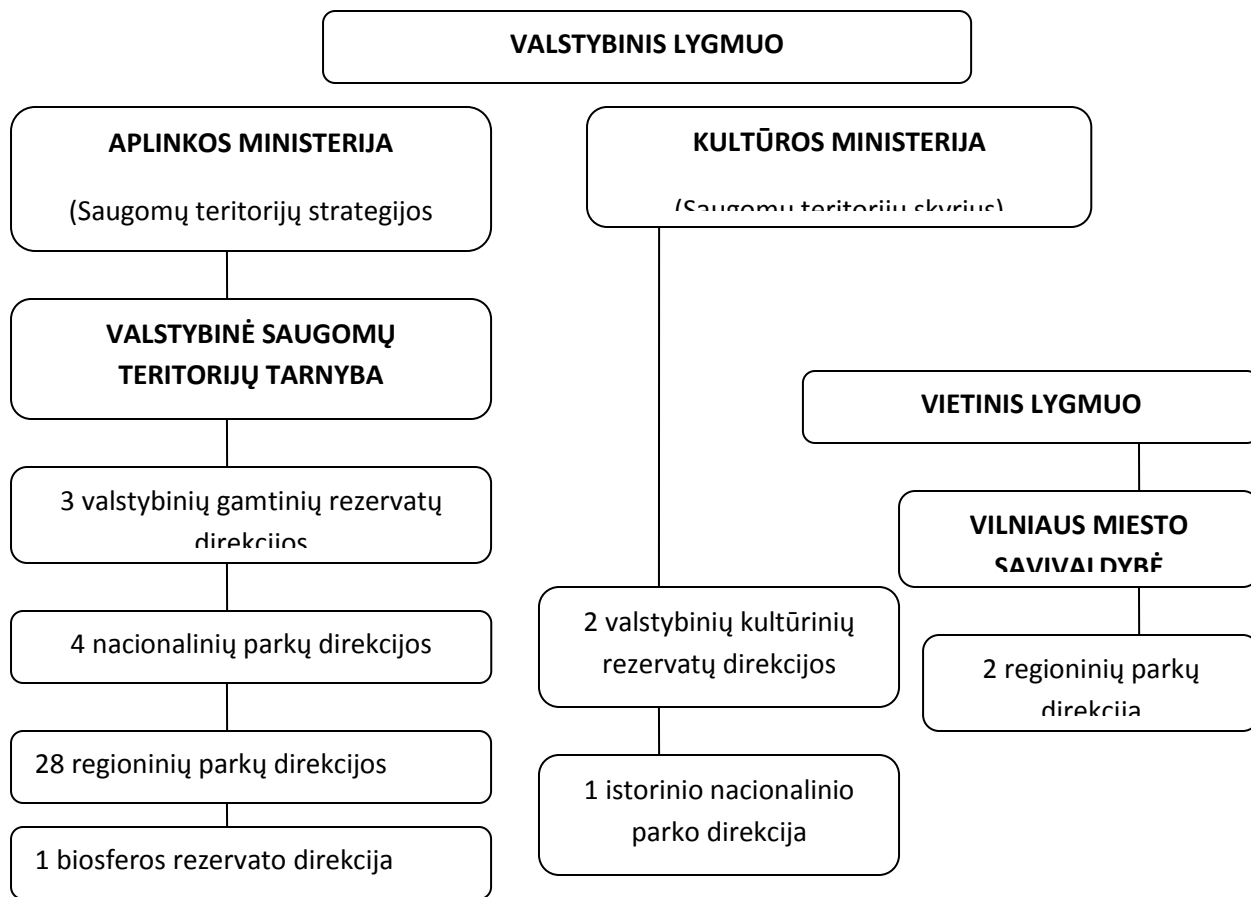
Ne viena institucija yra susijusi su saugomų teritorijų valdymu ir administravimu (Žr. 3 pav.):

3 pav. pav. Saugomų teritorijų sistemos administravimo schema⁶²

⁶⁰ Raudonytė J. *Ūkinė veikla Lietuvos valstybiniuose parkuose*, Annales Geographicae 42(1-2) t., 2009 ISSN 1822-6701

⁶¹ Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos/ Regioniniai parkai/ Apie regioninius parkus, [interaktyvus], 2012-02-29, prieiga per internetą: < <http://www.vstt.lt/VI/index.php#r/85>>

⁶² Baškytė R. ir kt. *Lietuvos saugomos teritorijos: informacinis leidinys – žinynas*. Lututė, 2006. ISBN 9955-692-25-1. P. 28. p. 138-141.

Saugomų teritorijų steigimas, tvarkymo koordinavimas - tiesioginė Aplinkos ministerijos funkcija, kuria dalijamasi su Kultūros ministerija bei savivaldybėmis. Aplinkos ministerija atsakinga už aplinkos valdymą bendrąja prasme, sprendžia aplinkos kokybės problemas, užtikrina Lietuvos kraštovaizdžio natūralių ekosistemų, gamtos vertybių bei biologinės įvairovės išsaugojimą. Užtikrina integruoto, specialiojo planavimo procesų, miškų tvarkymo ir medžioklės funkciją.

Aplinkos ministerijoje Gamtos apsaugos departamente įkurtas Saugomų teritorijų strategijos skyrius. Taip pat yra Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie šios ministerijos. Kultūros ministerija atsakinga už Valstybinių kultūros rezervatų bei istorinių nacionalinių parkų steigimą, tvarkymą. Savivaldybės gali steigti savivaldybės draustinius ir tiesiogiai dalyvauti regioninių parkų tvarkyme.

Saugomų teritorijų direkcijos tiesiogiai atsakingos už nacionalinių ir regioninių parkų, rezervatų, biosferos rezervatų tvarkymą. Direkcijų įsteigimas yra svarbus siekiant pagerinti tvarkymą Lietuvos saugomose teritorijose.⁶³

Remiantis VSTT duomenimis, jau keletą metų saugomose teritorijose yra įrenginėjami takai, kurie suteikia galimybę lankytojams patogiau susipažinti su vertybėmis, esančiomis saugomose teritorijose, taip siekiant sumažinti neigiamą lankymosi poveikį gamtai. Šie takai yra vadinami pažintiniais, mokomaisiais, rekreaciniais ir specializuotais. Šiuose takuose yra įrengiamos atokvėpio vietos, apžvalgos aikštelės, stendai su įvairia informacija lankytojams. (Birgelytė, 2012). Siekiant kuo geriau apsaugoti gamtą, kuriama tokios pažinimo priemonės, kurios nepalikėtų buvimo pėdsakų. Infrastruktūra kruopščiai apgalvojama, siekiant ir kuo mažiau pažeisti gamtą ir išsaugoti patogų priėjimą žmogui prie jos. „*Tikslinga plėtoti turizmą gamtoje, pritaikant esamą Lietuvos saugomų teritorijų sistemą ir kaimo regionų gyvenimo būdą (su autentišku kultūros paveldu ir tradicijomis) patraukliems ekologinio (pažintinio) turizmo produktams kurti.*“⁶⁴ Taigi saugomos teritorijos siejamos su turizmu, bet tas turizmas ne intensyvus, o itin apgalvotas, ekologiškai tausus.

Remiantis Nacionalinės turizmo plėtros 2010-2013 metų programoje nurodoma, kad ekologiniam (pažintiniam) turizmui plėtoti ypač patrauklios saugomos teritorijos (5 nacionaliniai, 30 regioninių parkų, 261 draustinis ir kitos saugomos teritorijos), kurių bendras plotas apima 15,6 procento šalies teritorijos. Lietuvos gamtiniai turizmo potencialo ypatumai – natūrali, mažai urbanizuota aplinka, kraštovaizdžio ir biologinė įvairovė, gamtos ir kultūros paveldo vertybės, laisvo keliavimo galimybė – sudaro patrauklias sąlygas turizmui.⁶⁵ Taigi saugomos teritorijos, kaip ir daugelio užsienio autorių minėta, palanki terpė ekologinio turizmo vystymuisi. Tai aktualu Lietuvoje, nes turima pakankamai saugomų teritorijų. Reikia galvoti ne tik apie jų saugojimą, bet ir pritaikomumą, lankytojų sudominimą. Skatinama naujai pažvelgti tiek į pačias saugomas teritorijas tiek bendrą darną. „*Praktikoje ekoturizmą turbūt teisingiausia vertinti kaip tarpsektorinį instrumentą vertingose gamtinėse teritorijose padedantį spręsti*

---

⁶³ Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos/ Saugomų teritorijų sistema/ Problemų sprendimo būdai, [interaktyvus], 2012-02-25, prieiga per internetą <http://www.vstt.lt/VI/article.php?article_id=33>.

⁶⁴ LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas, *supra* note 37

⁶⁵ *Ibid.*

aplinkosaugos, ekonominės bei socialinės plėtros konfliktus. Tai yra esminis jo skirtumas nuo įprastinio turizmo, kur dominuoja ekonominė motyvacija.“⁶⁶

Ekoturizmo organizavimas šiose teritorijose turėtų būti vykdomas pagal ekologinio turizmo plėtros planą. Pasak Birgelytės (2012) „*Toks planas gali būti integrali tvarkymo ar gamtotvarkos plano dalis, tačiau gali būti rengiamas papildomai, siekiant detalizuoti jau turimų planų sprendinius*“⁶⁷

Rengiant ekoturizmo plėtros planą, reikia įvertinti tokius parametrus:

- Teritorijos talpa. Šis parametras įvertinamas sunkiausiai. Kiekvienai teritorijai būdingos įvairios žmonių veiklos, kurios priklauso nuo teritorijos jautrumo ir galimybės atsikurti.
- Tankumas. Būtina įvertinti ar tolygiai po visą teritoriją paskirstoma infrastruktūra.
- Gyvūnija. Infrastruktūros įrengimas neturi pakenkti retom rūšims. Turi būti nustatyti apribojimai lankymuisi šiose vietose.
- Augalija. Svarbu išsaugoti kuo daugiau nepažeistos augalijos dangos, įrenginėjant infrastruktūrą.
- Saugumas. Kuriama infrastruktūra turi būti saugi lankytojams ir jų sveikatai.
- Vizualinis teritorijos natūralumas. Nereikia naudoti ryškių spalvų, statyti aukštų statinių.
- Komunaliniai ir elektros energijos įrenginiai ekologinio turizmo teritorijose nediegiami. Susidariusios organinės atliekos tvarkomos kompostuojant ar biodujų rezervuarų pagalba.
- Lankytojų srautų reguliavimas. Automobilių stovėjimo aikštelės turi būti įrengiamos toliau. ekoturizmo teritoriją pasiekti turi būti galima pėsčiomis, specialiais pėsčiųjų takais. Šie takai turi būti specialiai paženklinėti, kad žmonės nevaikščiotų neleistinose vietose.

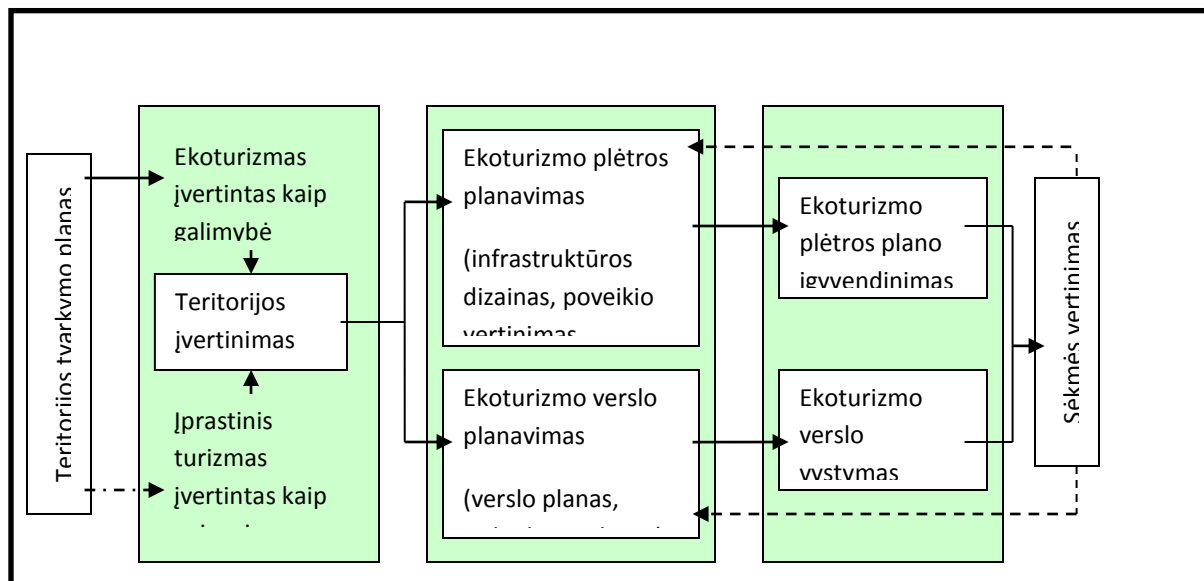
⁶⁶ Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M., *supra* note 18

⁶⁷ Birgelytė A. *Ekologinis turizmas: metodinė priemonė*. – Vilnius: Edukologija, 2012. ISBN 978-9955-20-745-0. P. 41, 42 – 43, 48.

- Poveikio stebėseną. Būtina stebėti lankytojų daromą poveikį aplinkai. Tam reikalingi rodikliai ir standartai. Gavus šiuos duomenis, būtina juos išanalizuoti ir adaptuoti gautą informaciją.⁶⁸

Įprastas turizmas traktuojamas kaip grėsmė (žr. 4 pav.), o ekologinis turizmas yra galimybė išspręsti saugomos teritorijos lankymą. Pirmiausia, reikia įvertinti teritoriją pagal jos specifikaciją, tada planuoti ekologinio turizmo plėtrą, t.y. apgalvoti realius veiksmus ir būtinus komponentus. Galbūt galima susikurti unikalų modelį, pagal kurį tas planas būtų įgyvendinamas ir toliau vystomas.

4 pav. Ekoturizmo valdymas ir planavimas⁶⁹

2.4. Darnaus vystymosi ir ekoturizmo santykis Lietuvoje

Esminis klausimas atsiranda ar galima ekologinį turizmą tapatinti su pažintiniu turizmu, atsakingu turizmu ir ar ekologinis turizmas yra tas pats kas tausojantis, darnusis turizmas. Lietuvos taikytinoje turizmo terminologijoje sąvokos skamba panašiai. Atsiranda vis įvairesnių turizmo rūšių ir pavadinimų, kurie ne visada lygiagrečiai išverčiami iš skirtingų kalbų arba net ne visada tapačiai interpretuojami. Remiantis pirmuoju Lietuvos Turizmo terminų aiškinamuoju

⁶⁸ Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M., *supra* note 18

⁶⁹ Drumm, A., Moore, A., *supra* note 15

žodynu (neapčiuotu), kuris buvo inicijuotas Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos, yra pateikiamas toks atsakingo turizmo apibrėžimas: „*atsakingasis turizmas / responsible tourism, viena masinio turizmo alternatyvų. Apibūdina turistų atsakingą elgesį su lankomos šalies gamta, kultūra bei vietiniais gyventojais.*“⁷⁰ Remiantis Pasaulio ekoturizmo asociacijos TIES jau nuo 1990 m. suformuluota ekoturizmo sąvoka atsakingą keliavimą suprantame kaip ekoturizmo priemonę, būdą: „*atsakingas keliavimas gamtinėse teritorijose, prisidedantis prie aplinkos apsaugos ir vietos žmonių gerovės*“. Pažintinio turizmo sąvoka apibrėžiama LR saugomų teritorijų įstatymo 2 str. 27 p.: „*Pažintinis turizmas - turizmo kryptis, orientuojanti į tikslingą krašto gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių), kraštovaizdžio bei istorijos pažinimą, taip pat skirtą mokslui ir mokymui.*“⁷¹

Lietuvos Turizmo terminų aiškinamajame žodyne galima rasti darnaus turizmo apibrėžimą, nurodant, kad tai angliško termino „sustainable tourism“ atitikmuo. „*Darnusis turizmas / sustainable tourism, turizmo plėtros ir planavimo koncepcija, skatinanti plėtoti turizmą išsaugant natūralią gamtos bei kultūros aplinką.*“⁷² Atkreiptinas dėmesys, kad angliškas terminas „sustainable tourism“ lietuvių kalboje būna skirtingai verčiamas. Atitikmenys: tvarusis turizmas, tausojantis turizmas, darnusis turizmas. Šiame darbe visos trys sąvokos yra vartojamos kaip sinonimai. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003) darnus vystymasis suprantamas kaip: „*kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų. Bendrasis darnaus vystymosi strateginis tikslas – suderinti aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi interesus, užtikrinti švarią ir sveiką aplinką, efektyvų gamtos išteklių naudojimą, visuotinę ekonominę visuomenės gerovę, stiprias socialines garantijas*“.⁷³

Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003) yra išskiriami tokie Lietuvos darnaus vystymosi prioritetai:

- Veiksmingesnis gamtos išteklių naudojimas;
- Ūkio šakų poveikio aplinkai mažinimas;
- Geresnė biologinės įvairovės/ kraštovaizdžio apsauga;

⁷⁰ Armantienė A., Grecevičius P., Kalėdaitė V. ir kt., *supra* note 38

⁷¹ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas// *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 108-3902.

⁷² *Ibid.*

⁷³ LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas, *supra* note 37

- Kultūrinio savitumo išsaugojimas.⁷⁴

Galima nubrėžti aiškias ribas. Įprastą, intensyvų, masinį turizmą keičia tausojantis, dar kitaip vadinamas darnusis turizmas. Gamtinis turizmas yra įprasto turizmo elementas, o ekologinis turizmas tvaraus turizmo elementas.

Pagal mūsų šalies Darnaus vystymosi strategiją (2003) norint visus darnaus vystymosi prioritetus pasiekti, reikia vadovautis tokiais principais:

- Ekologinio veiksmingumo
- Apdairumo
- Dalyvavimo (partnerystės)
- Lygių galimybių
- Susietumo
- Vadovavimo
- Atsipirkimo / naudos⁷⁵

Išvadas galima daryti tokias, kad darnusis turizmas yra plačiausia sąvoka, apibūdinanti bendrą idėją, plėtros ir planavimo koncepciją. Darnusis turizmas, tausojantis turizmas, tvarusis turizmas yra sinonimai. Ekologinis turizmas yra konkretesnė, smulkesnė darnaus turizmo rūšis. Ir nors ekoturizmas yra suprantamas darnaus vystymosi kontekste – esminis skirtumas nuo visiško susitapatinimo su juo yra aktyvumas. Ekoturizmas yra aktyvi veikla. Atsakingas turizmas taip pat labai glaudžiai susijęs su šiomis sąvokomis, sietinas su tam tikromis elgesio normomis.

Ekoturizmo evoliucija kilo iš paprasto gamtinio turizmo, vėliau pradėjus diegti poveikio aplinkai mažinimo priemones buvo pereita prie aktyvios elgsenos ir realaus indėlio į gamtos bei kultūros vertybių išsaugojimą. Įprastas turizmas tapo tausojančiu turizmu. Masinis gamtinis turizmas – ekoturizmu. Tikras ir sklandus ekoturizmas neapsiriboja vien tik sąvokomis ir teorijomis. Jis paremtas standartų atitikimu ir praktiniu to laikymosi.

---

⁷⁴ LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas, *supra* note 37

⁷⁵ Nacionalinė darnaus vystymosi strategija//*Valstybės žinios*. 2003, Nr. 89-4029.

2.5. Antrojo skyriaus apibendrinimas

Tarptautinis žodžių žodynas bei Dabartinės lietuvių kalbos žodynas turizmo sąvoką apibūdina kaip pramoginį, pažintinį ar sportinį keliavimą. Buvimas už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų gali būti suprantamas, kaip keliavimas atitinkamos šalies viduje arba sietinas su šalies sienos kirtimu, trumpai tariant arba vidinis arba tarptautinis. Taip pat turizmas gali būti atvykstamasis ir išvykstamasis. Svarbiausi prioritetai Lietuvai yra vietinio (vidinio) turizmo plėtotė ir atvykstamasis turizmas. LR turizmo įstatymas yra pagrindinis teisės aktas reglamentuojantis turizmą Lietuvos teritorijoje. Turizmo politikos įgyvendinimu užsiima Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos, kurio paskirtis – dalyvauti formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų plėtros srityse.

Lietuva turtinga savo gamtiniais ir rekreaciniais turizmo ištekliais. Lietuvoje tai sudaro per trečdalį viso ploto. Vietovės suskirstytos pagal savo visuomeninę svarbą ir aplinkosaugos problemų pobūdį. Gamtinis turizmas yra viena iš turizmo rūšių. Tai kelionės į žmogaus nepakeistas gamtos teritorijas, norint stebėti, pažinti, užsiimti galima rekreacine veikla. Tokiam turizmui būdinga silpna infrastruktūra bei paslaugos. Gamtinis turizmas yra turizmo rūšis, kurios idėjos artimiausios ekologiniam turizmui. Ekologinis turizmas konkrečiau apibrėžia, kaip tą gamtą reikėtų pažinti. Lietuvoje apie ekologinį turizmą kalbama gana mažai. Natūralu, kad Lietuva, siekdama geriau integruotis į Europos kontekstą, turi išsiginčioti ekologinio turizmo terminiją ir išsiaiškinti jo taikymo bei vystymo kryptis. Šiai turizmo rūšiai nėra tikslinio įstatymo, tačiau dalį jau anksčiau minėtų bendrai su turizmu susijusių aktų galima pritaikyti. Nėra reglamentuotos ekologinio turizmo sąvokos. Remiantis pirmuoju Lietuvos Turizmo terminų aiškinamuoju žodynu (neaprobuotu), kuris buvo inicijuotas Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos, galima rasti, kad ekologinio turizmo apibrėžimas beveik toks pat kaip anksčiau minėtų mokslininkų apibrėžimai. Apibrėžimas tikslingai susieja ekoturizmą su saugomomis teritorijomis. Kitų Lietuvos autorių nuomone, ekoturizmo apibrėžimai specifiškesni, išskiriantys gamtos teritorijas kaip unikalias, bet lieka neaišku ar tai saugomos teritorijos. Naujai sutinkamas ekologinio turizmo elementas – ekologinis kultūros kėlimas. Pagal Nacionalinės turizmo plėtros 2010-2013 metų programą, galima suprasti, kad ekologinis turizmas yra aktyvaus poilsio turizmo dalis.

Remiantis Nacionalinės turizmo plėtros 2010-2013 metų programoje nurodoma, kad ekologiniam (pažintiniam) turizmui plėtoti ypač patrauklios saugomos teritorijos. Saugomos

teritorijos turi savo reglamentavimą - LR Saugomų teritorijų įstatymą. Įprastas turizmas traktuojamas kaip grėsmė, o ekologinis turizmas yra galimybė išspręsti saugomos teritorijos lankymą. Pirmiausia, reikia įvertinti teritoriją pagal jos specifikaciją, tada planuoti ekologinio turizmo plėtrą, t.y. apgalvoti realius veiksmus ir būtinus komponentus. Remiantis VSTT duomenimis, jau keletą metų saugomose teritorijose yra įrenginėjami takai, kurie suteikia galimybę lankytojams patogiau susipažinti su vertybėmis, esančiomis saugomose teritorijose, taip siekiant sumažinti neigiamą lankymosi poveikį gamtai. Taigi saugomos teritorijos siejamos su turizmu, bet tas turizmas ne intensyvus, o itin apgalvotas, ekologiškai tausūs.

Šiuo metu ekologinis turizmas susilaukia vis daugiau dėmesio. Teikiama ES struktūrinė parama pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Dar yra sukurta Leonardo Da Vinci ekoturizmo plėtotės programa. Egzistuoja „Žaliojo rakt“ sertifikavimo programa, bet pastaroji stokoja populiarumo.

Esminis klausimas atsiranda ar galima ekologinį turizmą tapatinti su pažintiniu turizmu, atsakingu turizmu ir ar ekologinis turizmas yra tas pats kas tausojantis, darnusis turizmai. Atsiranda vis įvairesnių turizmo rūšių ir pavadinimų, kurie ne visada lygiagrečiai išverčiami iš skirtingų kalbų arba net ne visada tapačiai interpretuojami. Atkreiptinas dėmesys, kad angliškas terminas “sustainable tourism” lietuvių kalboje būna skirtingai verčiamas. Atitikmenys: tvarusis turizmas, tausojantis turizmas, darnusis turizmas. Šiame darbe visos trys sąvokos yra vartojamos kaip sinonimai. Įprastą, intensyvų, masinį turizmą keičia tausojantis, dar kitaip vadinamas darnusis turizmas. Atsakingas turizmas taip pat labai glaudžiai susijęs su šiomis sąvokomis, sietinas su tam tikromis elgesio normomis. Gamtinis turizmas yra įprasto turizmo elementas, o ekologinis turizmas tvaraus turizmo elementas. Darnusis turizmas yra plačiausia sąvoka, apibūdinanti bendrą idėją, plėtros ir planavimo koncepciją. Ir nors ekoturizmas yra suprantamas darnaus vystymosi kontekste – esminis skirtumas nuo visiško susitapatavimo su juo yra aktyvumas. Ekoturizmas yra aktyvi veikla. Ekoturizmo evoliucija kilo iš paprasto gamtinio turizmo, vėliau pradėjus diegti poveikio aplinkai mažinimo priemones buvo pereita prie aktyvios elgsenos ir realaus indėlio į gamtos bei kultūros vertybių išsaugojimą. Įprastas turizmas tapo tausojančiu turizmu. Masinis gamtinis turizmas – ekoturizmu.

3. KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO TURIZMO PASLAUGŲ IR TEISINĖS SISTEMOS APŽVALGA

3.1. Kurtuvėnų regioninio parko charakteristika

Kurtuvėnų regioninis parkas yra saugoma teritorija, įsteigta LR Aukščiausiosios Tarybos - Atkuriamojo Seimo 1992 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. I-2913 "Dėl regioninių parkų ir draustinių įsteigimo". Kurtuvėnų regioninis parkas yra Šiaulių ir Kelmės rajonų savivaldybių teritorijose, Šiaulių apskrityje⁷⁶. Parko paskirtis - išsaugoti ežeringo ir miškingo Kurtuvėnų kalvyno kraštovaizdį, gamtinę ekosistemą, šio krašto kultūros paveldo vertybes. Parko teritorija užima 17 252 ha plotą Šiaulių ir Kelmės rajonuose, joje gyvena apie 1200 žmonių.⁷⁷

Kurtuvėnų regioninio parko funkcinio prioriteto zonos:⁷⁸

- Konservacinio – 43,9 %
- Ekologinės apsaugos – 21,9 %
- Rekreacinės – 13,3 %
- Miškų ūkio – 17,9 %
- Žemės ūkio – 2,4 %
- Gyvenamosios – 0,5 %

Kurtuvėnų regioninį parką sudaro per 70 kertinių miško buveinių, t.y. apie 250 ha, 18 draustinių, saugoma daugiau nei pusšimtis nekilnojamojo kultūros paveldo objektų - dvarai sodybos, piliakalniai, sakraliniai pastatai, laidojimo bei atmintinų įvykių vietos, du kultūros paminklai - Bubių bei Kurtuvėnų piliakalniai su papėdžių gyvenvietėmis. KRP patenka į Natura 2000 tinklą. (Tai europinės svarbos saugomos teritorijos apsaugančios nykstančių augalų bei gyvūnų rūšis, natūralias ar pusiau natūralias gamtines buveines.) Kurtuvėnų regioniniame parke yra šios Natura 2000 buveinių apsaugai svarbios teritorijos: Bulėnų pelkė, Galvydiškės kaimo apylinkės, Juodlės miškas, Lygė, Pageluvio ežerynas, Paraudžių miškas, Smirdėlės pelkė, Svilės

---

⁷⁶ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija. 2010 metų veiklos ataskaita - Kurtuvėnai: 2010.

⁷⁷ Žemaitijos paveldas/ Kurtuvėnų regioninis parkas, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.zemaitijospaveldas.eu/lt/left/turizmas/kurtuvenu-regioninis-parkas/>

⁷⁸ *Ibid.*

šaltiniai, Vijurkų pievos, Karalmiškio sengirė, Dubysos upės slėnis ties Bazilionais ir Gudmoniškės pelkė.⁷⁹ Taip pat yra labai daug saugomų gamtos objektų. (žr. 1 priedas)

Planuojama, kad Kurtuvėnų regioninis parkas artimiausiu metu bus priimtas į EUROPARC federaciją, beje, pirmasis iš Lietuvos. „Europos darnaus turizmo saugomose teritorijose chartija – tai dokumentas, kuris daugelyje Europos šalių yra žinomas nuo 1992 m. Lietuvoje juo susidomėta 2008 m., kai du mūsų šalies valstybiniai parkai (Žemaitijos nacionalinis parkas ir Kurtuvėnų regioninis parkas) tapo projekto „Parkai ir nauda“ dalyviais. Šio projekto veiklos padeda realizuoti Europos darnaus turizmo saugomose teritorijose chartijos nuostatas. Bendradarbiaujant su vietos gyventojais, lankytojais, verslo organizacijomis siekiama atskleisti naujas ekonominės veiklos sritis. Chartijos projektų ir veiklų tikslas yra gamtos bei kultūros vertybių apsauga vystant darnų turizmą. EUROPARC federacijos nariais šiuo metu yra daugiau kaip 500 organizacijų iš 38 valstybių.“⁸⁰

3.2. Teisės aktai, reglamentuojantys KRP apsaugos tvarką ir ūkinę veiklą

Šio darbo kontekste analizei pasirinktas Kurtuvėnų regioninis parkas. Daroma prielaida, kad šioje saugomoje teritorijoje ekologinis turizmas turi visas egzistavimo sąlygas. Neoficialiai, Kurtuvėnų regioninis parkas save laiko ekoturizmo šalininku, bet kadangi nėra jokio nei reglamentuoto ekoturizmo, nei tai pažyminčio sertifikato, tai ir lieka tik tam tikra prielaida.

Ekologinis turizmas nėra teisiškai apibrėžtas, niekur nepasakyta, kad jis privalomas saugomose teritorijose. Bet kaip jau aiškintasi anksčiau, didžioji dalis šios srities mokslininkų šių dviejų dalykų neatsieja ir skatina būtent tokį integruotą požiūrį. Nepaisant trūkstamo tikslinio ekoturizmo reglamentavimo, jo plėtrą saugomose teritorijose tam tikra prasme įteisina kiti Lietuvos teisės aktai:

1. Saugomų teritorijų įstatymas (nustatantis visuomeninius santykius, susijusius su saugomomis teritorijomis: steigimas, apsauga, tvarkymas, kontrolė)
  - Nacionalinių ir regioninių parkų nuostatai

---

⁷⁹ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

⁸⁰ Kurtuvėnų regioninis parkas bus priimtas į EUROPARC/ [interaktyvus], 2012-10-06/ etaplius.lt /Všį „Šiauliai plius“, prieiga per internetą: <<http://etaplius.lt/kurtuvenuose-diskutuojama-apie-darnu-parko-vystyma/>>

- Parkų direkcijų nuostatai (parko tikslai, uždaviniai, valdymo modeliai, leistinos ir draudžiamos veiklos, direkcijos darbo organizavimo pagrindinės kryptys)
- Valstybinių parkų ir rezervatų tvarkymo planai

Šie nuostatai, planai skirti kraštovaizdžio tvarkymo zonoms, paveldo formavimo, rekreacinės infrastruktūros kūrimo ir tvarkymo priemonėms numatyti. Nustatomas rekreacinis potencialas, infrastruktūra, rekreacinio prioriteto zonos. Turizmo vystymui ir kitai veiklai saugomose teritorijose svarbą turi Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinti teisės aktai, ministro įsakymai bei kiti specifiniai įstatymai. Šie teisės aktai nekliudo, o leidžia sėkmingai ekologiniam turizmui plėtotis. Galimybė yra, bet to neužtenka. Reikia suprasti ir paties ekologinio turizmo koncepciją, plėtros principus, vertinti teritorijas. O teritorijos gali būti vertinamos pagal:

1. *Unikalumą;*
2. *Išsaugojimo laipsnį;*
3. *Kompleksiškumą;*
4. *Efektyvumą (kaip efektyviai galima pajaušti/susipažinti su teritorijos išskirtinumu)''.*⁸¹

Kalbant apie Kurtuvėnų regioninio parko veiklą, dar be anksčiau minėto LR saugomų teritorijų įstatymo svarbūs yra ir šie bendrieji teisės aktai:

- Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas;
- Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas;
- Lietuvos Respublikos miškų įstatymas;
- Lietuvos Respublikos žemės įstatymas;
- Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymą;
- Specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygos, patvirtintos LR Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343;

Konkretesni, tiesiogiai susiję su Kurtuvėnų regioniniu parku teisės aktai:

---

⁸¹ Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M., *supra* note 18

- *Kurtuvėnų regioninio parko ir jo zonų ribų planas* patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 18 d. nutarimu Nr. 1519 (Žin., 2009, Nr. 141-6211).
- *Kurtuvėnų regioninio parko apsaugos reglamentas* (Aplinkos ministro įsakymas 2002 m. rugpjūčio 10 d. Nr. 418) Reglamente išvardinti bendrieji reikalavimai veiklai funkcinio prioriteto zonoms: konservacinėms, rekreacinėms, ūkinėms, gyvenamosios paskirties ir ekologinės apsaugos.
- *Kurtuvėnų regioninio parko tvarkymo planas* (LR aplinkos ministro įsakymas 2010 m. sausio 12 d. Nr. D1-26) Jame nustatytos regioninio parko kraštovaizdžio tvarkymo zonos, reglamentai; paveldo apsaugos kryptys, priemonės; jo rekreacinio naudojimo plėtotės kryptys bei priemonės; gyvenviečių ir infrastruktūros plėtros kryptys.
- *Kurtuvėnų regioninio parko nuostatai* (LR Vyriausybės nutarimas 1999 m. balandžio 29 d. Nr. 490) Nuostatuose akcentuojama KRP paskirtis - išsaugoti ypač vertingus gamtos bei kultūros paveldo požiūriu objektus; atkurti sunaikintus arba pažeistus gamtos bei kultūros kompleksus; sudaryti sąlygas plėtoti pažintinį turizmą ir poilsavimą; reglamentuoti ūkinę veiklą, urbanistinę plėtrą; vykdyti švietėjišką, kultūrinę veiklą, propaguoti gamtos bei kultūros paveldą ir jo apsaugą.⁸²

Parko direkcija atsako už vertybių apsaugą bei priežiūrą, suteikia tinkamas sąlygas lankytojams poilsiauti.

3.3. Ekologinio turizmo vystymo galimybių KRP vertinimas

Kadangi nėra jokio Lietuvoje reglamentuoto ekoturizmo apibrėžimo ar sąrašo kada kažkokį objektą galima priskirti prie ekoturizmo šalininkų, lieka tik pabandyti įvertinti tam tikrą veiklą, siūlomas paslaugas ir nustatyti jų teorinį atitikimą. Galima patikrinti, kaip atitinkamas objektas veikia ir ar turi ekoturizmo sąvokoje įvardintų elementų bruožų, pagal juos peržvelgti Kurtuvėnų regioninio parko veiklą.

Iš anksčiau apibendrintos teorijos, galima išskirti, kad ekoturizmas apima:

- a) Aktyvias veiklas
- b) Gali plėtoti kultūrinį, gamtinį, kaimo turizmą

⁸² Kurtuvėnų regioninis parkas/ Teisinė informacija, [interaktyvus], prieiga per internetą: http://www.kurtuva.lt/straipsnis_sub.php?id_kat=48

- c) Turizmo pagalba mokomasi
- d) Individualus patyrimas, saviugda
- e) Savanoriškumas, talka
- f) Santykis su toje vietoje gyvenančia bendruomene
- g) Apsistoti, stebėti nekenkiant
- h) Informuotumas apie vykdomas veiklas
- i) Darbo vietos, ekonominiai aspektai

Dar vienas vis atskirai išskiriamas bruožas, tai ekoturizmo realizavimas saugomose teritorijose, bet kadangi tai yra pagrindinis šios analizės tikslas, o tiksliau hipotezės ar Kurtuvėnų regioniniame parke įmanomas ekologinis turizmas, šis aspektas nebus tiriamas kaip bruožas.

- a) Išskiriant bruožą, kad ekoturizmas, tai aktyvusis turizmas Kurtuvėnų regioninio parko kontekste

Kurtuvėnų regioninis parkas siūlo daug turizmo paslaugų rūšių. Pasiūloje daug aktyvių, su judėjimu susijusių veiklų, tokių kaip:

- ekskursijos,
- jojimo paslaugos,
- žvejyba,
- medžioklė,
- dviračių nuoma,
- grybavimas ir uogavimas.

Ypatingai išplėtotas jodinėjimas. Organizuojama Kurtuvėnų jojimo stovykla. Jojimo paslaugų centras laiko bei treniruoja per tris dešimtis Kurtuvėnų regioninio parko direkcijos ir privačių žirgų. Taip pat veikia nuolatinė jojimo mokykla. Praktikuojamas ištvermės jojimas. Ne visi jodinėjimai pritaikyti pramogai ar mokymuisi. Taip pat praktikuojamas gydomasis jojimas (hipoterapija). Ne tik jojimas, bet ir važinėjimasis dviračiais yra priskirtinos prie intensyvaus, sportiško judėjimo. Galima daryti išvadą, kad propaguojamos vidutinės ištvermės ir ne itin aktyvaus judėjimo veiklos, tokios kaip: ekskursijos, vaikščiojimas pažintiniais takais, žvejyba,

medžioklė, grybavimas ir uogavimas. Taip pat yra ir rimtesnio fizinio pasiruošimo reikalaujančios pramogos kaip: jodinėjimas ir dviračio minimas.

- b) Išskiriant bruožą, kad ekoturizmas, neįmanomas be santykio su bendruomene užmezgimo (Kurtuvėnų regioninio parko kontekste)

Kurtuvėnų regioniniame parke yra kasmet organizuojamos šventės. Juose dalyvauja vietos gyventojai, maloniai kviečiami ir atvykėliai. Švenčiamos Užgavėnės. Seniausios Užgavėnių tradicijos išliko Žemaitijos kaime. Kituose Lietuvos regionuose jos tapo paprastesnės. Kai kur apsiribojama važinėjimu rogėmis, žirgų lenktynėmis. Kurtuvėnuose Užgavėnių vyksmas niekad nebuvo nutrūkęs, todėl Kurtuvėnų Užgavėnės yra pripažintos viena iš pačių gyvybingiausių tradicinių švenčių Lietuvoje.⁸³ Taip pat ir Rasų šventė, kurią vėliau krikščionys sutapatino su Šv. Jono varduvėmis. Joninės daug kur yra tapusios eiliniu pasilinksminimu, tačiau ant Lubinų kalno vaizdingame Dubysos slėnyje vis dar prisimenamos archajiškos Rasų apeigos.⁸⁴ Švenčiamos Jokūbinės. Kurtuvėnų parapijoje Jokūbinės - reikšminga bažnytinė šventė. Su ja persipina Kurtuvėnų miestelio bendruomenės organizuojami renginiai, folkloro koncertai, klotimo teatrų vaidinimai.⁸⁵ Atvykti turistus kviečiama ir į šventę - Baltų vienybės dieną. Ant piliakalnių degami laužai, pagerbiama baltų kalba, Saulės mūšis, saulės pasiekiamas rudens lygiadienio taškas.

Regioninio parko teritorijoje baigia sunykti tradicinis ūkininkavimas (ganymas, šienavimas). Parko kraštovaizdžio mozaikiškumas pamažu mažėja, atviriems nenaudojamiems plotams savaime užaugant mišku⁸⁶. Galima daryti išvadą, kad šioje srityje trūksta bendradarbiavimo tarp vietos gyventojų – ūkininkų ir KRP.

- c) Edukacinės programos, mokymosi galimybės Kurtuvėnų regioniniame parke

„Lietuva turi galias amatų tradicijas, siejamas su bitininkyste, namų apyvokos daiktų gamyba, tradiciniais ir nacionaliniais apdarais bei kitais rankų darbo gaminiiais. Pasaulio nematerialiojo kultūros paveldo šedevru pripažinta kryždirbystės tradicija, garsi Lietuvos keramika, tekstilė, kalvystė, audimas, akmens apdorojimas, juvelyrika, drožimas ir tokie

⁸³ Kurtuvėnų regioninis parkas/ Tradiciniai renginiai, [interaktyvus], prieiga per internetą:

<http://www.kurtuva.lt/tur_straipnis.php?id=322>

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija. 2012 metų veiklos ataskaita - Kurtuvėnai: 2012.

*užsiėmimai, kaip duonos kepimas, sūrio spaudimas – tai potencialas, kuris prisideda prie kultūros paveldo išsaugojimo, įtraukia vietos bendruomenę, gerina jų ekonominę būklę. Tradicinių amatų populiarinimas kaimo vietovėse turėtų būti derinamas su gamtos pažinimu ir aktyviu laisvalaikio gamtoje, skatinat kaimo turizmo paslaugų kompleksškumą.*⁸⁷ KRP yra sudarytos galimybės išbandyti ir pasimokyti senųjų amatų. Jautmalkės gamtos centre galima pasimokyti austi staklėmis, įvairiais būdais vyti, pinti juosteles, velti veltinius, susipažinti su kalvio bei puodžiaus amatais.⁸⁸ Tame pačiame centre galima pasikalbėti su žolininkėmis ir išmokyti kaip atpažinti augalus, iš kokių galima ruošti arbatas, salotas, sriubas, kuriomis galima gydyti. Siūloma ne tik pažinti augalus, bet ir pasivaikščioti girių pažintiniais takais ir „susipažinti“ su praktiškai visomis Lietuvoje augančiomis medžių rūšimis. Kviečiama pasivaikščioti po Jautmalkės kaimo apylinkes ir apžiūrėti pievas, jų biologinę įvairovę, atskirti laukines, žmogaus nepalietas pievas, nuo kultūrinių. Organizuojami susipažinimai su gamtos paukščiais. Gamtininko pagalba jie stebimi, mėgdžiojami, stebima, kur paukščiai gyvena, kokios rūšys susukusios lizdus. Programa „Milžinų takais“ supažindina su mūsų krašto mitais ir padavimais, aiškina ežerų, pelkių kilmę. Siūloma molio lipdymo pamokos. Ne tik ką nors nulipdyti, bet ir palyginti kuo skiriasi įvairių vietų gruntas, smėlynų ir priemolių augalai. Taip pat yra programa vaikams „Piemenėlių pramanai“, kuria vaikai supažindinami su tuo, ką anksčiau kaime veikdavo jų vienmečiai, ką valgydavo, kaip žaisdavo ir kaip ganydavo gyvuliukus. Organizuojamos pramogos ne tik vasaros metu, bet ir žiemą. Siūloma pasivaikščioti žiemą miško takais, stebėti gyvūnų pėdsakus, galimas guolių vietas, sušalus grįžti į specialias trobeles ir lieti vaškinės žvakės, supažindinama su visa specifika. Paruošta speciali programa moksleiviams Kalėdų progai. Supažindinama su švenčių tradicijomis, patiekalais ir senoviniais papročiais.

d) Gamtinis, kaimo, kultūrinis turizmas

Kurtuvėnų regioniniame parke yra sudarytos sąlygos įprastam gamtiniam – pažintiniam turizmui. Išskirtos vietos stebėjimams:

- Vietos susipažinti su kraštovaizdžio vertybėmis
- Vietos susipažinti su augalais ir jų bendrijomis

⁸⁷ Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M., *supra* note 18

⁸⁸ Kurtuvėnų regioninis parkas/ Senieji amatai, [interaktyvus], prieiga per internetą:<
http://www.kurtuva.lt/tur_straipnis.php?id=391>

- Vietos paukščiams stebėti
- Specialios vietos susipažinti su gyvūnais

Norintiems susipažinti su gamta savarankiškai yra sudarytos pėsčiųjų ir dviračių trasos. Jos pavaizduotos Kurtuvėnų regioniniame žemėlapyje. (Žr. 2 priedas) Keliaujantieji gali pamatyti nemažai gamtos objektų:

- Šaltinių
- Versmių,
- Kalvų, gūbrių,
- Daubų,
- Raguvų,
- Slėnių,
- Piliakalnių ir pan.

Taigi KRP gamta yra vienas iš svarbesnių objektų. Didelis dėmesys jos pažinimui. Skatinamas pažintinis turizmas, tik priešingai nuo įprasto, intensyvaus turizmo, siūloma kraštovaizdžiais grožėtis specialiai pritaikytomis, tausiomis trasomis.

Taip pat Kurtuvėnų regioninio parko teritorijoje esti daug Kaimo turizmo sodybų. Viena iš kaimo turizmo sodybų – „Ažuolų slėnis“, įsikūrusi buvusioje dvarvietėje prie Kibiruko ežero. Organizuojamos šventės, bei ekskursijos po apylinkes, egzistuoja galimybė apsižvalgyti Afrikos stručių fermoje. Kita žymesnė kaimo turizmo sodyba pavadinta „Miego klinika“. Čia turistautojai taip pat gali rasti ramybę, poilsį ir jaukų prieglobstį. Kai kurios sodybos pavadintos vietos gyventojų – šeimininkų šeimos pavardėmis. Visa atmosfera kuriama lyg lankytumeisi pas artimus draugus. Vėl gi galima išvelgti galimą ryšį su bendruomene, kuriamą ekonominę ir socialinę gerbūvį jiems. Kultūrinį turizmą galima sieti su anksčiau įvardintomis šventėmis ir edukacinėmis programomis. Jų dėka susipažįstama su regiono istorija, amatais, papročiais. Kurtuvėnuose galima susipažinti su kulinariniu paveldu. Smuklėje „Kryžkelė“ dominuoja tradicinė lietuviška virtuvė, galima paragauti valgių, pagamintų pagal senuosius šio krašto receptus: aluje išmarinuoto kumpio su medumi, obuoliais įdaryto karpio ir žemaitiško kastinio.

Kurtuvėnų dvaro stalui čia atstovauja nefiltruotas, nepasterizuotas, pusiau tamsus "Kurtuvėnų svirno alus", pasižymintis originaliu skoniu ir tvirta puta.⁸⁹

e) Apsistojimo galimybės

Kaip jau minėta anksčiau, yra daugybę kaimo turizmo sodybų, siūlančių nakvynes, bet tai nėra vienintelė galimybė. Galima gyventi kempinge „Kurtuva“. Šis Kempingas veikia Kurtuvėnų dvaro sodybos sode, dažniausiai vasaros metu: gegužės - rugsėjo mėnesiais. Ten suteikiama vieta nameliui ant ratų, automobiliui, motociklui, dviračiui ar palapinei. Apsistojimui yra specialiai pritaikytos vietos, negalima statyti palapinių bet kur. Taip stengiamasi saugomą teritoriją tausoti ir išvengti galimos žmogaus žalos.

f) Darbo vietos, ekonominiai aspektai

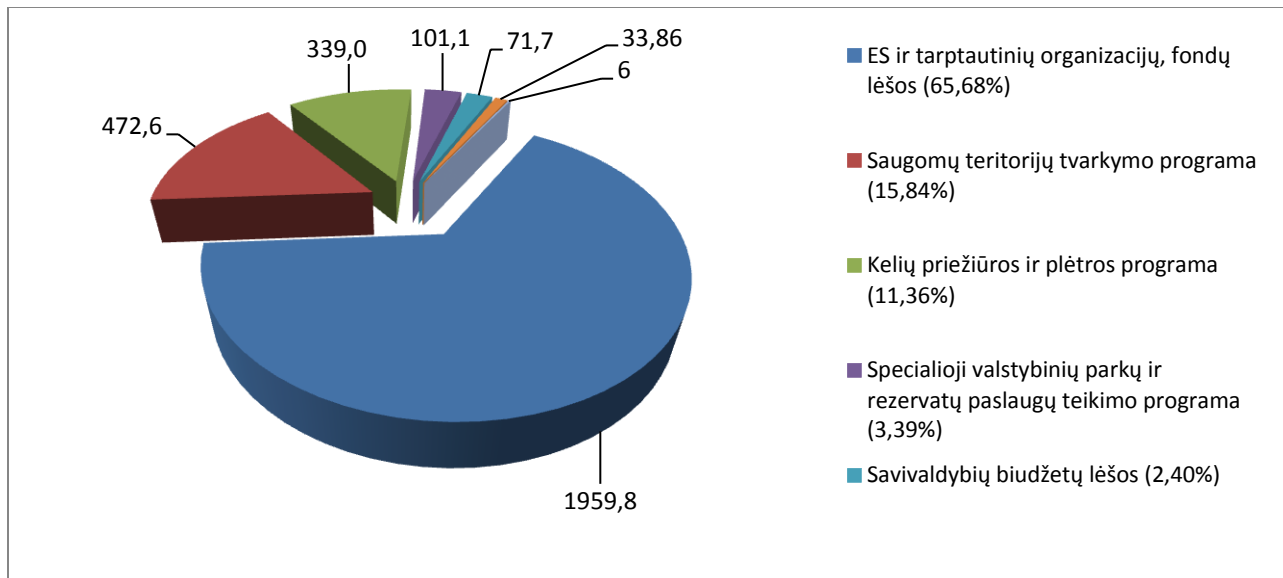
Kurtuvėnų regioninio parko direkcija pateikė 2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų finansinių ataskaitų rinkinį, parengtą pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus. Ten pateikiama diagrama, iš kurios matyti valstybės biudžeto ir kitos gautos lėšos. Daugiausiai Kurtuvėnų regioninis parkas gauna pinigų iš Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių organizacijų fondų. Tai sudaro apie 66 procentus.

5 pav. Valstybės biudžeto ir kitos gautos lėšos (tūkst. Lt)⁹⁰

---

⁸⁹ Kurtuvėnų regioninis parkas/ Kulinarinis paveldas, [interaktyvus], prieiga per internetą: http://www.kurtuva.lt/tur_straipsnis_sub.php?id_kat=60

⁹⁰ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

Kurtuvėnų regioninis parkas aktyviai dalyvauja įvairiuose projektuose ir stengiasi laimėti įvairius viešus konkursus, gauti finansavimus ir tapti moderniu, prižiūretu parku.

Vykdomi projektai:

- „Parkai ir nauda“,
- „Degraduojančių Europinės svarbos buveinių atkūrimas Lietuvos valstybiniuose parkuose“,
- „Bulėnų pelkės ir Juodlės miško buveinių apsaugai svarbių teritorijų natūralaus hidrologinio režimo atkūrimas“,
- „Valdymo priemonių vystymas, siekiant sumažinti žmonių įtaką saugomose gamtinėse teritorijose“,
- „Saugomų teritorijų tvarkymas (II etapas)“ (Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centro įrengimas),
- „Kurtuvėnų dvaro sodybos ūkinės dalies pritaikymas viešajai turizmo infrastruktūrai“,
- „Vietinių produktų vystymas“,
- „Gyvenamosios aplinkos ir bendruomeninės infrastruktūros gerinimas Kurtuvėnų miestelyje, sutvarkant gatves, šaligatvius, pėsčiųjų ir dviračių takus, privažiuojamus kelius, fasadus, skverus“,
- „Pastato-mokyklos Kurtuvėnų miestelyje rekonstravimas ir įrengimas, įsteigiant universalų daigiafunkcinį centrą“,

- „Kurtuvėnų miestelio bendrasis planas“.
- Asociacija „Kurtuvėnų bendruomenė“,
- „Bendruomenei patrauklios gyvenamosios aplinkos kūrimas įrengiant sporto aikštyną Kurtuvėnuose“,
- „Bubių dvaro parko dalies sutvarkymas, pritaikant kaimo bendruomenės socialinei, kultūrinei, sportinei veiklai“,
- „Amatų centro įkūrimas Juodlėje“,
- Asociacijos „Šaukėnų miestelio bendruomenė“,
- VĮ Šiaulių miškų urėdijos įgyvendinami projektai Kurtuvėnų regioniniame parke, „Girnikų kalno tvarkymas“,
- „Maitinimo paskirties pastato statyba Bubiuose“.⁹¹

„2009-2012 m. Kurtuvėnų RPD kaip partneris įgyvendino 18 Europos saugomų teritorijų vykdomą projektą „Parkai ir nauda“ (Parks and benefits), finansuojamą Europos regioninės plėtros fondo pagal ES Baltijos jūros regiono programą 2007-2013 m. Projekto tikslas - įgyvendinti Europarkų federacijos „Darnaus turizmo plėtros chartiją“ - Parengti chartijos įgyvendinimo strategiją ir veiksmų planą, Juodlės pažintinio tako, Girnikų kalno, Kurtuvėnų dvaro žirgyno lankymą pritaikyti neįgaliesiems, organizuoti gidų kursus vietiniams gyventojams. Bendra projekto vertė - 2 686 660,30 €, Kurtuvėnų regioninio parko direkcijai skirta 109 052,72 €.“⁹²

2 lentelė ST direkcijos bendradarbiavimas⁹³

Bendradarbiavimas		
14.	ST direkcijos bendradarbiavimas su institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, kt. įgyvendinant bendras veiklas	95 partnerių sk./ 21 veiklų sk.
15.	Tarptautinių programų/projektų, kuriuose ST direkcija dalyvauja savarankiškai ar su partneriais, skaičius ir lėšos	6 vnt./ 1205384 Lt

⁹¹ Kurtuvėnų regioninis parkas bus priimtas į EURO PARK, *supra* note 77

⁹² Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 83

⁹³ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

Iš dar vienos ataskaitos lentelės (lentelė Nr. 3) matyti, kad pagrindiniai Kurtuvėnų regioninio parko finansuotojai yra valstybė, savivaldybė ir Europos Sąjunga. Valstybė atsakinga už saugomų teritorijų išlaikymą, Europos Sąjunga taip pat prisideda ne maža dalimi, bet kaip jau minėta anksčiau, tam tikrais projektais, kurie yra skirti ribotam laikui. Galima matyti santykinę sumų santykį.

3 lentelė Finansavimo sumų likučiai⁹⁴

FINANSAVIMO SUMŲ LIKUČIAI			
Finansavimo šaltinis	Ataskaitinio laikotarpio pradžioje		
	Finansavimo sumos (gautinos)	Finansavimo sumos (gautos)	Iš viso
2	3	4	5=3+4
Iš valstybės biudžeto (išskyrus valstybės biudžeto asignavimų dalį, gautą iš Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų)		7724701	7724701
Iš savivaldybės biudžeto (išskyrus savivaldybės biudžeto asignavimų dalį, gautą iš Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų)		60958	60958
Iš Europos Sąjungos, užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų (finansavimo sumų dalis, kuri gaunama iš Europos Sąjungos, neįskaitant finansavimo sumų iš valstybės ar savivaldybės biudžetų ES projektams finansuoti)		2646859	2646859
Iš kitų šaltinių	5386	2000	7386

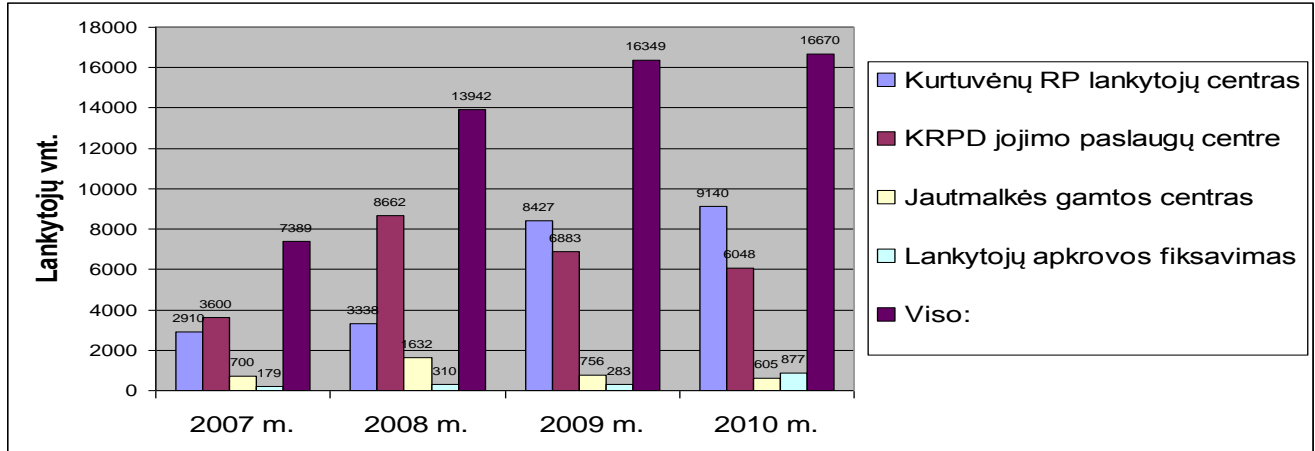
Dar yra išskiriama kategorija „kitos pajamos“. Dalį šių pajamų sudaro pajamos už administracines baudas, už suteiktas paslaugas ir pan. Šie pinigai bendrame kontekste, taip pat labai maži. Galima daryti išvadas, kad šis Kurtuvėnų regioninis parkas tikrai nėra atsiperkantis ar verslus objektas. Jis labiau orientuotas į teritorijos apsaugą ir prieinamumą žmonėms. Turistai neatneša tokios finansinės naudos, kuri ryškiau prisidėtų prie KRP vystymosi. Galima manyti, kad tai nėra specifinė šio KRP problema, o visų saugomų teritorijų.

Tikslinga įvertinti, kiek apskritai turistų lankosi šiame regioniniame parke.

⁹⁴ Kurtuvėnų regioninio parko direkcijos 2012 m. gružio 31 d. pasibaigusių metų finansinių ataskaitų rinkinys parengtas pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus – Kurtuvėnai, 2012.

6 pav. Saugomos teritorijos lankymo apkrova ⁹⁵

Grafike pateikti duomenys apie lankytojų kaitą Kurtuvėnų regioninio parko direkcijos lankytojų centre, Jojimo paslaugų centre, Jautmalkės gamtos centre. Tai įmanoma nustatyti vykdant lankytojų apskaitą. Pagal vaizdinę medžiagą, galima matyti, kad yra lankytojų skaičiaus augimo tendencija. „Fiksuotas žymesnis lankytojų skaičiaus padidėjimas Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centre, įkurtame Kurtuvėnų dvaro svirne. Tai susiję su vykdomais dvaro sodybos tvarkymo darbais, pagerėjusia informacijos sklaida, pradėjusiu veikti kempingu, organizuotu budėjimu lankytojų centre sezono metu savaitgaliais. Dėl tos pačios priežasties daugiau lankytojų naudojosi Kurtuvėnų regioninio parko jojimo paslaugų centro paslaugomis.“ ⁹⁶ Jojimo paslaugos turėjo bumą 2008 m. bet vėliau lankymasis ėmė mažėti. Analogiška situacija ir su gamtos centru, skirtu lankytojų mokymams. Santykinai matyti, kad ši paslauga apskritai nelabai populiarė. „Jautmalkės gamtos centro užsiėmimų ir lankytojų sumažėjo dėl papildomo darbo krūvio projektų vadovei, kuriai be užsiėmimų vedimo gamtos centre priskirtą administruoti tarptautinį projektą.“ ⁹⁷ Duomenys gauti pasitelkus VSTT parko monitoringo vykdymo metodikomis.

Lankytojų apkrovos fiksavimas galimas tik šiose vietose, sunku numatyti bendrą turistų apkrovą visoje parko teritorijoje. Tam netinkama ta pati VSTT pateikta parko monitoringo vykdymo metodika.

⁹⁵ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73, p. 16

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ *Ibid.*

Iš lankytojų srauto galima gauti daug informacijos. Ne tik nustatyti Regioninio parko lankomumą, ekonominę naudą, bet ir rekreacijos poveikį aplinkai. Kokia apkrova tam tikrose vietose. Galima numatyti, kaip tą srautą reguliuoti ar perskirstyti. „2010 metais vykdant parko lankytojų monitoringą 4 lankomose teritorijose per dvi dienas užfiksuota daugiau lankytojų nei 2009 m (2010 m. - 877 žm., 2009 m. -263 žm.). Tai susiję poilsiu palankiu oru, ilgesniu stebėjimo laiku. Tačiau parko rekreacinės apkrovos labai priklauso nuo metų laiko, oro sąlygų. Teritorijos rekreacinės apkrovos kompleksiskai netyrinėtos, kas apsunkina lankytojų valdymą.“⁹⁸ Pagal viešai pateiktą informaciją matyti, kad Kurtuvėnų regioninio parko direkcijoje dirba 17 darbuotojų. Tokia informacija deklaruota 2013 metais. Taip pat nurodomas darbo užmokestis.

4 lentelė KRP direkcijos darbuotojų pareigybės, skaičius ir darbo užmokestis 2012-2013 m.⁹⁹

Pareigybė	Darbuotojų skaičius	2013 I ketv. darbo užmokestis
*Direktorius	1	3911
*Vyriausias specialistas	3	2724
*Vyresnysis specialistas	2	2061
Specialistas	7	1211
Darbininkas	4	1125

Pagal kitą, detalizuotą lentelę matyti (žr. lentelę Nr. 5), kiek darbuotojų yra valstybės tarnautojų ir kiek dirbančiųjų pagal darbo sutartis. Taip pat konkretizuotos pareigybės. Nėra perteklinių darbuotojų. Matyti, kad pora žmonių yra nuolat samdoma papildomai sezoniniams darbams.

5 lentelė KRP pareigybės (Pateikiami ataskaitinių metų gruodžio 31 d. duomenys)¹⁰⁰

Pareigybės pavadinimas (valstybės tarnautojo pareigybės lygis ir kategorija)	Faktiškai dirbančiųjų skaičius*	
	valstybės tarnautojų	darbuotojų dirbančių pagal darbo sutartį
Direktorius A, 14	1	
Vyriausias specialistas kraštotvarkininkas	1	

⁹⁸ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

⁹⁹ Kurtuvėnų regioninis parkas/ Direkcija/ Darbuotojų darbo užmokestis, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.kurtuva.lt/dir_straipnis_sub.php?id_kat=63>

¹⁰⁰ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *op. cit.*

A, 11		
Vyriausias specialistas finansininkas A, 11	1	
Vyriausias specialistas ūkvedys A, 10	1	
Vyriausias specialistas ekologas A, 10	1	
Vyresnysis specialistas ekologas A, 8	1	
Rekreacijos vadybininkas		1
Kultūrologas		1
Programų vadovas		2
Administratorius		1
Sodininkas		1
Darbininkas		1
Žirgininno darbininkas		3
Darbininkas sezoninis		1
Priėmėjas sezoninis		1

Dar įtraukiami vietos gyventojai, kurie nuomoja savo sodybas. Pagal poreikį samdomi gamtininkai, muziejaus darbuotojai, amatų mokytojai, dviračių punktų darbuotojai, ekskursijas veda gidai. Labai svarbu, kad tokiose vietose dirbtų profesionalai gebantys ne tik sudominti turistus, bet ir turintys pakankamai žinių, galintys atsakyti į pateiktus klausimus. „Yra daugybė ekologinių turų, kuriuose turistus lydi mokslininkas gamtininkas. Pavyzdžiui, botanikos turo metu galima susipažinti su tropikų, miškų, stepių, tundros ir kt. augalija, o labiau specializuotos kelionės skirtos pažinčiai su tam tikromis augalų rūšimis, konkrečiau regiono endemikais ir t.t. Tokie pat įvairūs gali būti zoologiniai, ornitologiniai (pažintis su paukščiais), entomologiniai (pažintis su vabzdžiais), ichtiologiniai (pažintis su žuvimis), paleontologiniai, geologiniai ir kitokie turai. Kelionėje su gamtininku svarbus vaidmuo tenka mokslininkui, supažindinančiam ekskursantus su gamtos pasauliu.“¹⁰¹

g) Individualus patyrimas, saviugda

Iš pateikiamos „Kurtuvos“ informacijos matyti, kad dalis paslaugų ir užsiėmimų orientuota į grupines veiklas. Tačiau taip pat yra galimybės ir individualiam pažinimui. Turistas gali specialiai pritaikyto Kurtuvos regioninio parko žemėlapiu pagalba apkeliauti visus jame pažymėtus objektus savarankiškai. Galima keliauti pėsčiomis ar dviračio pagalba, aplankyti išimtinai tik dominančius gamtinius objektus pagal savo individualią programą. Yra siūloma

¹⁰¹ Sirusienė R., *supra* note 20, p. 33.

patogių, kilometrų tikslumu apskaičiuotų maršrutų, numatant konkrečią kelionės trukmę ir orientyrus. Kaip jau minėta anksčiau, siekiant apsaugoti gamtą nuo turistavimo neigiamų pėdsakų, yra specialios, pažintinės trasos. Populiariausios yra šios:

2. Pėsčiųjų maršrutas Kurtuvėnai – Jautmalkė – Kurtuvėnai „ŠALIA DVARO“
3. Vienos pasagos žygis žirgais
4. Vainagių miško takas
5. Juodlės pažintinis takas (Tai 4,5 km ilgio pažintinis ekologinis takas aplink Juodlės ežerą.)
6. Dviračių takas Šiauliai-Bubiai-Kurtuvėnai
7. Dviračių trasa "Kurtuvėnų žiedas" (Skaičiumi "33" pažymėta dviračių trasa vingiuoja pačiomis vaizdingiausiomis Kurtuvėnų regioninio parko vietomis. Jos maršrutas: Bubiai-Kurtuvėnai-Naisiai-Jautmalkė-Pageluvis -Mirskiškė-Bubiai.)¹⁰²

„Būtina rekreacinių įrenginių rekonstrukcija Juodlės pažintiniame take, nuo kurio įrengimo praėjo 8 metai. Dalis tako įrangos: takas į pelkę, pelkės apžvalgos, paukščių stebėjimo bokštelis, lieptas yra avarinės būklės ir reikalingi rekonstrukcijos, remonto darbai, kuriems reikia didesnės investicijos.“¹⁰³

Apibendrinat, galima teigti, kad Kurtuvėnų regioninio parko lankytojams yra sudarytos sąlygos stebėti gamtą. Parko teritorijoje yra nemažai vietų, iš kurių galima grožėtis kraštovaizdžiu, biologine įvairove, patogu tyrinėti florą bei fauną. Vandens paukščiams stebėti įrengti specialūs bokšteliai.

h) Savanoriškumas, talka

Kurtuvėnų regioninio parko direkcija viena iš pirmųjų Lietuvoje pradėjo kviešti žmones savanoriškam darbui. Iki šiol parke dirbo tik savanoriai iš užsienio (pagal Europos Sąjungos remiamas programas), o dabar kviečiami visi, norintieji įsijungti į šią veiklą tvarkant Kurtuvėnų dvaro parką bei kitas lankomas vietas. Savanoriai vaišunami, sudaromos sąlygos susipažinti su Kurtuvėnų regioniniame parke saugomomis vertybėmis.¹⁰⁴ Taip kad pritaikomi savotiški mainai.

¹⁰² Kurtuvėnų regioninis parkas/ Maršrutai ir trasos, [interaktyvus], prieiga per internetą:

http://www.kurtuva.lt/tur_straipsnis_sub.php?id_kat=54

¹⁰³ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

¹⁰⁴ Kurtuvėnų regioninis parkas/Informacija gyventojams, [interaktyvus], prieiga per internetą:

http://www.kurtuva.lt/dir_straipsnis.php?id=598

„Vienas iš KRP direkcijos pateikiamų rodiklių yra toks, kad Veiklos apimtys, atliktos ne ST direkcijos darbuotojų jėgomis (savanorių, darbo biržos siųstų žmonių) atitinka 6210 val./20 žmogui.“¹⁰⁵

6 lentelė Savanoriavimą skatinantys renginiai¹⁰⁶

Renginio pavadinimas	Data	Dalyvių skaičius	Direkcijos vaidmuo, bendradarbiavusios institucijos
Kurtuvėnų dvaro parko tvarkymo ir medelių sodinimo talka	2010-05-07	100	Talkino Šiaulių profesinio mokymo centro studentai ir dėstytojai
TAIKA YRA ŽALIA. Talka Kurtuvėnų regioniniame parke	2010-09-22	50	Šiaulių universiteto gimnazija
GAMTA KVIEČIA SAVANORIUS. Talka Kurt. dvaro parke	2010-05-07	115	Šiaulių profesinio rengimo centras

i) Informavimas

Siekdama, kad lankytojai daugiau sužinotų apie krašto gamtą, kultūrą, Kurtuvėnų regioninio parko direkcija įrengė informacinę sistemą, kurią sudaro apie 700 elementų, visoje parko teritorijoje ir jo prieigose. Stendų bei nuorodų yra gyvenvietėse, autobusų stotelėse, sodų bendrijose, poilsiavietėse.¹⁰⁷ Matyti, kad pačiame regione netrūksta informacijos, internetinė Kurtuvos regioninio parko direkcijos svetainė (www.kurtuva.lt) pakankami informatyvi. „Informacinės sistemos ir su ja susijusios minimalios infrastruktūros elementų įrengimas Kurtuvėnų regioniniame parke pagerino parko įvaizdį, lankytinų objektų prieinamumą ir lankytojų srautų reguliavimą.“¹⁰⁸ Galbūt trūksta daugiau informacinės sklaidos ir kituose miestuose, tarp miestinėse mugėse ir pan.

7 lentelė Bendravimo su žiniasklaida rodikliai¹⁰⁹

2. Bendravimas su žiniasklaida	TV reportažai	Vnt.	12	Reportažai rodyti laidose Idėjų metas (LTV, 03-22), Gamtos patuliai (LTV, 11-13), „Bitinijos Šalis“ (ŠTV), LTV, LNK, TV3, BTV, ŠTV ir S-plus žiniose
--------------------------------	---------------	------	----	--

¹⁰⁵ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

¹⁰⁶ *Ibid.*

¹⁰⁷ Kurtuvėnų regioninis parkas/ Apie parką/ Bnedra informacija, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.kurtuva.lt/straipsnis.php?id=409>

¹⁰⁸ Kurtuvėnų regioninio parko direkcija., *supra* note 73

¹⁰⁹ *Ibid.*

	Radioreportažai	Vnt.	7	Reportažai transliuoti laidoje Ryto garsai (LTV), inform. pranešimai - LR, Saulės radijo ir RS2 žiniuose.
	Publikuoti straipsniai spaudoje	Vnt.	76	

Įvertinus Kurtuvėnų regioninį parką, pagal atitinkamus ekoturizmo bruožus, matyti, kad ši vieta, turi didelę dalį ekoturizmo bruožų. Toks turizmas pilnai įmanomas saugomose teritorijose. Galima teigti, kad neoficialiai tai jau funkcionuoja. Nekyla abejonės, kad skyrus tam dar daugiau dėmesio, pritaikius daugiau teisinio reguliavimo ar kažkokių lengvatų, populiarinant ekoturizmą visuomenėje galima tikėtis dar geresnių rezultatų. Įdomu, ar toks objektas atitiktų griežtuosius ekoturizmo programos sertifikatus. Jei taip, tai pritrauktų daugiau lankytojų, būtų garantuota aukšto lygio paslaugų kokybė.

3.4. Trečiojo skyriaus apibendrinimas

Analizei pasirinktas Kurtuvėnų regioninis parkas ir daroma prielaida, kad šioje saugomoje teritorijoje ekologinis turizmas turi visas egzistavimo sąlygas. Neoficialiai, Kurtuvėnų regioninis parkas save laiko ekoturizmo šalininku, bet kadangi nėra jokio nei reglamentuoto ekoturizmo, nei tai pažyminčio sertifikato, tai ir lieka tik tam tikra prielaida. Ekologinis turizmas nėra teisiškai apibrėžtas, niekur nepasakyta, kad jis privalomas saugomose teritorijose. Bet kaip jau aiškintasi anksčiau, didžioji dalis šios srities mokslininkų šių dviejų dalykų neatsieja ir skatina būtent tokį integruotą požiūrį.

Kurtuvėnų regioninis parkas yra saugoma teritorija, kurios paskirtis - išsaugoti ežeringo ir miškingo Kurtuvėnų kalvyno kraštovaizdį, gamtinę ekosistemą, kultūros paveldo vertybes. Parko teritorija užima 17 252 ha plotą Šiaulių ir Kelmės rajonuose, joje gyvena apie 1200 žmonių. Parko direkcija atsako už vertybių apsaugą bei priežiūrą, suteikia tinkamas sąlygas lankytojams poilsiauti. Kurtuvėnų regioninį parką sudaro per 70 kertinių miško buveinių, 18 draustinių, saugoma daugiau nei pusšimtis nekilnojamojo kultūros paveldo objektų - dvarai sodybos, piliakalniai, sakraliniai pastatai, laidojimo bei atmintinų įvykių vietos, du kultūros paminklai. KRP patenka į Natura 2000 tinklą. Planuojama, kad Kurtuvėnų regioninis parkas artimiausiu

metu bus priimtas įEUROPARC federaciją, beje, pirmasis iš Lietuvos. *Šio projekto veiklos padeda realizuoti Europos darnaus turizmo saugomose teritorijose chartijos nuostatas.*

Kadangi nėra jokio Lietuvoje reglamentuoto ekoturizmo apibrėžimo ar sąrašo kada kažkokį objektą galima priskirti prie ekoturizmo šalininkų, lieka tik pabandyti įvertinti tam tikrą veiklą, siūlomas paslaugas ir nustatyti jų teorinį atitikimą. Galima patikrinti, kaip atitinkamas objektas veikia ir ar turi ekoturizmo sąvokoje įvardintų elementų bruožų, pagal juos peržvelgti Kurtuvėnų regioninio parko veiklą.

Iš anksčiau apibendrintos teorijos, pasirinkti pagrindiniai ekologinio turizmo bruožai ir pagal kiekvieną iš jų, analizuota Kurtuvėnų regioninio parko veikla.

- a) Aktyvias veiklos. Kurtuvėnų regioninis parkas siūlo daug turizmo paslaugų rūšių. Pasiūloje daug aktyvių, su judėjimu susijusių veiklų: ypatingai išplėtotas jodinėjimas, važinėjimasis dviračiais. Tai yra priskirtina prie intensyvaus, sportiško judėjimo. Propaguojamos ir vidutinės ištvėmės ir ne itin aktyvaus judėjimo veiklos, tokios kaip: ekskursijos, vaikščiojimas pažintiniais takais, žvejyba, medžioklė, grybavimas ir uogavimas.
- b) Plėtojami: kultūrinis, gamtinis, kaimo turizmai. Kurtuvėnų regioniniame parke yra sudarytos sąlygos įprastam gamtiniam – pažintiniam turizmui. Išskirtos vietos stebėjimams. Norintiems susipažinti su gamta savarankiškai yra sudarytos pėsčiųjų ir dviračių trasos. Kurtuvėnų regioninio parko teritorijoje esti daug Kaimo turizmo sodybų. Kultūrinį turizmą galima sieti su organizuojamomis šventėmis ir edukacinėmis programomis. Jų dėka susipažįstama su regiono istorija, amatais, papročiais. Kurtuvėnuose galima susipažinti ir su kulinariu paveldu.
- c) Turizmo pagalba mokomasi. KRP yra sudarytos galimybės išbandyti ir pasimokyti senųjų amatų. Jautmalkės gamtos centre galima pasimokyti austi staklėmis, įvairiais būdais vyti, pinti juosteles, velti veltinius, susipažinti su kalvio bei puodžiaus amatais.¹¹⁰ Tame pačiame centre galima pasikalbėti su žolininkėmis ir išmokti kaip atpažinti augalus, iš kokių galima ruošti arbatas, salotas, sriubas, kuriomis galima gydyti.

---

¹¹⁰ Kurtuvėnų regioninis parkas/ Senieji amatai, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.kurtuva.lt/tur_straipnis.php?id=391>

- d) Individualus patyrimas, saviugda. Iš pateikiamos „Kurtuvos“ informacijos matyti, kad dalis paslaugų ir užsiėmimų orientuota į grupines veiklas. Tačiau taip pat yra galimybės ir individualiam pažinimui. Turistas gali specialiai pritaikyto Kurtuvos regioninio parko žemėlapiu pagalba apkeliauti visus jame pažymėtus objektus savarankiškai. Galima keliauti pėsčiomis ar dviračio pagalba, aplankyti išimtinai tik dominančius gamtinius objektus pagal savo susigalvotą, individualią programą. Yra siūloma patogių, kilometrų tikslumu apskaičiuotų maršrutų, numatant konkrečią kelionės trukmę ir orientyrus.
- e) Savanoriškumas, talka. Kurtuvėnų regioninio parko direkcija viena iš pirmųjų Lietuvoje pradėjo kviešti žmones savanoriškam darbui. Iki šiol parke dirbo tik savanoriai iš užsienio (pagal Europos Sąjungos remiamas programas), o dabar kviečiami visi, norintieji įsijungti į šią veiklą tvarkant Kurtuvėnų dvaro parką bei kitas lankomas vietas. Savanoriai vaišunami, sudaromos sąlygos susipažinti su Kurtuvėnų regioniniame parke saugomomis vertybėmis, taip kad pritaikomi savotiški mainai.
- f) Santykis su toje vietoje gyvenančia bendruomene. Kurtuvėnų regioniniame parke yra kasmet organizuojamos šventės. Juose dalyvauja vietos gyventojai, maloniai kviečiami ir atvykėliai. Organizuojamos Užgavėnės, Jokūbinės, Rasos, Joninės.
- g) Apsistoti, stebėti nekenkiant. Kaip jau minėta anksčiau, yra daugybę kaimo turizmo sodybų, siūlančių nakvynes, bet tai nėra vienintelė galimybė. Galima gyventi kempinge „Kurtuva“. Kempingas veikia Kurtuvėnų dvaro sodybos sode, Apsistojimui yra specialiai pritaikytos vietos, negalima statyti palapinių bet kur. Taip stengiamasi saugomą teritoriją tausoti ir išvengti galimos žmogaus žalos.
- h) Informuotumas apie vykdomas veiklas. Matyti, kad pačiame regione netrūksta informacijos, internetinė Kurtuvos regioninio parko direkcijos svetainė (www.kurtuva.lt) pakankami informatyvi. Galbūt trūksta daugiau informacinės sklaidos ir kituose miestuose, tarp miestinėse mugėse ir pan.
- i) Darbo vietos, ekonominiai aspektai. Pagal viešai pateiktą informaciją matyti, kad Kurtuvėnų regioninio parko direkcijoje dirba 17 darbuotojų. Tokia informacija deklaruota 2013 metais. Taip pat nurodomas darbo užmokestis, konkretizuotos pareigybės. Nėra perteklinių darbuotojų. Matyti, kad pora žmonių yra samdoma

papildomai sezoniniams darbams, nėra nuolatiniai. Tai parodo, kad darbuotojai pasirenkami tikslingai. Labai svarbu, kad tokiose vietose dirbtų profesionalai gebantys ne tik sudominti turistus, bet ir turintys pakankamai žinių, galintys atsakyti į pateiktus klausimus. Kurtuvėnų regioninio parko direkcija pateikė 2012 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų finansinių ataskaitų rinkinį, parengtą pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus. Daugiausiai Kurtuvėnų regioninis parkas gauna pinigų iš Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių organizacijų fondų. Tai sudaro apie 66 procentus. Kurtuvėnų regioninis parkas aktyviai dalyvauja įvairiuose projektuose ir stengiasi laimėti įvairius viešus konkursus, gauti finansavimus ir tapti moderniu, prižiūretu parku. Be šių projektų, Kurtuvėnų regioninis parkas tikrai nėra atsiperkantis ar verslus objektas. Turistai neatneša tokios finansinės naudos, kuri ryškiau prisidėtų prie KRP vystymosi. Galima manyti, kad tai nėra specifinė šio KRP problema, o visų saugomų teritorijų.

Galima matyti, kad yra lankytojų skaičiaus augimo tendencija. Lankytojų apkrova fiksuojama tik tikrose vietose, sunku numatyti bendrą turistų apkrovą visoje parko teritorijoje. Iš lankytojų srauto galima gauti daug naudingos informacijos. Ne tik nustatyti KRP lankomumą, bet ir ekonominę naudą, rekreacijos poveikį aplinkai. Galima numatyti, kaip tą srautą reguliuoti ar perskirstyti.

Įvertinus Kurtuvėnų regioninį parką, pagal atitinkamus ekoturizmo bruožus, matyti, kad ši vieta, turi didelę dalį ekoturizmo bruožų. Toks turizmas pilnai įmanomas saugomose teritorijose. Galima teigti, kad neoficialiai tai jau funkcionuoja. Nekyla abejonės, kad skyrus tam dar daugiau dėmesio, pritaikius daugiau teisinio reguliavimo ar kažkokių lengvatų, populiarinant ekoturizmą visuomenėje galima tikėtis dar geresnių rezultatų. Įdomu, ar toks objektas atitiktų griežtuosius ekoturizmo programos sertifikatus. Jei taip, tai pritrauktų daugiau lankytojų, būtų garantuota aukšto lygio paslaugų kokybė.

4. EKOTURIZMO VYSTYMO IR VALDYMO GALIMYBIŲ KURTUVĖNŲ REGIONINIAME PARKE VERTINIMAS

4.1. Tyrimo metodika

Šio magistrinio darbo tyrimui atlikti buvo pasirinktas dažniausiai taikomas kiekybinio tyrimo metodas – apklausa. Tyrimui atlikti naudota anketa buvo sudaryta remiantis magistriniame darbe iškeltais tyrimo uždaviniais, tikslu, taip pat buvo atsižvelgta į mokslinės literatūros analizę. Anketinis tyrimas atliktas, norint išsiaiškinti atsitiktinės imties žinojimą apie ekologinį turizmą, lankymąsi saugomose teritorijose ir Kurtuvėnų regioninio parko teikiamų paslaugų parke vertinimą, identifikuojant problemines sritis. „*Pagrindinė atsitiktinės imties rūšis yra vadinamoji paprastoji atsitiktinė imtis. Ji užtikrina, kad bet kuri populiacijos narių grupė turi tokią pat galimybę patekti į imtį, kaip ir bet kuri kita, jei jos yra vienodo dydžio. Kitaip sakant, bet kuris populiacijos narys turi tokią pat galimybę patekti į imtį.*“¹¹¹ Anketinė apklausa – tai vienas iš populiariausių sociologinio tyrimo metodų, nes šiuo metodu surinkti duomenys yra objektyvūs, juos galima lengvai analizuoti ir apibendrinti. Anketa (žr. 3 priedas) buvo sudaryta remiantis teoriniu klausimų žinojimu ir laikantis šių reikalavimų:

- „• *klausimai ir atsakymai yra gerai suprantami, parašyti taisyklinga kalba;*
- *klausimai nėra per daug abstraktūs ir primityvūs;*
- *klausimai ir atsakymai neįžeidžia respondentų;*
- *atsakymai atspindi realią tikrovę, tiriamos problemos turinį;*
- *atsakymuose kiekvienas respondentas gali rasti sau priimtinausią variantą;*
- *anketos klausimų skaičius nėra toks, kad vargintų klausiamąjį ir klausimai nėra monotoniški;*

---

¹¹¹ KTU mokojoji medžiaga/ Dyomenų rinkimas, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<<http://cr.ktu.lt/lsp30/stat1/schedule.nsf/0/405a59b3860e9d0f412567c7005493d1?OpenDocument>>

• *stengtasi, kad anketa sudomintų respondentą, žadintų jo norą atsakyti į klausimus, skatintų analizuoti ir objektyviai vertinti save ir aplinkinius, reiškinius ir įvykius.*“¹¹²

Anketinė apklausa buvo atliekama renkant duomenis, iš anksto paruoštu klausimynu. Tyrimo anketą sudaro 23 uždaro tipo klausimų su pateiktais atsakymais. Svarbiausiu elementu kiekybiniuose tyrimuose laikomas – duomenų apibendrinimas. Taigi, apklausos anketos duomenų analizei buvo taikomas sisteminimo metodas, t.y.: anketos gautų atsakymų grupavimas, grafinis duomenų vaizdavimas bei kriterijų vertinimo metodas, kurio metu atliekamas gautų rezultatų apibendrinimas bei išvadų pateikimas.¹¹³ Gauti duomenys perkelti į lenteles ir diagramas, kuriose gerai atsispindi gauti apibendrinti rezultatai ir respondentų nuomonių pasiskirstymas. Visa ši grafika detalai analizuojama. Respondentų atsakymai pateikti bendra forma, užtikrinant respondentų atsakymų anonimiškumą. Klausimus galima suskirstyti į tam tikras kategorijas. 1-3 klausimai apima informaciją apie respondentus, t.y. kokia jų lytis, amžius ir išsilavinimas. Nuo 4 iki 8 klausimai yra orientuoti į tai, ką žmogus apskritai žino apie ekologinį turizmą ir jo bruožus. Nuo 9 iki 15 klausimai yra skirti tam, kad atskleistų respondentams suvokiamą ekologinio turizmo turimą ryšį su saugomomis teritorijomis. Nuo 15 klausimo nuosekliai pereita prie Kurtuvėnų regioninio parko vertinimo. Šie klausimai skirti atskleisti, kiek žmonių žino apie šį parką, ką mano apie jo paslaugų kokybę. Po kiekvienos įvardintos kategorijos pateiktas atitinkamų klausimų apibendrinimas ir ryšys. Anketa respondentams buvo pateikiama internetu. Į anketą atsakė 112 respondentų, o remiantis rezultatais buvo galima daryti tam tikras išvadas.

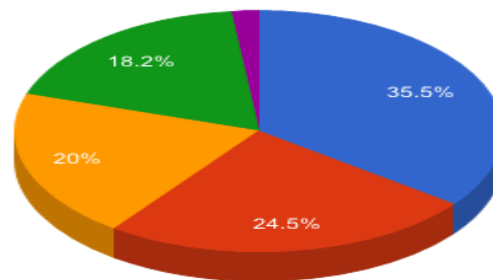
¹¹² Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimo metodologija. Vilnius.-2003. ISBN 9955-563-26-5 P.

¹¹³ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai. – 2005. ISBN 9955-655-35-6.

4.2. Respondentų atsakymų sisteminimas ir vertinimas, SSGG analizės taikymas

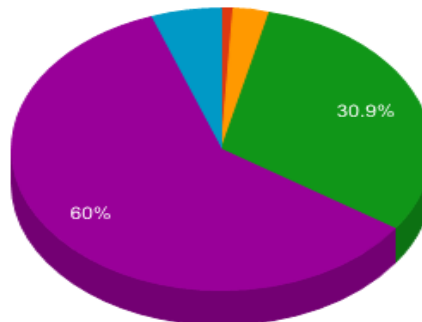
Iš apklausos rezultatų matyti, kad bendroje populiacijoje dominavo respondentės moterys. Jų buvo 69,1%, o vyrų atsakė - 30,9 %.

Apklaustųjų amžius buvo gana įvairus. (žr. į 1 pav.) Nežymia persvara matyti, kad kiek daugiau atsakė žmonių, kurių amžiaus intervalas nuo 18 iki 30 metų. Jie sudaro 35 %. Nuo 31-40, 41-50 ir 51-60 amžiaus intervalai pasiskirstė daugmaž po 20%. Vis dėlto buvo ir tokių respondentų, kurių amžius priskirtinas į intervalą 61 metai ir daugiau. (1,8%).

1 pav. Respondentų amžius

Iš trečio klausimo apie išsilavinimą matyti, kad didžioji dalis respondentų turi magistrinį laipsnį. Tai sudaro 60 %. Ne maža dalis (30, 9%) apklaustųjų turi bakalauro laipsnį. 7 % turi doktorantūros laipsnį. Maža dalis apklaustųjų turi profesinį išsilavinimą ir vidurinį. Nebuvo tokių, kurie turėtų tik pagrindinį išsilavinimą. (žr. į 2 pav.)

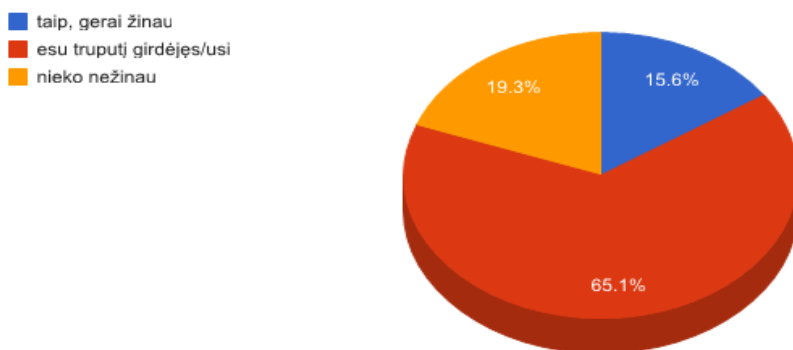

2 pav. Respondentų išsilavinimas

Apibendrinat šiuos tris pirmos kategorijos klausimus, galima charakterizuoti apklaustuosius:

- didesnė dalis respondentų yra moterys, kurių tikėtina amžius pasiskirstęs gana proporcingai kiekvienam amžiaus intervalui, bet didesnė dalis - nuo 18 iki 40 metų.
- galima manyti, kad didžioji jų dalis turi aukštesnį išsilavinimą (tiek magistrinį, tiek bakalaurinį laipsnius, kurie bendroje sumoje sudaro apie 90 % visų apklaustųjų).

Antroje klausimų kategorijoje siekta išsiaiškinti žmonių žinias apie ekoturizmą. Užtikrintų ir gerai žinančių buvo nedidelė dalis, tik 15,5% apklaustųjų. Panaši dalis apskritai nieko nežinančių, t. y. 19,3 %. Didžioji dalis apklaustųjų pasirinko atsakymą, kad yra truputį girdėję. Tai sudaro 65,1 %. (žr. į 3 pav.)

3 pav. Respondentų žinojimas, kas yra ekologinis turizmas ir kas jam būdinga

Siekiant išsiaiškinti tokių žinių šaltinį, buvo pateikti šeši atsakymo variantai. Populiariausiai pasirinkti atsakymai du: sužinota apie ekoturizmą iš žiniasklaidos straipsnių (31,6 %) ir interneto (28,7%). Tai sudaro beveik 60% apklaustųjų. Antri pagal pasirinkimą atsakymai surinkę panašų procentą: iš televizijos laidų, interviu (16,9 %) bei viešint regioniniuose, nacionaliniuose parkuose. (13,2%). Apie dešimtadalis apklaustųjų apie ekologinį turizmą išgirdo iš pažįstamų. Absoliučiai niekas nepasirinko atsakymo, kad apie ekologinį turizmą informavo, ar to paslaugas pasiūlė turizmo agentūra.

4 pav. Iš kur pirmą kartą sužinota apie ekoturizmą.

Šeštu klausimu, respondentų buvo prašoma pasirinkti vieną iš ekologinio turizmo apibrėžimų. Sąvokos panašios, bet norėta patikrinti, kuri apklaustųjų nuomone aiškiausia ir tiksliausia. Pirmu atsakymo variantu pasiūlytas H. Ceballos-Lascurain ekoturizmo apibrėžimas, antru atsakymo variantu pasiūlytas Pasaulio ekoturizmo asociacijos apibrėžimas, trečiu atsakymo variantu ES Struktūrinės paramos fondų teiktinas apibrėžimas, ketvirtu atsakymo variantu pasiūlytas Lietuvos Turizmo terminų aiškinamojo (neaprobuto) žodyno ekoturizmo apibrėžimas. Populiariausias atsakymas, kurį rinkosi beveik pusė apklaustųjų (48, 6%) buvo antrasis, Pasaulio ekoturizmo asociacijos pasiūlytas apibrėžimas. Beveik trečdalis (29 %) rinkosi H. Ceballos-Lascurain ekoturizmo apibrėžimą. Trečias pagal pasirinkimą pasiūlytas Lietuvos Turizmo terminų aiškinamojo neaprobuto žodyno ekoturizmo apibrėžimas, kurį rinkosi apie penktadalis. Tik vienas žmogus pasirinko ES Struktūrinės paramos fondų teiktiną ekologinio turizmo apibrėžimą.

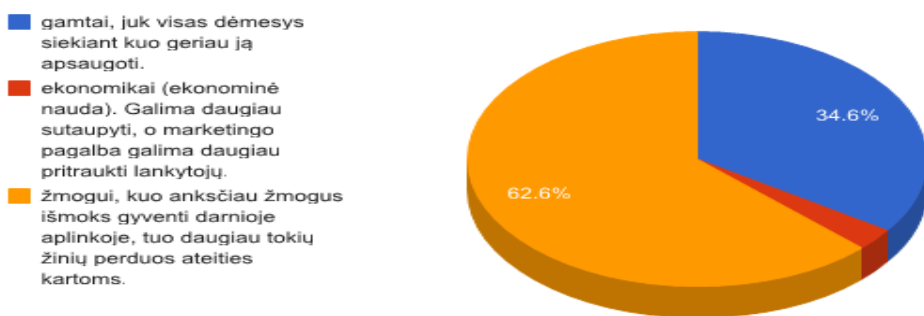
5 pav. Ekologinis turizmas aiškiausiai apibūdinamas.

Sudarant galimybę rinktis tik vieną, o ne kelis atsakymų variantus, septintu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti pagrindinį, ryškiausią ekologinio turizmo bruožą. Išsiskyrė du, absoliučiai vienodą procentinę išraišką surinkę atsakymų variantai (abu po 36,4%): santykio su kultūrinio, gamtinio ir kaimo turizmo buvimas ir specifinių apsisistojimo galimybių buvimas. Kiti trys surinkę panašų procentą (panašiai po 10%) atsakymų variantai: bruožas, kad tokio turizmo pagalba mokomasi, kad turima individualaus keliavimo, saviugdodos galimybė ir santykio su toje vietoje gyvenančia bendruomene. Mažiausiai populiarus atsakymas (surinkęs tik 2,8%) yra bruožas, kad ekologinis turizmas turi turėti aktyvių veiklų.

6 pav. Svarbiausias ekoturizmo bruožas

Aštuntu klausimyno klausimu buvo siekiama nustatyti, kaip respondentai įsivaizduoja ekologinio turizmo naudos pasiskirstymą. Respondentų nuomone (62,6%), ekologinis turizmas daugiausiai turi ir gali duoti naudos pačiam žmogui. Kuo anksčiau žmogus išmoks gyventi darnioje aplinkoje, tuo daugiau tokių žinių perduos ateities kartoms. Manymas, kad didesnė ekoturizmo nauda bus gamtai surinko 34,6%. Tai taip pat ne maža dalis. (žr. į 7 pav.). Deja, visai ne populiarus atsakymas buvo tas, kad ekologinis turizmas gali pasitarnauti ekonomikai. Nei galimai sutaupomos lėšos, nei marketingas, nei lankytojų pritraukimas nepasirodė apklaustiesiems tiek svarbūs. (2,8%).

7 pav. Kam ekologinis turizmas gali duoti daugiausiai naudos

Apibendrinant antros kategorijos klausimus apie ekologinį turizmą, galima daryti išvadas, kad:

- Didžioji dalis daugiau ar mažiau žino ir yra girdėję apie ekologinį turizmą. Tik apie penktadalis apklaustųjų nieko apie tai nežino.
- Pagrindiniai žinių šaltiniai – žiniasklaida/spauda, internetas, televizija. Tai populiariausios masinės informacijos perdavimo priemonės, savaime suprantamos esant XXI-mojo amžiaus žinių visuomenei. Beveik penktadalis respondentų apie ekoturizmą sužinojo iš nacionalinių ar regioninių parkų, bet kyla klausimas ar toks skaičius pakankamas. Galbūt reikėtų didesnės informacinės sklaidos iš šių parkų. Nedidelis skaičius apie ekologinį turizmą sužinojimo iš pažįstamų, tikėtina, kad tai reiškia tai, kad ekologinio turizmo paslaugos nepaliko didelio įspūdžio, todėl apie tai kalbėtis ir dalintis patirtimi trūksta entuziazmo. Blogiausia tai, kad niekas iš 112 respondentų apie ekologinį turizmą neišgirdo iš turizmo agentūrų. Taigi šioje tarpinėje grandyje teikiant informaciją apie turistavimo galimybes - atsiranda spraga. Arba agentūros pačios turi mažai informacijos ir žinių, arba tai joms atrodo kaip nepatrauklūs pasiūlymai.
- Beveik pusei apklaustųjų priimtinausias buvo Pasaulio ekoturizmo asociacijos pasiūlytas apibrėžimas. Tikėtina, kad atsakymas pasirinktas dėl savo lakoniškumo ir aiškumo. Ceballos-Lascurain ir Lietuvos Turizmo terminų aiškinamojo neapčiuoto žodyno ekoturizmo apibrėžimai yra ilgesni ir komplikuočiau. ES Struktūrinės paramos fondų teiktina sąvoka taip pat trumpa ir lakoniška, bet

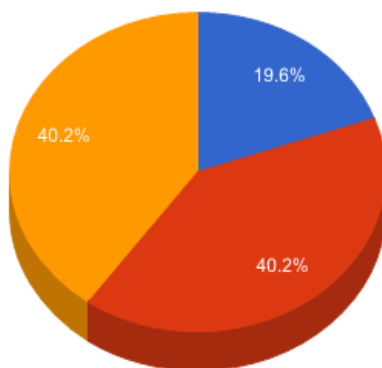

visiškai nepopuliari tarp respondentų. Tikėtina dėl to, kad šio apibrėžimo pagrindinis akcentas yra ekoturizmo susiejimas su saugomomis teritorijomis. Galbūt apklaustieji ekologinį turizmą traktuoja labiau globaliame kontekste ir mažiau sieja su konkrečiai saugomomis teritorijomis.

- Santykio su kultūriniu, gamtiniu ir kaimo turizmo buvimas ir specifinių apsisostojimo galimybių buvimas, respondentų nuomone - svarbiausi ekologinio turizmo turinio bruožai. Keista tai, kad pats nepopuliariausias bruožas - aktyvių veiklų buvimas, kuris literatūroje dažniausiai pabrėžiamas kaip pats svarbiausias bruožas ekologinį turizmą išskiriantis iš kitų turizmo šakų.
- Respondentai dažniausiai rinkosi atsakymą, kad ekologinis turizmas daugiausiai naudos gali duoti žmogui. Žinant tai, kad ekoturizmas yra suprantamas tik darnaus vystymosi kontekste, labai gerai, kad yra susiformavęs žmonių suvokimas, kad ekologinis turizmas yra orientuotas ne vien į gamtos apsaugojimą, bet kur kas labiau į patį žmogų ir jo ugdymą, siekiant naujai pažvelgti į turistavimą, siekiant tokį naują požiūrį perduoti ir ateities kartoms.

Iš anksčiau analizuoto šešto klausimo atsirado prielaida, kad respondentai nėra linkę ekologinį turizmą susieti su saugomomis teritorijomis. Devintu anketos klausimu pradedama sieti ekoturizmą su saugomomis teritorijomis. Paklausus ar teko ką nors girdėti apie ekologinio turizmo plėtojimą Lietuvoje, tik beveik penktadalis (19,6%) atsakė, kad teko ir tai susiejo su Lietuvos regioninių, nacionalinių parkų siūlomomis paslaugomis. Į absoliučiai lygias didžiąsias dalis pasiskirstė (po 40,2%) tie, kuriems arba teko kažkiek girdėti (bet nieko konkrečiau) arba nieko konkrečiau neteko girdėti. Neatsirado nei vieno respondento, kuris rinktųsi atsakymą, kad ekologinis turizmas iš vis nėra plėtojamas Lietuvoje. (žr. į 8 pav.)

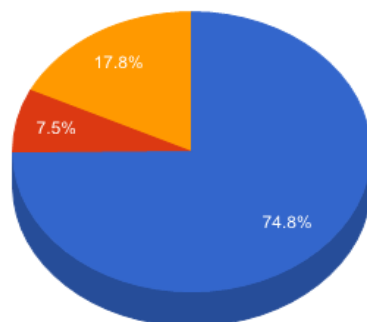
- Taip, teko. Dalis Lietuvos regioninių/nacionalinių parkų siūlo panašias paslaugas.
- Šiek tiek teko girdėti, nieko konkrečiau.
- Neteko nieko girdėti.
- Manau, kad tokių veiklų iš vis nėra plėtojama Lietuvoje.

8 pav. Ar teko, ką nors girdėti apie ekologinio turizmo plėtojimą Lietuvoje.

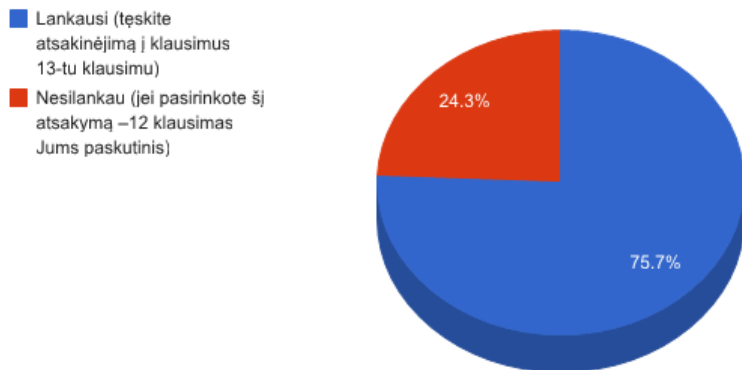
Dešimtu klausimu konkrečiai klausama ar saugomos teritorijos gali efektyviai realizuoti ekologinį turizmą. (žr. į 9 pav.) Nors anksčiau minėtais klausimais kai netiesiogiai bandyta ekologinį turizmą sieti su saugomomis teritorijomis buvo suprantamas neužtikrintumas, dabar respondentai aiškiai išreiškė savo nuomonę pasirinkdami pritarimą. (74,8 %) Beveik penktadalis (17,8 %) susilaikė nuo nuomonės išsakymo. Maža dalis apklaustųjų (7,5 %) nepritarė.

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės

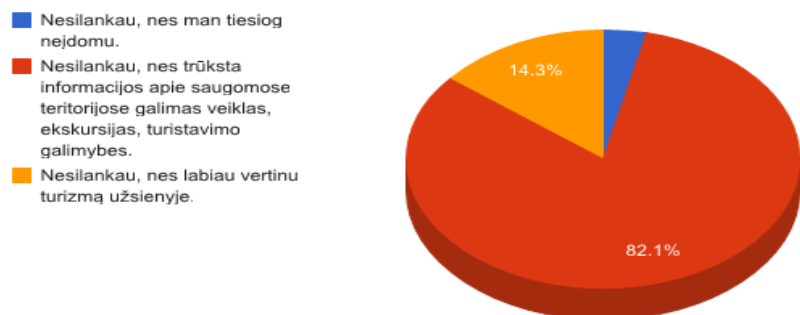
9 pav. Ar ekologinis turizmas gali būti efektyviai realizuojamas saugomose teritorijose.

Iš vienuolikto anketos klausimo atsakymų rezultatų matyti, kad pakankamai didelė dalis apklaustųjų (net 75,7 %) lankosi nacionaliniuose bei regioniniuose parkuose.

10 pav. Ar respondentai lankosi saugomose teritorijose.

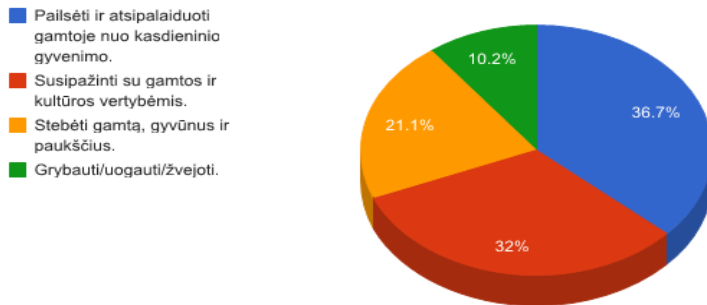
Beveik ketvirtadaliui respondentų (24,3 %) pasirinkus atsakymą, kad nesilanko saugomose teritorijose, siekta išsiaiškinti nesilankymo priežastis. Dvylikto klausimo atsakymų variantais suteikta galimybė pasirinkti vieną iš trijų alternatyvų. Atsakymų lyderis: nesilankymas dėl to, kad jų manymu trūksta informacijos apie saugomose teritorijose galimas veiklas, ekskursijas, turistavimo galimybes. Šį atsakymą pasirinko net 82,1 % apklaustųjų. Nedidelė dalis respondentų (14,3 %) tiesiog labiau vertina turistavimą užsienyje. Minimali dalis nesilanko, nes neįdomu. (Žr. į 11 pav.)

11 pav. Nesilankymo saugomose teritorijose priežastis.

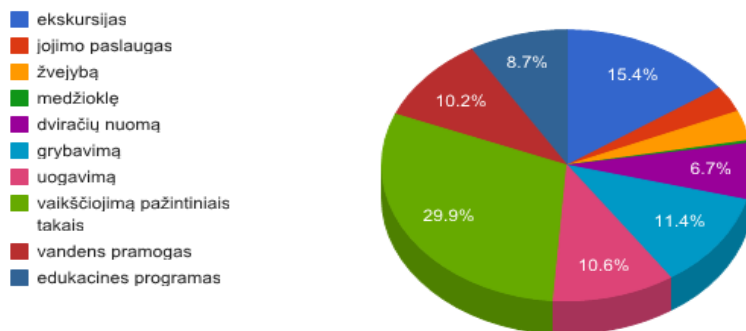
Tiems, kurie pasirinko, kad saugomose teritorijose nesilanko ir nurodė to priežastį, dvyliktas klausimas tapo paskutiniu. Likusi, didžioji dalis, beveik 80 % respondentų panašiu principu, turėjo nurodyti priežastis, kodėl lankosi saugomose teritorijose. Populiariausi atsakymai du: respondentai nori pailsėti ir atsipalaiduoti gamtoje nuo kasdieninio gyvenimo (36,

7 %) bei susipažinti su gamtos ir kultūros vertybėmis (32 %). Apie dvidešimt procentų apklaustųjų galima priskirti prie gamtos stebėtojų ir apie dešimt procentų prie gamtos gėrybių rinkėjų.

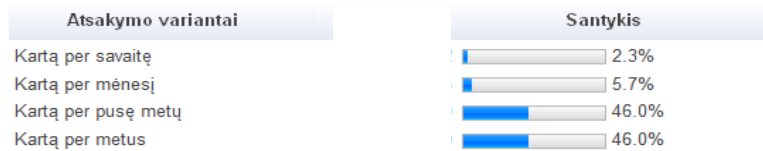
12 pav. Kokiais tikslais lankomasi saugomose teritorijose.

Keturioliktu klausimu norėta išgryninti mėgstamiausias turistautojų veiklas saugomose teritorijose. Pasirinkimui pasiūlyta ne mažai paslaugų. Dažniausiai pasirinktas atsakymas, (kone trečdalis 29,9 % respondentų) buvo vaikščiojimas pažintiniais takais. 15,4 % pasirinko atsakymą, kad renkasi ekskursijas. Beveik po lygiai, (daugmaž po 10 %) gavo šios paslaugos: vandens pramogos, edukacinės programos, dviračių nuoma, grybavimas, uogavimas. Nepopuliarios žvejybos ir jojimo paslaugos. Tik vienas respondentas pasirinko medžiojimo paslaugą. (žr. į 13 pav.)

13 pav. Kokias siūlomas paslaugas, respondantai išbandė saugomose teritorijose.

Penkiolikto klausimo dėka paaiškėjo turistų lankymosi saugomose teritorijose dažnumas. Po 46 % tų, kurie lankosi saugomose teritorijose atsakė, kad ten vyksta arba kartą per pusę metų, arba kartą į metus.

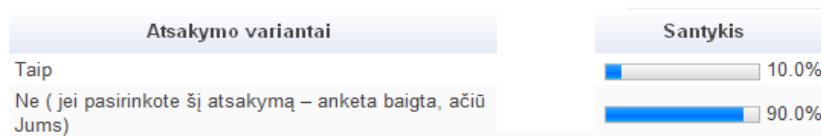
14 pav. Kiek kartų per metus tenka apsilankyti saugomose teritorijose.

Apibendrinant trečiosios kategorijos gautus rezultatus, galima teigti, kad:

- ekologinis turizmas nėra itin siejamas su saugomomis teritorijomis. Paklausus ar teko ką nors girdėti apie ekologinio turizmo plėtojimą Lietuvoje, tik beveik penktadalis atsakė, kad teko ir tai susiejo su Lietuvos regioninių, nacionalinių parkų siūlomomis paslaugomis. Gerai tai, kad apie 60%, apskritai daugiau ar mažiau žino apie ekologinio turizmo vystymą Lietuvoje, kad ir ne būtinai saugomų teritorijų kontekste. Neatsirado nei vieno, kuris manytų, kad ekologinis turizmas iš vis nėra plėtojamas Lietuvoje. Beveik 75% apklaustųjų pritaria tam, kad ekologinis turizmas gali būti sėkmingai ir efektyviai vystomas saugomose teritorijose. Taigi atsiranda kolizija: manoma, kad ekoturizmas gali būti plėtojamas saugomose teritorijose, bet labai mažai žinoma apie realų to įgyvendinimą ir šiandieninį įdirbį.
- beveik ketvirtadaliui respondentų pasirinkus atsakymą, kad nesilanko saugomose teritorijose, siekta išsiaiškinti nesilankymo priežastis. Apie 80 % respondentų nurodė, kad jų manymu trūksta informacijos apie saugomose teritorijose galimas veiklas, ekskursijas, turistavimo galimybes. Tiems, kas pasirinko atsakymą, kad nesilanko saugomose teritorijose anketa buvo baigta, nes tolimesni klausimai būtų netikslingi.
- pakankamai didelė dalis apklaustųjų (net 75,7 %) lankosi nacionaliniuose bei regioniniuose parkuose. Lankymosi priežastys: nori pailsėti ir atsipalaiduoti gamtoje nuo kasdieninio gyvenimo (36, 7 %) bei susipažinti su gamtos ir kultūros

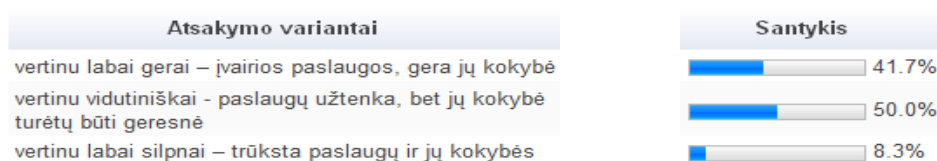
vertybėmis (32 %). Mažiau galvojama apie galimą naudą iš gamtos t. y. uogavimą, grybavimą bei mažesnis suinteresuotumas gyvūnų stebėjimu. Populiariausia veikla – vaikščiojimas pažintiniais takais bei ekskursijos. Tai kone seniausios turizmo paslaugos. Vandens pramogos, jojimas ir pan., kurias galima priskirti prie inovatyvesnių pramogų - nepopuliarios. Klausimas kyla ar dėl to, kad šių paslaugų pasiūloje mažai, ar dėl to, kad tai tiesiog neįdomu. Respondentai labai atsargiai rinkosi paslaugas žvejoti ir medžioti. Saugomose teritorijos tokios veiklos dažnai net ir nėra leistinos. Turistų lankymosi saugomose teritorijose dažnumas sudaro kartą į pusę metų arba į metus.

Po trečiosios klausimų kategorijos apie saugomas teritorijas pereita prie konkretesnių klausimų apie Kurtuvėnų regioninį parką. Daryta išankstinė prielaida, kad bus pakankama dalis respondentų, kurie bus ten lankęsi. Deja 90% respondentų neteko lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke. Pasirinkusiems šį atsakymą – anketa buvo baigta. 10% apklaustųjų, kuriems teko ten lankytis, reikėjo atsakyti į septynis paskutinius klausimus, susijusius su šio regioninio parko veikla ir paslaugų kokybe.

15 pav. Ar teko lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke.

Septynioliktu anketos klausimu prašyta įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko poilsio galimybes. Lygiai pusė apsilankiusiųjų paslaugas įvertino vidutiniškai. Apie 40% apsilankiusiųjų paslaugas įvertino kaip pakankamai geras ir kokybiškas. Beveik 10% apsilankiusiųjų paslaugų kokybė pasirodė prasta.

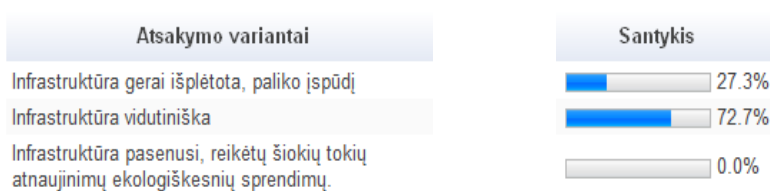
16 pav. Kaip vertinamos šiame regioniniame parke išvystytas poilsio galimybės.

Aštuonioliktame anketos klausime, panašiu principu kaip ir septynioliktame klausime, prašyta įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko lankomų objektų pritaikomumą ekologinio turizmo vystymui. Daugiau nei pusė (54,5%) ten apsilankiusiųjų, galimybes įvertino gerai, beveik trečdalis apklaustųjų (27,3 %) įvertino puikiai. Beveik penktadalis (18,2 %) pasirinko atsakymo variantą „vidutiniškai“. Nei vienas neįvertino „blogai“ ar „labai blogai“.

17 pav. Įvertinamas Kurtuvėnų regioniniame parke esančių lankomų objektų pritaikomumas ekologinio turizmo vystymuisi.

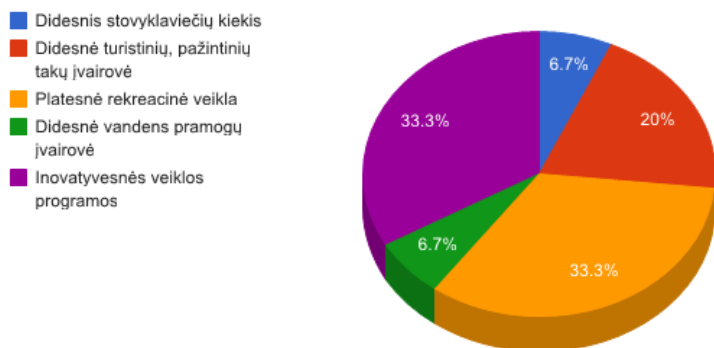
Taip pat respondentų paprašyta įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko infrastruktūrą. Didžioji dalis (72,7%) nusprendė, kad ji vidutiniškos būklės. Beveik trečdaliui (27,3%) respondentų infrastruktūra pasirodė gerai išplėtotą ir paliko įspūdį. Neatsirado nei vieno, teigiančio, kad infrastruktūra pasenusi.

18 pav. Įvertinta Kurtuvėnų regioninio parko infrastruktūra.

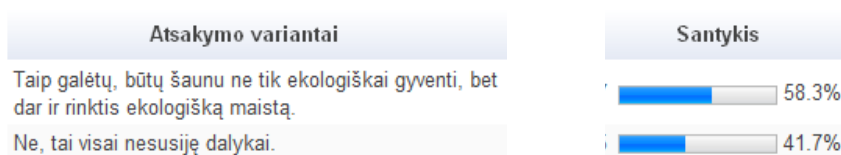
Norint į Kurtuvėnų regioninį parką pritraukti kuo daugiau lankytojų, būtina išsiaiškinti turistautojų lūkesčius. Paklausus, kas juos paskatintų lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke, po lygią procentinę išraišką (po 33,3%) surinko du atsakymų variantai: inovatyvesnės veiklos ir platesnė rekreacinė veikla. (žr. į 19 pav.) Penktadalis (20%) norėtų naujesnių, įdomesnių

pažintinių takų. Mažiau patrauklios respondentams pasirodė vandens trasų kūrimas ir stovyklaviečių skaičiaus didinimas (po 6,7 % surinko).

19 pav. Kas paskatintų lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke.

Ekologinis turizmas užsienio šalyse dažnai siejamas ir su ekologiniais ūkiais, ekologiniais produktais. Respondentų klausta ar ekologinis ūkių skatinimas, jų nuomone, galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko ekoturizmo. Įdomu tai, kad atsakymų rezultatai pasiskirstė gana tolygiai. Tik šiek tiek daugiau nei pusė (58,3%) sutiko, kad būtų šaunu ir ekologiškai gyventi ir ekologiškai maitintis. Likusi dalis, (kuri sudaro 41,7%) nesutiko ir mano, kad tai visai nesusiję dalykai.

20 pav. Ar ekologinių ūkių skatinimas galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko ekoturizmo.

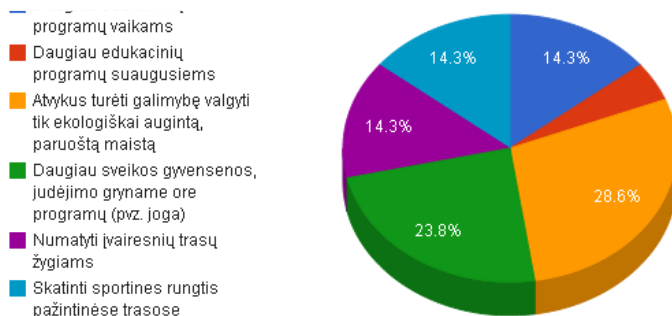
Siekiant išsiaiškinti ar užtenka informacijos apie ekologinį turizmą Kurtuvėnų regioniniame parke, paaiškėjo, kad tik ketvirtadaliui respondentų (23,1%) pasirodė pakankama. Beveik pusei (46, 2%) norėtųsi daugiau informacijos. Trečdalis (30,8 %) net nesidomėjo. Manančių, kad tokia informacija apskritai negalima ir neprieinama – neatsirado.

Atsakymo variantai	Santykis
Pakankamai	23.1%
Galėtų būti pateikiama daugiau	46.2%
Informacija visai neteikiama	0.0%
Nesidomėjau	30.8%

21 pav. Informacijos pakankamumas pateikiant informaciją apie gamtinį ar ekologinį turizmą Kurtuvėnų regioniniame parke.

Šiek tiek susijęs su dvidešimtuoju klausimu yra dvidešimt trečiasis klausimas. Pirmesnysis siekė išsiaiškinti respondentų lūkesčius, kas turistus sudomintų. Paskutinis anketos klausimas yra konkretesnis. Įvardijamos šešios ekoturizmo paslaugos ir siūloma išsirinkti vieną sritį, kurią vertėtų tobulinti. Beveik trečdalis (28, 6%) norėtų turėti galimybę valgyti tik ekologiškai augintą, paruoštą maistą. Siejant su dvidešimt pirmuoju klausimu, galima pastebėti, kad pakankamai didelei daliai respondentų, ekologinio maisto klausimas atrodo svarbus. Antra pagal populiarumą pasirinkta paslauga (23,8 %), tai turėti daugiau galimybių judėti gryname ore, plėtoti sveiką gyvenimą, galbūt kaip pavyzdį - jogą. Trys atsakymų variantai surinkę po vienodą procentą (po 14, 3%) - tai skatinimas kurti daugiau edukacinių programų vaikams, siūlymas įvairesnių trasų žygiams bei sportinių trasų plėtojimas. Mažiausiai patraukli paslauga – edukacinės programos suaugusiems. (žr. į 22 pav.)

22 pav. Kokias ekoturizmo paslaugas dar reikėtų vystyti Kurtuvėnų regioniniame parke.

Apibendrinant paskutinę anketos klausymų kategoriją, galima daryti tokias išvadas, kad:

- iš visų apklaustųjų, tokių, kurie būtų lankęsi Kurtuvėnų regioniniame parke - maža dalis, tik dešimtadalis. Pusė tų respondentų, paslaugų kokybę įvertino kaip vidutinišką, kita didelė dalis (40%) apsilankiusiųjų, paslaugas įvertino kaip pakankamai geras ir kokybiškas. Bendrai galima teigti, kad jų įspūdis teigiamas, bet akivaizdu, kad yra kur pasistengti, siekiant pagerinti poilsavimo sąlygas. Taip pat respondentų paprašyta įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko infrastruktūrą. Didžioji dalis nusprendė, kad ji vidutiniškos būklės. Taigi vėl tęsiama tendencija, kad tiek Kurtuvėnų siūlomos paslaugos, tiek pati infrastruktūra nėra kažkuo išskirtinės.
- paprašius įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko lankomų objektų pritaikomumą ekologinio turizmo vystymui - „gerai“ ir „puikiai“ įvertino apie 80 % apsilankiusiųjų. Nei vienas neįvertino „blogai“ ar „labai blogai“. Galima teigti, kad tų žmonių, kurie lankosi saugomose teritorijose, yra užtikrintesnis ekologinio turizmo su nacionaliniais, regioniniais parkais susiejimas. Apklaustieji aiškiai įsivaizduoja ekologinio turizmo realizavimą bei funkcionavimą Kurtuvėnų regioninio parko kontekste.
- norint į Kurtuvėnų regioninį parką pritraukti kuo daugiau lankytojų, būtina išsiaiškinti turistautojų lūkesčius. Paklausus, kas juos paskatintų lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke, po lygią procentinę išraišką surinko du atsakymų variantai: inovatyvesnės veiklos ir platesnė rekreacinė veikla. Atsakymai abstraktūs, bet iš esmės siūloma orientuotis į plėtrą ir naujoves. Užsienio šalyse ekoturizmas dažnai siejamas ir su ekologiniais ūkiais, ekologiniais produktais. Respondentų paklausus ar ekologinis ūkių skatinimas galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko ekoturizmo tik šiek tiek daugiau nei pusė sutiko, kad būtų šaunu ir ekologiškai gyventi ir ekologiškai maitintis. Likusi dalis, kuri sudaro 41,7% (irgi beveik pusė) nesutiko ir mano, kad tai visai nesusiję dalykai. Galima daryti išvadą, kad nėra vieningos nuomonės. Šiek tiek susijęs su dvidešimtoju klausimu yra dvidešimt trečiasis klausimas. Pirmesnysis siekė išsiaiškinti respondentų lūkesčius, kas turistus sudomintų, o paskutiniu anketos klausimu įvardijamos šešios ekoturizmo paslaugos ir siūloma išsirinkti vieną sritį,

kurią vertėtų tobulinti. Beveik trečdalis norėtų turėti galimybę valgyti tik ekologiškai augintą, paruoštą maistą. Siejant su dvidešimt pirmuoju klausimu galima pastebėti, kad visgi pakankamai didelei daliai respondentų, ekologinio maisto klausimas bent jau atrodo svarbus.

- Siekiant išsiaiškinti ar užtenka informacijos apie ekologinį turizmą Kurtuvėnų regioniniame parke, paaiškėjo, kad beveik pusei norėtuši jos daugiau. Deja trečdalis paatviravo, kad net nesidomėjo. Nesidomėta turbūt dėl asmeninio nenoro, nes manančių, kad tokia informacija apskritai negalima ir neprieinama – neatsirado.

Atlikus šį tyrimą, ypač aiškiai atsiskleidė tam tikros ekologinio turizmo valdymo ir vykdymo problemos, drauge ir stipriosios pusės. Siekiant apibendrinti duomenis pabandyta juos sugrupuoti ir susisteminti, pasinaudojant SSGG analize. SSGG analizė yra atliekama nustačius nagrinėjamos situacijos vidines stiprybes ir silpnybes, taip pat išorines galimybes ir grėsmes, kurios vėliau yra analizuojamos, ieškant atitinkamų sprendimų.

Literatūroje SSGG analizė yra apibūdinama taip:

Stiprybės – tai vidiniai aspektai, kurie gali padėti pagerinti tam tikros veiklos sėkmingą įgyvendinimą.

Silpnybės – vidiniai aspektai, galintys susilpninti tam tikros veiklos sėkmingą įgyvendinimą.

Galimybės – tai vidiniai ir išoriniai aspektai. Jie padeda sėkmingai įgyvendinti planuojamą veiklą ar procesą.

Grėsmės – tai tam tikri išoriniai veiksniai ir aplinka, kurie gali susilpninti tam tikros veiklos sėkmingą įgyvendinimą.¹¹⁴

SSGG analizė atlikta remiantis mokslinės literatūros analize, bet pagrįste anketinės apklausos rezultatais.

---

¹¹⁴ Mierauskas P. *Gamtotvarka*. – Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009. ISBN 978-9986-570-14-1. P. 57.

Silpnybės	Stiprybės
<p>Nepakankamai žmonių girdėję, kad ekologinis turizmas bandomas praktikuoti saugomose teritorijose.</p> <p>Tiek turizmo agentūros, tiek nacionaliniai bei regioniniai parkai – vangiai kalba ir teikia informaciją apie ekologinį turizmą.</p> <p>Trūksta inovatyvesnių sprendimų, įdomesnių programų.</p>	<p>Didelis skaičius žmonių žino apskritai apie ekologinį turizmą.</p> <p>Didelis skaičius žmonių mėgsta lankytis saugomose teritorijose.</p> <p>Niekas neįvertino (konkrečiai Kurtuvėnų regioninio parko) vykdomas veiklas ir teikiamas paslaugas kaip blogas ar nesėkmingas.</p>
Galimybės	Grėsmės
<p>Vienas iš pagrindinių pirminių visų žinių šaltinių – televizija, internetas, žiniasklaida. Vadinasi, pastiprinus informacinę sklaidą per šias priemones, apie ekologinį turizmą galėtų sužinoti dar daugiau žmonių.</p> <p>Stingant informacijos apie ekoturizmą, reikėtų saugomas teritorijas skatinti susikurti patrauklias ir informatyvias internetines svetaines.</p> <p>Ekologinių ūkių skatinimas, siejant juos su ekologiniu turizmu, saugomomis teritorijomis galėtų prisidėti prie patrauklumo, pritrauktų ir sudomintų daugiau lankytojų. Ekologiškos produkcijos skatinimas, pardavinėjimas irgi pritrauktų daugiau dėmesio.</p>	<p>Nusivylę regioninių, nacionalinių parkų siūlomomis ekologinėmis paslaugomis, gali nusivilti ir pačiu ekologiniu turizmu.</p> <p>Pasenusi ir vidutiniškos būklės regioninių ar nacionalinių parkų infrastruktūra, taip pat formuoja neigiamą požiūrį.</p> <p>Svarbu, kad kalbant apie ekologišką produkciją nebūtų prekiaujama nesertifikuotais ir iš tikrųjų ne ekologiškus produktus, nes tai iškreiptų pačią ekologiškumo prasmę ir suformuotų neigiamą nuomonę.</p>

daugiau galimybių judėti gryname ore, plėtoti sveiką gyvenseną, galbūt kaip pavyzdį - jogą (inovatyvesnės veiklos).	
---	--

*Sudaryta autorės

Atlikus šią analizę ir įvertinus visas stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes, galima įvertinti esamą padėtį ir sukurti jai reikalingus sprendimo etapus. Anot Bagdonienės ir Hopenienės (2006) apie tokią analizę „*ji gali būti įvardijama idealia, rizikinga, brandžia arba problemine. Kai vietai būdinga daug galimybių, o didelės grėsmės – neskaitlingos, ji laikoma idealia. Rizikinga yra ta vieta, kuri turi ne tik daug galimybių, bet ir didelių grėsmių. Sudėtingiausia situacija probleminėse vietose: jos turi mažai galimybių, kuriomis gali pasinaudoti, o daug ir pavojingų grėsmių padėtį dar labiau pasunkina.*“¹¹⁵ Remiantis tuo, galima teigti, kad analizuota situacija yra rizikinga. Vertinant ne kiekybinį, o kokybinį santykį, matyti, kad yra ne mažai galimybių, bet taip pat ir rimtesnių grėsmių.

4.3. Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir problemų sprendimas

Respondentų charakteristika: didesnė dalis respondentų yra moterys, kurių amžius pasiskirstęs gana proporcingai kiekvienam amžiaus intervalui, bet didžioji dalis - nuo 18 iki 40 metų. Diduma jų - turi aukštesnįjį išsilavinimą.

Didžioji dalis apklaustųjų daugiau ar mažiau žino ir yra girdėję apie ekologinį turizmą. Pagrindiniai žinių šaltiniai – žiniasklaida/spauda, internetas, televizija. Reikėtų didesnės informacinės sklaidos iš regioninių/nacionalinių parkų. Daliai respondentų ekologinio turizmo paslaugos nepaliko didelio įspūdžio, todėl apie tai kalbėtis ir dalintis patirtimi trūksta entuziazmo. Blogiausia tai, kad niekas iš 112 respondentų apie ekologinį turizmą neišgirdo iš turizmo agentūrų.

Beveik pusei apklaustųjų priimtinausias buvo Pasaulio ekoturizmo asociacijos pasiūlytas apibrėžimas. Tikėtina, kad atsakymas pasirinktas dėl savo lakoniškumo ir aiškumo. Santykio su kultūriniu, gamtiniu ir kaimo turizmo buvimas ir specifinių apsisistojimo galimybių buvimas, respondentų nuomone - svarbiausi ekologinio turizmo turinio bruožai. Keista tai, kad pats

---

¹¹⁵ Bagdonienė L., Hopenienė R. *Vietos marketingas: mokomoji knyga.* – Kaunas: Vitae Litera, 2006. ISBN 9955-686-12-X. P. 56.

nepopuliariausias bruožas - aktyvių veiklų buvimas, kuris literatūroje dažniausiai pabrėžiamas kaip pats svarbiausias bruožas ekologinį turizmą išskiriantis iš kitų turizmo šakų.

Respondentai dažniausiai rinkosi atsakymą, kad ekologinis turizmas daugiausiai naudos gali duoti žmogui. Žinant tai, kad ekoturizmas yra suprantamas tik darnaus vystymosi kontekste, labai gerai, kad yra susiformavęs žmonių suvokimas, kad ekologinis turizmas yra orientuotas ne vien į gamtos apsaugojimą, bet kur kas labiau į patį žmogų ir jo ugdymą, siekiant naujai pažvelgti į turistavimą, siekiant tokį naują požiūrį perduoti ir ateities kartoms.

Ekologinis turizmas nėra itin siejamas su saugomomis teritorijomis. Gerai tai, kad apie 60%, apskritai daugiau ar mažiau žino apie ekologinio turizmo vystymą Lietuvoje, kad ir ne būtinai saugomų teritorijų kontekste. Beveik 75% apklaustųjų pritaria tam, kad ekologinis turizmas gali būti sėkmingai ir efektyviai vystomas saugomose teritorijose. Taigi atsiranda kolizija: manoma, kad ekoturizmas gali būti plėtojamas saugomose teritorijose, bet labai mažai žinoma apie realų to įgyvendinimą ir šiandieninį įdirbį.

Beveik ketvirtadaliui respondentų pasirinkus atsakymą, kad nesilanko saugomose teritorijose, siekta išsiaiškinti nesilankymo priežastis. Apie 80 % respondentų nurodė, kad jų manymu trūksta informacijos apie saugomose teritorijose galimas veiklas, ekskursijas, turistavimo galimybes.

Pakankamai didelė dalis apklaustųjų (net 75,7 %) lankosi nacionaliniuose bei regioniniuose parkuose. Lankymosi priežastys: nori pailsėti ir atsipalaiduoti gamtoje nuo kasdieninio gyvenimo bei susipažinti su gamtos ir kultūros vertybėmis. Populiariausia veikla – vaikščiojimas pažintiniais takais bei ekskursijos. Tai kone seniausios turizmo paslaugos. Vandens pramogos, jojimas ir pan., kurias galima priskirti prie inovatyvesnių pramogų - nepopuliarios. Turistų lankymosi saugomose teritorijose dažnumas sudaro kartą į pusę metų arba į metus.

Iš visų apklaustųjų, tokių, kurie būtų lankęsi Kurtuvėnų regioniniame parke - maža dalis. Pusė tų respondentų, paslaugų kokybę įvertino kaip vidutinišką, kita didelė dalis (40%) apsilankiusiųjų, paslaugas įvertino kaip pakankamai geras ir kokybiškas. Bendrai galima teigti, kad jų įspūdis teigiamas, bet akivaizdu, kad yra kur pasistengti, siekiant pagerinti poilsavimo sąlygas. Taip pat respondentų paprašyta įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko infrastruktūrą. Didžioji dalis nusprendė, kad ji vidutiniškos būklės. Taigi vėl tęsiama tendencija, kad tiek Kurtuvėnų siūlomos paslaugos, tiek pati infrastruktūra nėra kažkuo išskirtinės. Paprašius įvertinti

Kurtuvėnų regioninio parko lankomų objektų pritaikomumą ekologinio turizmo vystymui - „gerai“ ir „puikiai“ įvertino apie 80 % apsilankiusiųjų. Galima teigti, kad tų žmonių, kurie lankosi saugomose teritorijose, yra užtikrintesnis ekologinio turizmo su nacionaliniais, regioniniais parkais susiejimas. Apklaustieji aiškiai įsivaizduoja ekologinio turizmo realizavimą bei funkcionavimą Kurtuvėnų regioninio parko kontekste. Paklausus, kas respondentus paskatintų lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke, po lygią procentinę išraišką surinko du atsakymų variantai: inovatyvesnės veiklos ir platesnė rekreacinė veikla. Atsakymai abstraktūs, bet iš esmės siūloma orientuotis į plėtrą ir naujoves. Užsienio šalyse ekoturizmas dažnai siejamas ir su ekologiniais ūkiais, ekologiniais produktais. Respondentų paklausus ar ekologinis ūkių skatinimas galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko ekoturizmo tik šiek tiek daugiau nei pusė sutiko, kad būtų šaunu ir ekologiškai gyventi ir ekologiškai maitintis. Likusi dalis, kuri sudaro 41,7% (irgi beveik pusė) nesutiko ir mano, kad tai visai nesusiję dalykai. Galima daryti išvadą, kad nėra vieningos nuomonės. Siekiant išsiaiškinti ar užtenka informacijos apie ekologinį turizmą Kurtuvėnų regioniniame parke, paaiškėjo, kad beveik pusei norėtųsi jos daugiau.

Atlikus SSGG analizę ir įvertinus visas stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes, galima įvertinti esamą padėtį ir sukurti jai reikalingus sprendimo etapus. Remiantis Bagdonienės ir Hopenienės (2006) mintimis, galima teigti, kad analizuota situacija yra rizikinga. Vertinant ne kiekybinį, o kokybinį santykį, matyti, kad yra ne mažai galimybių, bet taip pat ir rimtesnių grėsmių.

Galimi problemų sprendimo etapai:

1. Pastiprinus informacinę sklaidą per televiziją, internetą, žiniasklaidą, apie ekologinį turizmą sužinotų dar daugiau žmonių.
2. Stingant informacijos apie ekoturizmą, reikėtų saugomas teritorijas skatinti susikurti patrauklias ir informatyvias internetines svetaines.
3. Skatinti ekologinius ūkius, siejant juos su ekoturizmu, saugomomis teritorijomis. Tai galėtų prisidėti prie patrauklumo, sudomintų daugiau lankytojų.
4. Ekologiškos produkcijos skatinimas, pardavinėjimas irgi pritrauktų daugiau dėmesio. Svarbu, kad produkcija būtų sertifikuojama.
5. Kurti įdomesnes programas: daugiau galimybių judėti gryname ore, plėtoti sveiką gyvenimą, sportuoti.

6. Išsiaiškinti kodėl Turizmo agentūros nepopuliarina ekoturizmo.
7. Pasenusią ir vidutiniškos būklės regioninių ar nacionalinių parkų infrastruktūrą keisti naujesne.

IŠVADOS

Remiantis magistrinio darbo pradžioje įvardinta darbo problema, tikslu ir iškeltais uždaviniais, atlikta mokslinės literatūros analize, Kurtuvėnų regioninio parko veiklą 2010 ir 2012 metų ataskaitomis bei savo tyrimo medžiaga, gautos tokios išvados:

1. Esminiai ekoturizmo bruožai dėl kurių sutaria dauguma autorių yra aktyvus prisidėjimas prie gamtos ir kultūros paveldo saugojimo, įtraukiamos vietos bendruomenės, užsiimama edukacija, orientuojamasi į pavienius keliautojus. Didelė dalis mokslininkų akcentuoja, kad ekoturizmas neatsiejamas nuo saugomų teritorijų ir turėtų būti realizuojamas ten. Nėra vieningo, tarptautinio ekoturizmo apibrėžimo. Vis labiau populiarėja ekologinio turizmo sertifikavimas, kuris užtikrina aukštą paslaugų kokybę. Įvairiose šalyse ekoturizmo išvystymo lygis yra ne vienodas dėl skirtingo turizmo vystymo, gamtinių sąlygų, socialinės situacijos. Kiekviena šalis pakankamai individualiai gali taikyti ekologinio turizmo vystymą.
2. Lietuvoje ekoturizmui nėra skirto tikslinio įstatymo, nėra ir reglamentuotos ekologinio turizmo sąvokos, tačiau dalį su įprastu turizmu susijusių teisės aktų galima pritaikyti. Lietuvoje preliminarus ekologinio turizmo apibrėžimas tikslingai siejamas su saugomomis teritorijomis. Galima teigti, kad ekologinis turizmas Lietuvoje egzistuoja, tik ne visada pasivadina ekoturizmo vardu. Problema ta, kad atsiranda vis įvairesnių turizmo pavadinimų, kurie ne visada lygiagrečiai išverčiami iš skirtingų kalbų. Atkreiptinas dėmesys, kad angliškas terminas *sustainable tourism* lietuvių kalboje išverčiamas kaip: tvarusis turizmas, tausojantis turizmas, darnusis turizmas. Šiame darbe visos trys sąvokos vartojamos kaip sinonimai.
3. Kurtuvėnų regioninis parkas save priskiria prie ekoturizmo šalininkų. Nėra tai įrodančio sertifikato. Pabandžius įvertinti Kurtuvėnų regioninio parko veiklą, ar jis turi ekoturizmo sąvokoje įvardinamus bruožus, nustatyta, kad visi bruožai iš esmės egzistuoja, išskirtini tik tokie pastebėjimai: Kurtuvėnų regioninis parkas nėra atsiperkantis ar verslus objektas. Turistai neatneša tokios finansinės naudos, kuri galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko vystymosi. Galima manyti, kad tai nėra specifinė šio Kurtuvėnų regioninio parko

problema, o visų valstybinių saugomų teritorijų problema. Kurtuvėnų regioninis parkas neturi sertifikatų ir nesistengia jų gauti. Jo turėjimas pritrauktų daugiau lankytojų.

4. Didžioji dalis apklaustųjų žino apie ekologinį turizmą, bet labai mažai žinoma apie realų to įgyvendinimą ir šiandieninį įdirbį. Kurtuvėnų siūlomos paslaugos, tiek pati infrastruktūra vertinami vidutiniškai. Iš esmės siūloma orientuotis į plėtrą ir inovacijas. Daliai respondentų ekologinio turizmo paslaugos pasirodė nepatrauklios, todėl dalintis patirtimi neatsirado poreikio. Nei vienas iš respondentų apie ekologinį turizmą neišgirdo iš turizmo agentūrų. Užsienio šalyse ekoturizmas dažnai siejamas ir su ekologiniais ūkiais, ekologiniais produktais. Respondentų paklausus ar ekologinis ūkių skatinimas galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko ekoturizmo nebuvo vieningos nuomonės: pusė už, kita pusė prieš.
5. Hipotezė, kad Kurtuvėnų regioniniame parke yra tinkamos sąlygos vystyti ekologinį turizmą pasitvirtino, nes apklaustieji aiškiai įsivaizduoja ekologinio turizmo realizavimą bei funkcionavimą Kurtuvėnų regioninio parko kontekste. Tų žmonių, kurie lankosi saugomose teritorijose, yra užtikrintesnis ekologinio turizmo su nacionaliniais, regioniniais parkais susiejimas. Yra susiformavęs žmonių suvokimas, kad ekologinis turizmas yra orientuotas ne vien į gamtos apsaugojimą, bet ir į patį žmogų ir jo ugdymą, savimoneį. Pastebima kolizija: manoma, kad ekoturizmas gali būti plėtojamas saugomose teritorijose, bet labai mažai žinoma apie realų įdirbį. Respondentus lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke paskatintų - inovatyvesnės veiklos pasiūla ir platesnė rekreacinė veikla.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

Apibendrinus magistro baigiamojo darbo medžiagą ir įvertinus pagrindines išvadas, pateikiamos tokios rekomendacijos ir pasiūlymai:

1. Centralizuotai - Aplinkos ministerijai:

- Numatyti lėšų ekoturizmo marketingui. Pastiprinus informacinę sklaidą per televiziją, internetą, žiniasklaidą, apie ekologinį turizmą sužinotų dar daugiau žmonių.
- Stingant informacijos apie ekoturizmą, reikėtų saugomas teritorijas skatinti susikurti patrauklias ir informatyvias internetines svetaines.

2. Turizmo departamentui:

- Siūlyti nustatyti, kodėl Turizmo agentūros nepopuliarina ekoturizmo.
- Siūlyti išnagrinėti galimybes dėl ekologinio turizmo teisės dokumentų priėmimo.

3. Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai

- Iš lankytojų srauto galima gauti daug naudingos informacijos. Ne tik nustatyti Kurtuvėnų regioninio parko lankomumą, bet ir ekonominę naudą, rekreacijos poveikį aplinkai. Galima numatyti, kaip tą srautą reguliuoti ar perskirstyti. Deja, dar nėra parengtos metodikos kaip tą atlikti, nors pats Kurtuvėnų regioninis parkas išreiškia tokį poreikį. Reikia sukurti metodiką, padėsiančią tai apskaičiuoti.

4. Kurtuvėnų regioniniam parkui:

- Kurti įdomesnes programas: daugiau galimybių judėti gryname ore, plėtoti sveiką gyvenimą, sportavimą, intensyvų žygiavimą, jogą.
- Daugiau informacinės sklaidos ir kituose miestuose, tarp miestinėse mugėse ir pan.
- Organizuoti ūkininkų ekologinį švietimą, tai paskatintų ekologinių ūkių augimą, taip pat tai galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko patrauklumo. Ekologiškos produkcijos auginimas ir pardavinėjimas pritrauktų daugiau lankytojų. Svarbu, kad produkcija būtų sertifikuojama.
- Pasenusią ir vidutiniškos būklės regioninių ar nacionalinių parkų infrastruktūrą pagal prioritetą keisti naujesne.
- Stiprinti savanoriavimą, tai išspręstų finansinius klausimus.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės ir kiti normatyviniai aktai:

1. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas// *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 108-3902.
2. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas// *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 85-413
3. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija//*Valstybės žinios*. 2003, Nr. 89-4029.
4. LR Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas, Nr. 944 „Dėl Nacionalinės turizmo plėtros 2010–2013 metų programos patvirtinimo” // *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 82-3253.
5. LR ūkio ministro 2011 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 4-951 „Dėl Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos nuostatų patvirtinimo // *Valstybės žinios*, Nr. 161-7653.
6. Kurtuvėnų regioninio parko direkcija. 2010 metų veiklos ataskaita - Kurtuvėnai: 2010.
7. Kurtuvėnų regioninio parko direkcija. 2012 metų veiklos ataskaita - Kurtuvėnai: 2012.

Mokslinė literatūra:

8. Armaitienė A. ir kt. *Kaimo turizmas: mokymo priemonė*. – Vilnius: UAB „Valstiečių laikraštis“, 1999. ISBN 9986-847-24-9. P. 33, 35, 37.
9. Armantienė A., Grecevičius P., Kalėdaitė V. ir kt. *Turizmo terminų žodynas* – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009. ISBN 978-5-420-01644-2
10. Astromskienė A., Sirusienė R. *Kaimo turizmas: leidinys pradedantiems verslq.* – Kaunas, 2007. ISBN 9955-638-74-5. P. 174, 233.
11. Ashton R., Ashton P. (1993). *An Introduction to Sustainable Tourism (ecotourism) in Central America*. Wildlife Conservation International.
12. Baltrėnas P. ir kt. *Aplinkos apsauga*. – Vilnius: Technika, 2008. ISBN 978-9955-28-365-2. P. 68.
13. Baškytė R. ir kt. *Lietuvos saugomos teritorijos: informacinis leidinys – žinynas*. Lututė, 2006. ISBN 9955-692-25-1. P. 28. p. 138-141.

14. Birgelytė A. *Ekologinis turizmas: metodinė priemonė*. – Vilnius: Edukologija, 2012. ISBN 978-9955-20-745-0. P. 41, 42 – 43, 48.
15. Ceballos-Lascurain, H. (1991). Tourism, eco-tourism and protected areas. Iš Kusler, *Eco-tourism and Resource Conservation*. Vol. 1. P. 25.
16. Drumm A., Moore A. *Ecotourism Development. A manual for conservation planners and managers*. Introduction to ecotourism planning. Second edition. 2005, vol. 1.
17. Diamantis, D. (2004). The concept of ecotourism. Evolution and trends iš Williams, S. *Tourism – Critical Concepts in the Social Sciences*, 206.
18. Fennell D. A. *Ecotourism: An Introduction*. New York: Routledge, 1999. P. 43.
19. Hundloe, T. (2002). *Linking Green Productivity to Ecotourism. Experiences in the Asia-Pacific Region*. University of Queensland, Australia
20. Honey M. *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Washington D. C.: Island Press, 1999. P. 25.
21. Bagdonienė L., Hopenienė R. *Vietos marketingas: mokomoji knyga*. – Kaunas: Vitae Litera, 2006. ISBN 9955-686-12-X. P. 56.
22. Kardelis K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai. – 2005. ISBN 9955-655-35-6. P. 325 -326.
23. Laužadis Š. *Ekologija ir etnologija*, Utena, 2000, p. 4-5.
24. Mierauskas P. *Gamtotvarka*. – Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009. ISBN 978-9986-570-14-1. P. 57.
25. Raudonytė J. *Ūkinė veikla Lietuvos valstybiniuose parkuose*, Annales Geographicae 42(1-2) t., 2009 ISSN 1822-6701
26. Sirusienė R. *Kaimo turizmas*. – Kaunas, 2008. ISBN 978-9955-755-56-2. P. 231.
27. Sirusienė R. *Ekologinis turizmas*, Kaunas, 2005, p. 15-16, 21, 26, 32- 33, 76-80.
28. Stoškus A., Birgelytė A., Dijokienė M. Taikomasis mokslo tiriamasis darbas *Ekoturizmo metodinės rekomendacijos*. - Vilnius: 2008.
29. Tidikis R. *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius.-2003. ISBN 9955-563-26-5
30. Vainienė I. *Kaimo turizmo organizavimas: mokymo priemonė*. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 19.
31. Vengrauskas P. V. Ir kt. *Turizmo plėtotės strategijos projektas* ilgalaikės Lietuvos ūkio (ekonominės) plėtotės iki 2015 m. strategijos, rengiamos pagal Lietuvos Respublikos

Vyriausybės 2001 m. spalio 30 d. nutarimą Nr. 1274 „Dėl ilgalaikės Lietuvos ūkio (ekonominės) plėtotės strategijos projekto rengimo“, sudedamoji dalis.

Internetiniai puslapiai:

32. Leonardo Da Vinci ekoturizmo plėtotės programa, [interaktyvus], 2013-10-18, prieiga per internetą:
< <http://www.kaupa.lt/Naujienos/Leonardo-da-Vinci-programos-naujoviu-perkelimo-projekto-Ekoturizmas-naujos-zinios-per-naujoves-naujos-darbo-vietos-per-ziniu-panauda-baigiamoji-konferencija-Kipre>>
33. Kurtuvėnų regioninis parkas/ Teisinė informacija, [interaktyvus], prieiga per internetą:
< http://www.kurtuva.lt/straipsnis_sub.php?id_kat=48>
34. Kurtuvėnų regioninis parkas, [interaktyvus], prieiga per internetą:
< http://www.kurtuva.lt/tur_straipsnis.php?id=321>
35. Kurtuvėnų regioninis parkas bus priimtas į EUROPARK, 2012-10-06. [interaktyvus], etaplius.lt VšĮ „Šiauliai plus“, prieiga per internetą:
< <http://etaplius.lt/kurtuvenuose-diskutuojuama-apie-darnu-parko-vystyma/>>
36. Europos Bendrijos, 2006 Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras brošiūra Europos ekologinis ženklas [interaktyvus], Geriau gamtai ir Jums, prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/brochures/consumers/lt/general.pdf>>
37. ES Struktūrinė parama, DUK, [interaktyvus], 2010-03-04, prieiga per internetą:
<http://www.esparama.lt/duk-perziura?faq_id=090bdd53800b1580>
38. Welcome to ecotourism Australia, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<<http://www.ecotourism.org.au/>>.
39. Ecotourism Australia – Eco Certification, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<http://www.ecotourism.org.au/eco_certification.asp>
40. Valstybinis Turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos/Naudinga informacija/Turizmo terminų žodynas, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<http://www.tourism.lt/uploads/documents/Naudinga_informacija/turizmo_terminu_zodynas/Turizmo_zod.pdf>
41. Tarptautinių žodžių žodynas/ Vyriausioji enciklopedijų redakcija, [interaktyvus], 1985, prieiga per internetą: <<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=turizmas&wid=20284>>

42. Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<<http://dz.lki.lt/search/>>
43. European Travel Commission. Tourism trends for Europe. [interaktyvus], September 2006, prieiga per internetą: <<http://www.etc-corporate.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=100&ac=5>>
44. Lietuvos Žaliųjų judėjimas, „Žaliojorakto“ programa, [interaktyvus], prieiga per internetą: <<http://www.zalieji.lt/lt/aplinkosauginissvietimas/zaliojoraktoprograma>>
45. KTU mokomoji medžiaga/ Dyomenų rinkimas, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<<http://cr.ktu.lt/lspace30/stat1/schedule.nsf/0/405a59b3860e9d0f412567c7005493d1?OpenDocument>>
46. The UNWTO World Tourism Organization/ The Sustainable development of tourism/ Definition, (*Reference: Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policy Makers, UNEP and UNWTO*, 2005, p.11-12) [interaktyvus], prieiga per internetą:
<<http://sdt.unwto.org/en/content/about-us-5>>
47. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos/ Regioniniai parkai/ Apie regioninius parkus, [interaktyvus], 2012-02-29, prieiga per internetą: <<http://www.vstt.lt/VI/index.php#r/85>>
48. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos/ Saugomų teritorijų sistema/ Problemų sprendimo būdai, [interaktyvus], 2012-02-25, prieiga per internetą:
<http://www.vstt.lt/VI/article.php?article_id=33>
49. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos/ Turizmas/ Europos Sąjungos parama turizmo plėtrai, [interaktyvus], 2012-03-16, prieiga per internetą:
<http://www.ukmin.lt/web/lt/turizmas/es_parama_turizmo_pletrai>
50. World Tourism Organization Network, [interaktyvus], prieiga per internetą:
<<http://www2.unwto.org/>>
51. Kurtuvėnų regioninis parkas/ Direkcija/ Drabuotojų darbo užmokestis, [interaktyvus], prieiga per internetą: <http://www.kurtuva.lt/dir_straipsnis_sub.php?id_kat=63>

SANTRAUKA

Ekologinio turizmo valdymo, vystymo galimybės ir jų vertinimas Kurtuvėnų regioniniame parke

Raktiniai žodžiai: ekoturizmas, saugomos teritorijos, regioninis parkas, tausojantis turizmas

Ekoturizmas atsirado kaip priešprieša intensyviai, masiniam turizmui. Ši turizmo rūšis Lietuvoje nepakankamai nagrinėta. Pasitelkiant ekologinį turizmą, galima ugdyti turistų savimone, keliauti ir pažinti aplinką taip, kad būtų kuo mažiau pažeidžiama gamtos natūrali būklė.

Darbo tikslas: išanalizuoti ir įvertinti ekologinio turizmo vystymo galimybes Kurtuvėnų regioniniame parke. Pagal darbo tikslą išsikelti uždaviniai: apžvelgti ekologinio turizmo sampratą, atsiradimo priežastys, raida, bruožai, tarptautinių organizacijų ekoturizmo skatinimo ir rėmimo programos. Nustatytas ekologinio turizmo santykis tausojančio turizmo kontekste. Išanalizuotas turizmo reglamentavimas, ekologinio turizmo vystymo saugomose teritorijose specifika, plėtros galimybės Lietuvoje. Atlikta Kurtuvėnų regioninio parko turizmo paslaugų ir teisinės sistemos apžvalga. Aptartos Kurtuvėnų regioninio parko rekreaciniai turtai ir paslaugos. Vertintas esamas ekologinio turizmo potencialas Kurtuvėnų regioniniame parke. Atliktas tyrimas - anketinė apklausa, siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę apie ekologinio turizmo galimybes ir vystymą Kurtuvėnų regioniniame parke. Atsakymai sisteminti, taikytas SSSG analizės metodas, kuris padėjo atskleisti silpniausias ekoturizmo vystymo Lietuvoje vietas ir sukurti problemų sprendimo etapus.

Magistrinis darbas, susideda iš keturių pagrindinių dalių: vienos teorinės bei trijų analitinių dalių. Darbo pabaigoje suformuluojamos bendros išvados ir pateikiamos rekomendacijos.

SUMMARY

Eco- tourism management, development options and their assessment in Kurtuvėnai regional park

Keywords: ecotourism , protected area , regional park, sustainable tourism

Ecotourism emerged as an opposition to intensive, mass tourism. This type of tourism in Lithuania is insufficiently examined. Eco-tourism helps: to develop self-awareness of tourists, to travel and get to know the environment, to minimize the fragile.

This MA thesis' aim is to analyze and evaluate the eco-tourism development opportunities in Kurtuvėnai regional park. For reaching this goal, there is an overview of: the concept of eco-tourism , the main causes, development, features, international organizations in the promotion of eco-tourism, and support programs. Eco-tourism relationship is established in the context of sustainable tourism. There are analyzed the regulation of tourism, eco-tourism development in protected areas and development of opportunities in Lithuania. There are analyzed Kurtuvėnai regional park tourism and its legal systems. Kurtuvėnai regional park recreational assets and services are discussed. The current eco - tourism potential is evaluated in Kurtuvėnai regional park. A study is conducted. There is a survey to find out respondents' views on eco-tourism opportunities and development in Kurtuvėnai regional park. Answers are systematized. SWOT method helps to reveal the weakest Lithuania ecotourism development sides and create problem-solving steps.

MA thesis consists of four main parts: a theoretical and analytical three parts. In the end, there are general conclusions and recommendations .

PRIEDAI

KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO - GAMTOS PAVELDO OBJEKTAI

Objekto pavadinimas	
(Išvardyti visus VP/BR esančius gamtos paveldo objektus, skliausteliuose įrašant, kurie kartu yra ir gamtos paveldo paminklai)	
Valstybės saugomi gamtos paveldo objektai (išvardyti)	Viso: 9
1. Svilės šaltiniai (gamtos paminklas)	
2. Pustlaukio duobė	
3. Bubių tuopos (5)	
4. Zuikiškės ąžuolas	
5. Bubių šešiakamienė eglė	
6. Pociškės pušis	
7. Šaukėnų pušis	
8. Napoleono pušis	
9. Martyno akmuo	
Savivaldybių saugomi gamtos paveldo objektai (išvardyti)	Viso: 11
1. Dvi Dirvonų pušys	
2. Albino pušis	
3. Naisių pušis	
4. Paraudžių pušis	
5. Naisių barsukų kolonija	
6. Zuikiškės liepa	
7. Jurgiškių kalno „raganų šluotos“ (eglė ir pušis)	
8. Valatkių miško ąžuolas	
9. Skaudvilių uosis	
10. Grafo Zubovo ąžuolų alėja	
11. Ventos – Dubysos perkaso pušys	
Gamtos vertybės, kurioms siūloma suteikti gamtos paveldo objekto statusą (išvardyti):	Viso:
1. Targių ozai	
2. Dirvonų klonis	
3. Badauskių raguva	
4. Kivylių šaltiniai	
5. Barsukyno ozas	
6. Arvydiškės akmenys	
7. Bulėnų akmuo	
8. Vėžalių akmuo	
9. Galvydiškės daugiakamienė eglė	
10. Svilės eglė	
11. Bulio augavietė	
12. Pociškės mėlitynas	

KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO ŽEMĖLAPIS

KURTUVĖNŲ REGIONINIS PARKAS

SUTARTINIAI ŽENKLAI

- Šaltiniai ir versmės
- Kalva, gūbrys
- Dauba, raguva, slėnis
- Įdomus medis
- Parkas, skveras
- Geologinis objektas
- Piliakalnis
- Senkapiai
- Senovės kulto vieta
- Mitologinis akmuo
- Bažnyčia
- Memorialinė vieta
- Kapinės
- Koplytėlė, kryžius
- Dvaro parkas
- Dvaro sodyba
- Hidrotechninis įrenginys
- Apžvalgos aikštelė
- Skansenas
- Lankytojų centras
- Regioninio parko direkcija
- Muziejus
- Svečių namai
- Kaimo turizmo sodyba
- Kempingas
- Stovyklavietė
- Poilsio vieta
- Maudykla
- Paukščių stebėjimo vieta
- Dviraičių nuoma
- Jojimo paslaugų centras
- Žūklės vieta
- Automobilių aikštelė
- Kavinė
- Parduotuvė
- Med. punktas
- Paštas
- Pėsčiųjų takas
- Dviraičių takas
- Sodų bendrija
- Girinėliškija

LANKYTINOS VIETOS

1. Akmenų kalnelis C-4
2. Akmos su „Dievo pėda“ D-5
3. Albono paais C-7
4. Arvydiškės akmenys A-5
5. Badauskių akmuo F-6
6. Badauskių piliakalnis G-6
7. Badauskių raguva F-6
8. Badauskių I p. k. karių kapai G-6
9. Baraukyso oza D-6
10. Barzonių Šv. Bazilijaus Didžiojo bažnyčia E-7
11. Benoriškės stačiatikių kapinės E-7
12. Bobių dvaro sodyba E-7
13. Bobių gegužinių vieta B-7
14. Bobių karių kapai B-7
15. Bobių piliakalnis B-7
16. Bobių įešakamienė eglė C-6
17. Bobių tuopos B-7
18. Dambos beržytas C-5
19. Dėngiškių vandens malūnas F-7
20. Dirvonų kaimas C-6
21. Dirvonų kaimas C-6
22. Dirvonų pušys C-6
23. Gaiždžių dvaro sodyba E-5
24. Gaiždžių dūgajamienė eglė E-3
25. Gaiždžių piliakalnis E-3
26. Gelučių dvaro sodyba G-4
27. Girinčių pėsių B-5
28. Girinčių šventikalis (Šiškio kalnas) B-5
29. Girinčių I p. k. karių kapai B-5
30. Juodmalkės gamtos centras D-5
31. Juodmalkės senkapiai D-5
32. Juodis pažintinis gamtos takas D-2
33. Jurgiškių kalva C-5
34. Joniškių akmuo su dubeniu D-8
35. Joniškių alkūnas (Alka) D-8
36. Kalnėnų piliakalnis B-1
37. Karalių kalvas C-4
38. Kartuvėnų kalvas C-5
39. KRPD Jojimo paslaugų centras C-5
40. Kryžius lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo pamonis B-5
41. Kurtuvėnų dvaro sodyba C-5
42. Kurtuvėnų piliakalnis C-5
43. Kurtuvėnų Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčia C-5
44. Lauzavičių daugiakamienis klevas D-4
45. Linarų akmuo B-4
46. Linarų senkapiai B-4
47. Martyno akmuo B-2
48. Masiškės dvaro sodyba C-8
49. Masiškės I p. k. karių kapai C-8
50. Masiškės vandens malūnas C-8
51. Naisių pėsių D-5
52. Napoleono paais E-5
53. Pakalniškių senkapiai E-7
54. Paminklas pokario rezistentams B-7
55. Paminklas Povilai Vitsinskiai C-5
56. Palėnės I p. k. karių kapai C-4
57. Perkaso pušys B-7
58. Pociškės pėsių B-5
59. Pastankio duobė D-3
60. Skaudvilų oza C-6
61. Svilės Kryžių kryžkelė C-3
62. Svilės šaltiniai C-2
63. Svilės vandens malūno likuotas C-2
64. Šaukėnų dvaro sodyba D-1
65. Šaukėnų akmuo su dubeniu D-1
66. Šaukėnų kraštotyros muziejus D-1
67. Šaukėnų Šv. Trejybės bažnyčia D-1
68. Šaukėnų pėsių D-2
69. Šilo Parčėpų dvaro sodyba F-3
70. Šilo Parčėpų piliakalnis F-3
71. Šilo Parčėpų senosios kapinės F-3
72. Tergų oza G-3
73. Vanagių piliakalnis D-4
74. Vanagių pažintinis gamtos takas E-4
75. Ventos-Dobytos perkasas B-4, B-5, B-7
76. Vėželių akmuo B-2
77. Zabotovų žvėžių alėja B-7
78. Žukščių apšilimas E-6
79. Žukščių dvaro sodyba B-4
80. Žydų genocido vieta C-3

LANKYTOJO ATMINTINĖ

- Palapines statykite, lauzus kirkėkite tik tam skirtose vietose
- Neterškite aplinkos, šikšles išsivežkite
- Miške neiraukšmaukite
- Neleiskite savo šainis laisvai bėgti po mišką

- Motorinėmis transporto priemonėmis (dviratėmis, triratėmis ir keturratėmis) važinėkite tik bendrojo naudojimo keliais, jas statykite tik pažymėtose stovėjimo aikštelėse arba šalikelėse ne mažiau kaip 25 metrų atstumu nuo vandens telkinių
- Upenis ir ežeras plaukiokite tik bemotorėmis vandens transporto priemonėmis

- Tausokite rekreacinius įrenginius, informacinius stendus, rodykles
- Rinkdami grybus, vėgus ar vaistažolės laikykite Mažųjų miško turtų naudojimo taisyklių
- Regioninius organizuokite tik suderinę su regiono parko direkcija

- Pastebėję gamtos nekojimo atvejus, praneškite aplinkos apsaugos, priešgaisrinės apsaugos tarnybos, regiono parko direkcijai arba policijai
- Kurtuvėnų regioninio parko direkcija
Parko g. 2, LT-80223, Kurtuvėnai
Tel. +370 41 370333, el. paštas info@kurtuva.lt
www.kurtuva.lt

M 1: 25 000

**EKOTURIZMO VALDYMO IR VYSTYMO GALIMYBIŲ TYRIMO ANKETOS
FORMA (pavyzdys)**

ANKETA: Ekologinio turizmo vystymo ir valdymo galimybės - Kurtuvėnų regioninis parkas

1. Jūsų lytis:

- Vyras
- Moteris

2. Jūsų amžius:

- 18 – 30
- 31 – 40
- 41 – 50
- 51 – 60
- 61 ir daugiau

3. Išsilavinimas:

- pagrindinis
- vidurinis
- aukštesnysis (profesinis)
- aukštasis (bakalauras)
- aukštasis (magistras)

doktorantūra

4. Ar žinote, kas yra ekologinis turizmas ir kas jam būdinga?

taip, gerai žinau

esu truputį girdėjęs/usi

nieko nežinau

5. Iš kur pirmą kartą sužinojote apie ekologinį turizmą?

Iš žiniasklaidos straipsnių

Iš televizijos laidų/interviu

Iš interneto

Pasiūlė turizmo agentūra

Iš pažįstamų patirties

Viešint regioniniuose/nacionaliniuose parkuose

6. Jūsų nuomone, ekologinis turizmas aiškiausiai apibūdinamas kaip:

toks turizmas kai mažai paliestas ir neužterštas teritorijas siekiama pažinti, pasidžiaugti vietovaizdžiais su laukiniais augalais ir gyvūnais bei visomis ten sutinkamomis (tiek praeities, tiek ir dabarties) kultūros apraiškomis.

aplinkai ir visuomenei atsakinga turizmo rūšis, kai keliautojai gerbia ir tausoja vietinius resursus, gamtą, ekonomiką, visuomenę ir kultūrą.

veikla taikoma visuomeniniams santykiams, susijusiems su saugomomis teritorijomis ir veikla jose.

kai keliaujama į saugomas gamtines teritorijas norint jose apsistoti, studijuoti, stebėti augalus, gyvūnus bei vietos kultūrą ir nekenkti aplinkai, o vietiniams gyventojams suteikti socialinių ekonominės veiklos galimybių.

7. Kuris Jūsų nuomone, ekologinio turizmo bruožas yra pats svarbiausias?

- Aktyvių veiklų buvimas
- Santykio su kultūriniu, gamtiniu, kaimo turizmu buvimas
- Kad tokio turizmo pagalba mokomasi
- Individualus keliavimo, saviugdų buvimo galimybė
- Santykio su toje vietoje gyvenančia bendruomene buvimas
- Specifinės apsisistojimo galimybės (Apsistoti nekenkiant, nepaliekant buvimo pėdsakų)

8. Kaip manote, kam ekologinis turizmas gali duoti daugiausiai naudos?

- gamtai, juk visas dėmesys siekiant kuo geriau ją apsaugoti.
- ekonomikai (ekonominė nauda). Galima daugiau sutaupyti, o marketingo pagalba galima daugiau pritraukti lankytojų.
- žmogui, kuo anksčiau žmogus išmoks gyventi darnioje aplinkoje, tuo daugiau tokių žinių perduos ateities kartoms.

9. Ar teko ką nors girdėti apie ekologinio turizmo plėtojimą Lietuvoje?

- Taip, teko. Dalis Lietuvos regioninių/nacionalinių parkų siūlo panašias paslaugas.
- Šiek tiek teko girdėti, nieko konkrečiau.
- Neteko nieko girdėti.
- Manau, kad tokių veiklų iš vis nėra plėtojama Lietuvoje.

10. Kaip manote, ar ekologinis turizmas gali būti efektyviai realizuojamas saugomose teritorijose? (Nacionaliniuose, regioniniuose parkuose ir kt.)

- Taip

- Ne
- Neturiu nuomonės

11. Ar lankotės saugomose teritorijose? (Nacionaliniuose, regioniniuose parkuose ir kt.)

- Lankausi (tęskite atsakinėjimą į klausimus 13-tu klausimu)
- Nesilankau (jei pasirinkote šį atsakymą –12 klausimas Jums paskutinis)

12. Prašome nurodyti nesilankymo saugomose teritorijose priežastį:

- Nesilankau, nes man tiesiog neįdomu.
- Nesilankau, nes trūksta informacijos apie saugomose teritorijose galimas veiklas, ekskursijas, turistavimo galimybes.
- Nesilankau, nes labiau vertinu turizmą užsienyje.

13. Kokiais tikslais lankotės saugomose teritorijose?

- Pailsėti ir atsipalaiduoti gamtoje nuo kasdieninio gyvenimo.
- Susipažinti su gamtos ir kultūros vertybėmis.
- Stebėti gamtą, gyvūnus ir paukščius.
- Grybauti/uogauti/žvejoti.

14. Kokias siūlomas paslaugas esate išbandę/iusi saugomose teritorijose? (Nacionaliniuose, regioniniuose parkuose ir kt.)

- ekskursijas
- jojimo paslaugas
- žvejybą
- medžioklę

- dviračių nuomą
- grybavimą
- uogavimą
- vaikščiojimą pažintiniais takais
- vandens pramogas
- edukacines programas

15. Kiek kartų per metus tenka apsilankyti saugomose teritorijose?

- Kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Kartą per pusę metų
- Kartą per metus

16. Ar teko lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke?

- Taip
- Ne (jei pasirinkote šį atsakymą – anketa baigta, ačiū Jums)

17. Kaip Jūs vertinate šiame regioniniame parke išvystytas poilsio galimybes?

- vertinu labai gerai – įvairios paslaugos, gera jų kokybė
- vertinu vidutiniškai - paslaugų užtenka, bet jų kokybė turėtų būti geresnė
- vertinu labai silpnai – trūksta paslaugų ir jų kokybės

18. Kaip įvertintumėte Kurtuvėnų regioniniame parke esančių lankomų objektų pritaikomumą ekologinio turizmo vystymui?

- Puikiai
- Gerai
- Vidutiniškai
- Blogai
- Labai blogai

19. Ką manote apie Kurtuvėnų regioninio parko infrastruktūrą?

- Infrastruktūra gerai išplėtotą, paliko įspūdį
- Infrastruktūra vidutiniška
- Infrastruktūra pasenusi, reikėtų šiokių tokių atnaujinimų ekologiškesnių sprendimų.

20. Kas Jus paskatintų lankytis Kurtuvėnų regioniniame parke dažniau?

- Didesnis stovyklaviečių kiekis
- Didesnė turistinių, pažintinių takų įvairovė
- Platesnė rekreacinė veikla
- Didesnė vandens pramogų įvairovė
- Inovatyvesnės veiklos programos

21. Ką manote, ar ekologinių ūkių skatinimas galėtų prisidėti prie Kurtuvėnų regioninio parko ekoturizmo?

- Taip galėtų, būtų šaunu ne tik ekologiškai gyventi, bet dar ir rinktis ekologišką maistą.
- Ne, tai visai nesusiję dalykai.

22. Ar pakankamai informacijos yra pateikiama apie gamtinį ir ekologinį turizmą Kurtuvėnų regioniniame parke?

- Pakankamai
- Galėtų būti pateikiama daugiau
- Informacija visai neteikiama
- Nesidomėjau

23. Kaip manote, kokias ekoturizmo paslaugas dar reikėtų vystyti Kurtuvėnų regioniniame parke?

- Daugiau edukacinių programų vaikams
- Daugiau edukacinių programų suaugusiems
- Atvykus turėti galimybę valgyti tik ekologiškai augintą, paruoštą maistą
- Daugiau sveikos gyvensenos, judėjimo gryname ore programų (pvz. joga)
- Numatyti įvairesnių trasų žygiams
- Skatinti sportines rungtis pažintinėse trasose

Dėkojame už atsakymus ir Jūsų sugaištą laiką !

Modesta Banytė

2013 11 21

Mob. Nr.: +37064103817

El. paštas: Nemodesta.banyte@gmail.com